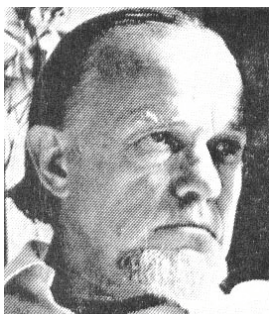

Genesis in Ruimte & Tijd

Origineel gepubliceerd in 1972 als “Genesis in Space and Time”

Francis A. Schaeffer

De strijd om een christelijke wereldbeschouwing wordt op verschillende fronten gevoerd. Hoe moet de Heilige Schrift verstaan worden? Hoe met name lezen we Genesis? Zijn de eerste elf hoofdstukken historisch? Of een epos, als dat van Gilgamesh? Genesis 1 tot 11 heeft grote betekenis voor de moderne mens; de mens van nú. In zeker opzicht zijn ze de belangrijkste hoofdstukken in de Bijbel. Ze laten de mens zien in zijn kosmische plaats. Ze tonen dat de mens uniek is. Zonder deze is er geen antwoord op de vragen van de metafysica, van de moraliteit, van het hoe en waarom. Schaeffer belicht deze dingen op boeiende wijze.

INHOUD

[Inleiding](#)

[De schepping](#)

[Vormgeving. De schepping van de mens](#)

[God en zijn heeal](#)

[Het beslissende keerpunt](#)

[De zondeval en zijn gevolgen](#)

[Tweeërlei mensheid](#)

[Noach en de zondvloed](#)

[Van Noach tot Babel tot Abraham](#)

[Appendix](#)

INLEIDING

De strijd om een christelijke wereldbeschouwing wordt op verschillende fronten gevoerd. De vraag hoe de Heilige Schrift verstaan moet worden, en in het bijzonder de eerste hoofdstukken van de Bijbel, vormt één van de belangrijkste strijdvragen.

Moderne commentatoren zijn geneigd om de eerste elf hoofdstukken te beschouwen als niet-historisch. Voor sommigen is dit materiaal domweg een Joodse mythe en het heeft niet meer historische waarde voor de moderne mens dan het Epos van Gilgamesh of de verhalen over Zeus. Anderen vinden hier een vóór-wetenschappelijke visie die onaanvaardbaar is voor ieder die de resultaten van wetenschappelijk onderzoek serieus neemt. Weer anderen zoeken de verklaring in symboliek zonder meer. Sommigen aanvaarden de eerste hoofdstukken van Genesis als een openbaring aangaande een boven-wereldlijke religieuze waarheid, maar laten het waarheidselement met betrekking tot geschiedenis en kosmos (wetenschap) verloren gaan.

Hoe moeten we de eerste hoofdstukken van Genesis lezen? Zijn ze historisch en zo ja, welke waarde heeft die historiciteit? Als wij op deze vragen ingaan, dan wil ik de grote betekenis aantonen die deze hoofdstukken hebben voor de moderne mens van nu. In zeker opzicht zijn deze de belangrijkste in de Bijbel, want zij laten ons de mens zien in zijn kosmische plaats en betekenis en zij tonen

aan dat de mens op heel bijzondere manier “uniek” is. Ze wijzen op het wonder van de mens, en op zijn zwakheid. Zonder klaar begrip van wat in deze hoofdstukken geopenbaard wordt, hebben wij geen antwoord op de problemen van de metafysica, van de moraliteit of van de kennistheorie en vervolgens wordt het werk van Christus een boven-werelds, “religieus” gegeven.

Ik wil hier ook mijn erkentelijkheid uitspreken jegens Prof. Elmer Smick, een trouwe vriend, die het manuscript gelezen en waardevolle suggesties gegeven heeft. Als er nog fouten in gevonden worden, dan komen die beslist voor mijn rekening. F.A.S.

Hoofdstuk 1

DE SCHEPPING

Het onderwerp van dit boek is de stroom van de Bijbelse geschiedenis die z'n bron vindt in het eerste hoofddeel van Genesis (hoofdstuk 1-11) waar wij de loop der gebeurtenissen vinden van de schepping van het heelal tot de roeping van Abraham en het begin van de geschiedenis van Israël.

Een van de lofzangen van Israël, Psalm 136, geeft een prachtige achtergrond waartegen de ontwikkeling van de Bijbelse geschiedenis zich aftekent. Het begrip van God als de Schepper en van de mens als schepsel en aanbidder wordt zuiver getekend.

Looft den Here want Hij is goed want Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid.
Looft den God der goden want Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid.
Looft den Heer der heren want Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid.
Hem, die grote wonderen doet, Hij alleen, want Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid.
(vers 1-4)

Zo begint Ps. 136 met een drievoudige lofverheffing en dan worden verscheidene redenen genoemd waarom wij God kunnen prijzen en danken voor Zijn goedertierenheid. Het is opvallend dat de psalmdichter na een algemene reden te hebben gegeven voor onze lofprijzing, dan eerst onze aandacht vraagt voor Gods scheppende daden:

die met Zijn verstand de hemel schiep, want Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid;
die de aarde op de wateren uitbreidde, want Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid;
die de grote lichten maakte, want Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid;
de zon tot heerschappij over den dag, want Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid;
de maan en de sterren tot heerschappij over den nacht, want Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid.
(vers 5-9)

Maar nadat de dichter God heeft geprezen als de Schepper en hij dit thema wat verder heeft ontwikkeld, gaat hij in één adem door met een tweede reden om God te prijzen - hoe God handelend optrad in de geschiedenis, toen het Joodse volk in gevangenschap was in Egypte:

die Egypte sloeg in zijn eerstgeborenen, want Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid;
en Israël uit hun midden uitleidde, want Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid; (vers 10-11)

De dichter gaat dan verder spreken over de exodus, de doortocht door de Rode Zee, de ondergang van Farao en de verovering van het land Kanaän (vers 12-21).

Dan komt er een wending, wanneer hij God gaat prijzen voor wat God deed op dat bepaalde ogenblik in ruimte en tijd, toen de psalm geschreven werd:

die hun land ten erfdeel gaf, want Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid;
ten erfdeel aan Israël, Zijn knecht, want Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid;
die in onze vernedering onzer gedacht, want Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid;
en ons aan onze tegenstanders ontrukte, want Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid;
die spijze geeft aan al wat leeft, want Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid; (vers 21-25)

Tenslotte, in het laatste vers, spreekt de dichter tot ons allen, in welke tijd we ook leven, en roept ons op God aan te roepen en te prijzen:

looft den God des hemels, want Zijn goedertierenheid is tot in eeuwigheid. (vers 26)

Zo confronteert Ps. 136 ons met het schriftuurlijk begrip van de schepping als een feit in de geschiedenis, bepaald door tijd en plaats. Wij vinden hier immers een zuivere parallel tussen de schepping en andere historische feiten: de geschiedenis, door tijd en plaats bepaald, van de Joodse gevangenschap in Egypte, de geschiedenis ten tijde van de psalmdichter, en ten slotte onze eigen geschiedenis waarin wij leven op het moment dat wij deze psalm lezen. Overal in de Bijbel - niet alleen maar in deze psalm - vinden wij dat de schepping als een historische werkelijkheid geleerd wordt, even werkelijk als de geschiedenis van de Joden en de geschiedenis waarvan wij zelf onderdeel zijn. Zowel het Oude als het Nieuwe Testament vinden hun historische wortels in de eerste hoofdstukken van Genesis en zij dwingen ons het eerste begin te zien als historische gebeurtenissen. Welk hermeneutisch beginsel is hierin opgesloten? De Schrift geeft ons dat met ontwijfelbare zekerheid: de eerste hoofdstukken van Genesis moeten gezien worden in hun totaliteit als geschiedenis, niet minder dan b.v. wat ons verteld wordt over Abraham, David, Salomo of Jezus Christus.

In den beginne

Genesis begint met “In den beginne schiep God hemel en aarde”, en het vervolg van hoofdstuk 1 brengt ons direct in een wereld van tijd en plaats. Tijd en plaats zijn het stramien waarop geborduurd wordt. De samenhang van deze beide begrippen vormt geschiedenis. Zo benadrukt de eerste zin van Genesis en de structuur van wat erop volgt, dat wij hier te doen hebben met geschiedenis evenals we over onszelf zouden spreken in de concrete situatie van dit bepaalde tijdstip, en deze bepaalde plaats.

Als wij dit zo zeggen dan gaan wij natuurlijk uit van het Joodse waarheidsbegrip. Velen denken tegenwoordig, dat dit Joodse begrip vrijwel gelijk is aan onze moderne opvatting - dat de waarheid irrationeel is. Maar zo is het niet. In feite, als wij het Griekse waarheidsbegrip vergelijken met het Joodse, dan vinden we een verschil. Vele Griekse filosofen zagen de waarheid als de uitdrukking van een zorgvuldig gebalanceerd metafysisch systeem, iets dat beweeglijk was. Zolang dus het systeem in evenwicht was, kon het blijven staan en als waar beschouwd worden. De Joodse opvatting is het tegendeel. Zij is allereerst radicaal verschillend van de moderne waarheidsopvatting, omdat het dingen betreft die open zijn voor discussie, verstandelijk te benaderen, en niet een existentiële sprong. Hier vinden wij overeenkomst met het Griekse begrip. Maar het is toch weer anders en dieper dan de Griekse opvatting, want het wortelt in het historische. Wij horen b.v. Mozes nadrukkelijk zeggen: “Ge hebt gezien, ge hebt gehoord”. In Deuteronomium, kort voor zijn sterven, herinnerde Mozes de Joden die voor hem stonden er aan, dat zij zelf, in hun jeugd, gezien en gehoord hadden wat plaats vond op de Sinai: in door tijd en plaats bepaalde historie. Hun ouders waren in de woestijn gestorven, maar zij, de kinderen, hadden historische dingen gezien en gehoord. Kort daarna zei Jozua hetzelfde in Jozua 23:3 en vervolg. In feite vinden wij in deze en andere Oud-Testamentische Schriftgedeelten een zuivere parallel met wat Johannes schrijft wanneer hij verklaart waartoe hij zijn evangelie schreef: “Jezus heeft nog vele andere tekenen (hij bedoelt hier historische feiten) gedaan voor de ogen Zijner discipelen, die niet beschreven zijn in dit boek, maar deze zijn geschreven, opdat gij gelooft, dat Jezus is de Christus, de Zoon van God, en opdat gij, gelovende, het leven hebt in Zijn naam”.

Als wij bezig zijn met Joodse geschriften in de Bijbel, en in het bijzonder met het boek Genesis, dan moeten we niet uitgaan van Griekse opvattingen en nog veel minder de waarheid beschouwen als een existentiële sprong in het duister. Wij moeten, integendeel, het historische karakter vasthouden, waarheid die gegrond is in tijd en plaats.

Wat voorafgaat aan “in den beginne”

Wanneer Genesis begint met “in den beginne”, dan betekent dit niet dat er niets aan voorafging. In Joh. 17:24 bidt Jezus tot God de Vader met de woorden: “Gij hebt Mij liefgehad vóór de grondlegging der wereld”. Jezus zegt dus dat God de Vader Hem liefhad voordat Hij iets geschapen had. En in Joh. 17:5 vraagt Jezus de Vader om Hem, Jezus zelf, te verheerlijken “met de heerlijkheid die Ik bij U had, eer de wereld was”.

Er is dus iets dat teruggrijpt naar de eeuwigheid, iets dat plaats vond vóór “in den beginne”. Christus bestond, had heerlijkheid bij de Vader en ontving liefde van de Vader, voorafgaand aan de

schepping. In Efeze 1:4 lezen wij: “...Hij (God) heeft ons immers uitverkoren vóór de grondlegging der wereld ...” Vóór het begin van Gen. 1:1 bestond er dus iets, wat geen statische situatie was. Een keuze werd gemaakt, en die keuze spreekt van gedachte en wil. Wij zijn in Hem (Jezus) uitverkoren vóór de grondlegging der wereld. Hetzelfde wordt benadrukt in 1 Petrus 1:20, waar gezegd wordt, dat het verzoenend sterven van Jezus “van te voren gekend (was), vóór de grondlegging der wereld”. Zo zegt ook Titus 1:2, dat God eeuwig leven beloofde “vóór eeuwige tijden”.

Dit is uitermate boeiend. Hoe kan een belofte gegeven zijn vóór de wereld begon? Aan wie kon die belofte gegeven worden? De Schrift spreekt van een belofte, gegeven door de Vader aan de Zoon of aan de Heilige Geest, want er was niemand anders aan wie iets gegeven kon worden.

Tenslotte: dit wordt ook duidelijk gemaakt in 2 Tim. 1:9, waar van God gezegd wordt: “die ons behouden heeft en geroepen met een heilige roeping, niet naar onze werken, maar naar Zijn eigen voornemen en de genade, die ons in Christus Jezus gegeven is vóór eeuwige tijden”.

Hier komen wij voor een heel interessante vraag te staan: wanneer begon de geschiedenis? Als wij het moderne begrip hanteren van een continuïteit van tijd en plaats, dan is het zonder meer duidelijk dat vóór het begin geen tijd of geschiedenis bestond. Maar als wij geschiedenis zien in tegenstelling tot het eeuwige filosofische “andere” of in tegenstelling tot een statische eeuwigheid, dan begint de geschiedenis vóór Gen. 1:1.

Wij moeten hier natuurlijk onze woorden zorgvuldig kiezen. Hoe zullen wij spreken over wat voorafgaat aan “in den beginne”? Om verwarring te voorkomen heb ik het woord “volgorde” gekozen, in tegenstelling met het woord “tijd” zoals dat gebruikt wordt in het begrip van de continuïteit van ruimte en tijd. Het herinnert ons aan het feit, dat iets voorafging aan “in den beginne” en dat er meer was dan een statische eeuwigheid.

Na de schepping werkt God in tijd, en deelde kennis mee aan de mens die in tijd leefde. En omdat Hij dit deed is het duidelijk, dat vóór en ná de schepping niet hetzelfde is voor God. De Schrift geeft ons een beeld van wat gebeurde vóór het begin als iets, dat onder woorden kan worden gebracht. Hoewel wij de betekenis niet tenvolle en uitputtend kunnen omvatten, kunnen wij het toch echt weten. Het is iets dat wij met ons verstand kunnen benaderen en bespreken.

Dit alles is niet zuiver theoretisch. Waar het om gaat is de werkelijkheid van een persoonlijke God in alle eeuwigheid, in tegenstelling tot het filosofische “andere” of het onpersoonlijke “al”, dat zo vaak door de theoloog van de twintigste eeuw als godsbegrip aanvaard wordt. Waar het om gaat is de werkelijkheid van een persoonlijk God in tegenstelling tot een theoretische onbewogen “beweager” of ook wel de zuiver subjectieve gedachtenprojectie van de mens. Hier is meer dan een inhoudloze religieuze waarheid die wij gevonden hebben door een of andere existentiële sprong. Bijgevolg: wanneer wij lezen “in den beginne schiep God de hemel en de aarde”, dan blijven wij niet zitten met iets dat in een vacuüm hangt: Iets bestond vóór de schepping en dat “iets” was persoonlijk en niet statisch; de Vader had de Zoon lief; er was een plan; er was communicatie; beloften werden gegeven voordat hemel en aarde bestonden.

Deze hele opvatting wortelt in de werkelijkheid van de Drie-eenheid. Zonder de Drie-eenheid zou het christendom niet de antwoorden hebben die de moderne mens nodig heeft. Zoals ik ook ergens anders al gezegd heb, Jean-Paul Sartre heeft duidelijk aangewezen wat het voornaamste filosofische probleem is waarmee we geconfronteerd worden: het feit dat “iets” - en niet “niets” bestaat. Dit is het onweerspreekbaar en onherleidbaar minimum dat wij als mens moeten weten. Ik kan niet zeggen dat er niets is - het is onweerspreekbaar dat er Iets is. Verder is het duidelijk dat dit “iets”, dat bestaat, twee kanten heeft. Ik besta en ook Iets anders dat buiten mijn “ik” ligt.

Dit brengt ons natuurlijk tot het moderne begrip van het “zijn”. Het “zijn” is een feit. Maar de vraag kan onmiddellijk gesteld worden: is het er altijd geweest? Dit is in de grond van de zaak het mysterie voor de moderne mens.

Er zijn maar betrekkelijk weinig antwoorden op deze vraag te geven. Ik geloof dat wij vaak niet inzien dat, hoe dieper wij dingen bestuderen, des te eenvoudiger de keuze van een oplossing wordt. In bijna elke serieuze levensvraag is het aantal van uiteindelijke mogelijkheden maar zeer beperkt. Voor het probleem dat ons nu bezig houdt zijn vier mogelijkheden: (1) er was een tijd dat er abso

luut niets was en nu is er iets, (2) alles begon met een onpersoonlijk iets, (3) alles begon met iets dat persoonlijk was, en (4) er is een dualisme dat altijd heeft bestaan.

De eerste mogelijkheid dat er oorspronkelijk niets was en dat er nu iets is, heeft niemand, voorzover ik weet serieus geponeerd, en dit is begrijpelijk. Als deze uitleg de juiste zou zijn, dan moet “niets” werkelijk niets zijn, absoluut niets - geen massa, geen beweging, geen energie en geen persoonlijkheid. Denk b.v. aan een cirkel die alles omringt wat bestaat. Maar binnen die cirkel is niets. Vlak dan de cirkel uit. Dat is het begrip van absoluut niets. Zoals ik al zei, ik heb nooit van iemand gehoord die de theorie verkondigde dat alles wat nu bestaat is voortgekomen uit het absolute “niets”.

De vierde mogelijkheid, die van een eeuwig dualisme, kunnen wij met weinig woorden afhandelen, want niemand heeft dit zorgvuldig geanalyseerd omdat wij van nature geneigd zijn door te dringen tot achter het dualisme, om de eenheid te ontdekken waarin dat dualisme is opgesloten. Dit is het geval, of het nu het dualisme is van elektromagnetisme en zwaartekracht of ook de schaduw-gestalte van Tao achter Yin en Yang. Parallele dualismen (b.v. ideeën of idealen en materie, intellect en geest) leggen de nadruk op het ene, ten koste van het andere, of zij laten de vraag onbeantwoord hoe zij samenwerken zonder redelijke oorzaak, waarom ze dat doen.

Hiertegenover wordt in de Westerse wereld algemeen aangenomen, dat alles begon met een onpersoonlijk “iets”. Dit vinden wij ook in haast alle Oosterse constructies. Als we maar ver genoeg terug redeneren, komen wij uiteindelijk bij een bron die onpersoonlijk is. Dit is het uitgangspunt van de wetenschap, of wat ik ergens anders genoemd heb, de ‘moderne moderne wetenschap’, en vindt vorm in het begrip van de eenheid van alle natuurlijke oorzaken in een gesloten systeem. En het is, ook de idee van veel moderne theologie, als we die systematisch herleiden tot het begin.

Een onpersoonlijk begin plaatst ons echter voor twee ontzaglijke problemen, die noch de Oosterse noch de moderne mens ooit heeft kunnen oplossen. In de eerste plaats is er geen aanvaardbare verklaring voor het feit dat de uiterlijke wereld niet alleen maar bestaat, maar ook een bepaalde vorm heeft. Ondanks vele pogingen om dat wat persoonlijk is te verklaren uit chemische of psychologische reacties, kan de wetenschap niet ontkennen dat het heelal zeer beslist een vorm heeft. Ondelen leiden tot de ontdekking van een grotere samenhang, kleine natuurwetten passen in een systeem van meer algemene wetten of super-wetten. Met andere woorden: als ik het uiterlijk heelal beschouw, dan is het zonneklaar dat het niet bestaat uit een handvol kiezelstenen die in willekeur zijn rondgestrooid. Wat bestaat heeft een vorm. Als wij het bestaan van het onpersoonlijke zien als het begin van het heelal, dan hebben we gewoonweg geen enkele verklaring voor de situatie zoals die is.

In de tweede plaats - en dit is belangrijker - als wij de oorsprong van het heelal in het onpersoonlijke zoeken, dan is er geen verklaring van de persoonlijkheid. De vraag “wie ben ik” is in wezen de vraag der vragen voor alle geslachten, maar voor de moderne mens is het een vraag die ons benauwend beklemmt. Als ik zie naar de “ik” die ik ben, en ik zie dan om me heen naar de mensen die me aankijken, en die óók mens zijn, dan wordt één ding direct duidelijk: de mens heeft een menselijkheid. Je vindt dat, wáár je ook maar de mens vindt. Niet alleen bij de mensen van vandaag, maar ook in de gebruiksvoorwerpen uit de verre oudheid, die opgegraven worden. Wie een onpersoonlijk begin aanvaardt kan nooit een redelijke verklaring geven van de persoonlijkheden die we om ons heen zien, en als toch getracht wordt de mens te verklaren vanuit een onpersoonlijk begin, dan blijft er van de mens en zijn persoonlijkheid niets over.

Een onpersoonlijk begin heeft geen verklaring voor de vorm van het heelal, noch voor de persoonlijkheid van de mens. Bijgevolg komen menselijke verhoudingen, de opbouw van een maatschappij die op rechtvaardigheid rust, en elke culturele actie in de lucht te hangen. Er is geen basis voor. Deze kwesties zijn van belang niet alleen voor professoren en studenten, maar de plattelander, de boer, ja iedereen die beweegt en denkt moet het antwoord vinden op deze vragen. Want als ik kijk, en zie dat iets bestaat, dan moet ik weten wat ik er mee doen moet. Een onpersoonlijke oorsprong van alle dingen, of het nu in de religieuze termen van pantheïsme of in modern-wetenschappelijke termen wordt uitgedrukt, geeft geen antwoord op de grondvragen van het leven.

Maar de Joods-christelijke traditie begint met het tegenovergestelde. En daarop is onze hele Westerse cultuur gebouwd. Het heelal vond zijn oorsprong in een Persoon - een persoonlijk begin, op het hoge niveau van de Drie-eenheid. Dit betekent, dat het persoonlijke er al was, voorafgaand aan "in den beginne". Liefde, gedachten en communicatie bestonden al vóór de schepping van hemel en aarde. De moderne mens wordt geplaagd door de vraag: waar komen liefde en communicatie vandaan? Veel kunstenaars die hun diepste gevoelens tot uitdrukking brengen in hun schilderijen en troosteloze afbeeldingen op het doek zetten, veel zangers, dichters en toneelkunstenaars geven uitdrukking aan het benauwende feit dat ze niet weten, waar liefde en communicatie vandaan komen. Zodoende kunnen ze de ware betekenis niet peilen, hoewel zij weten dat alles van liefde en communicatie afhangt.

Het Bijbelse antwoord is heel anders: "Iets" bestond vóór de schepping: God bestond; liefde en communicatie bestonden, en daarom - zelfs voorafgaand aan Gen. 1:1 - zijn liefde en communicatie een wezenlijk bestanddeel van wat van eeuwigheid bestond.

De Drie-eenheid

Als wij nu verder gaan in een iets andere richting, kunnen wij meer gewaar worden van het wezen van de God die bestond vóór de schepping. In Gen. 1:26 lezen we: "En God zeide: Laat Ons mensen maken naar Ons beeld . . . ." Zoals wij in het Nieuwe Testament gezien hebben, heeft God de Vader niet alleen de Zoon liefgehad, maar Hij heeft Hem ook beloften gegeven. Daarom moet het ons niet verbazen als wij lezen: Laat ONS of, zoals in Gen. 3:22, "de mens is geworden als Onzer een". Dezelfde uitdrukking komt voor in Jesaja 6:8: "Daarop hoorde ik de stem des Heren, die zeide: Wien zal Ik zenden en wie zal voor Ons gaan?" (1)

De leer dat de Drie-eenheid bestond al "in den beginne" wordt vooral benadrukt in Joh. 1:1-3. In feite wordt dit begrip hier met grote kracht naar voren gebracht omdat hier de eerste zinsnede van Genesis wordt overgenomen en gebruikt - zo zie ik het althans - als een technische

---

(1). De Bijbelse leer van de Drieëenheid komt duidelijk naar voren in het Nieuwe Testament, maar voor verdere bewijzen van de Drieëenheid in het Oude Testament, zie Genesis 11:7; Jesaja 6:8; 44:6 en 48:16.

term: "In den beginne was het Woord er al (het Griekse imperfectum kan beter vertaald worden met: was er al, dan door eenvoudig "was") - en het Woord was al bij God en het Woord was al God. Dit was in den beginne bij God". Maar dan in vers 3 wordt de aoristus (2) gebruikt in tegenstelling met de imperfectums die er aan voorafgaan: "Alle dingen zijn door het Woord geworden . . . ." Zo vinden wij hier een verklaring dat het Woord al bestond, maar vervolgens, in scherpe tegenstelling hiermee, lezen wij dat iets nieuws tot aanzijn werd gebracht "in den beginne" toen Hij, die al was, schiep wat nu is.

Wij weten wie het Woord (Logos) is. In vers 14-15 wordt het duidelijk gezegd: "het Woord is vlees geworden, en heeft onder ons gewoond .... Johannes (de Doper) heeft van Hem getuigd" .... Het Woord van Wien getuigd werd was Jezus Christus.

Hier ook vinden we een tegenstelling tussen het imperfectum en de aoristus in het Grieks. Hij die al was (imperfectum), het Woord in den beginne, en die een actief aandeel had in de schepping, werd (aoristus) vlees. Ik neem aan, dat Johannes de evangelist dit onderscheid opzettelijk gemaakt heeft. Dan betekent dit dus: dat "in den beginne" het Woord al bestond, maar dat daarna, en in tegenstelling met dit "al zijn", tweemaal een heel nieuw begin gemaakt werd: ten eerste toen alle dingen geschapen werden en ten tweede toen het Woord vlees werd. Zo staat het absolute begin van de schepping en het absolute begin van de Vleeswording in tegenstelling tot het eeuwig-zijn van de Logos. Dit wordt in Joh. 1:1 verbonden met "in den beginne". Daarom geloof ik dat "in den beginne" als technische term wordt gebruikt in de betekenis van: in den beginne van alles wat geschapen werd, in tegenstelling tot het vóór-bestaan van de niet-statische, oneindig-persoonlijke Drie-enige God die uit niets alles schiep.

De uitdrukking "in den beginne" wordt herhaald in Hebr. 1:10 en daar, evenals in Joh. 1:1-3, wijst dit nadrukkelijk op het feit dat Christus er al was vóór de schepping, en dat Hij een actief aandeel had in de schepping. Hetzelfde idee komen we tegen - ook al wordt de uitdruk-

---

(2). De Griekse aoristus is een werkwoordvorm die aangeeft dat iets eens en voor altijd in het verleden plaats vond.

king “in den beginne” niet gebruikt - in Col. 1:16-17 waar we lezen dat “in Hem zijn alle dingen geschapen”. Verder, in 1 Cor. 8:6, vinden wij een interessante parallel: “voor ons nochtans is er maar één God en Vader, uit wien alle dingen zijn en tot wien wij zijn, en één Here, Jezus Christus, door wien alle dingen zijn en wij door Hem”. Hier zet Paulus naast elkaar het scheppingswerk van de Vader en het scheppingswerk van de Zoon.

Zodoende hebben wij verscheidene gegevens inzake de verhouding van de Drie-eenheid en de scheppingsdaad. Wij moeten toegeven dat het werk van de Heilige Geest in de schepping niet zo duidelijk uitkomt als dat van de Vader en de Zoon. Maar ik geloof dat Gen. 1:2 aantoonde dat Hij actief erbij betrokken was: “de aarde nu was woest en ledig, en duisternis lag op de vloed, en de Geest Gods zweefde over de wateren”. Ik weet dat er vragen zijn hoe we hier de uitdrukking “Geest Gods” moeten opvatten, maar het staat voor mij vast dat de Schrift, het Oude en het Nieuwe Testament, duidelijk leert dat de Drie-eenheid er was en dat de Vader en de Zoon in de daad van de schepping actief waren.

Als ik het dus nog eens mag herhalen: Gen. 1:1 tekent ons niet een absoluut begin, waaraan niets voorafging. God was er - en toen kwam de schepping.

De verklaring van Genesis 1:1, zoals die door het historische christendom altijd gegeven is, is de enige die gegrond is; die eerlijk is; die de Bijbelse boodschap recht doet. “In den beginne” is een ‘technische’ term, die het feit aanduidt dat op dat bepaalde punt van volgorde een schepping plaats vond ex nihilo, uit niets. Alles wat bestaat - met uitzondering van God die al bestond - is toen ontstaan. Daaraan voorafgaand was het bestaan van de drieënige God - er was liefde en communicatie. Dit betekent dat liefde en communicatie wezenlijk en essentieel zijn. En daarom, als de moderne mens schreeuwt om liefde en communicatie (wat hij zo vaak doet) dan hebben de christenen een antwoord: liefde heeft waarde en communicatie heeft waarde, want beide zijn geworteld in wat wezenlijk en essentieel altijd al bestaan heeft.

De grondtoon van de Bijbelse lofverheffing

Er is een zinsnede in de profetieën van Jeremia die christenen in het hart gegraveerd moet staan: “maar Jacobs deel is niet als deze (dit zijn de eigengemaakte afgoden, FAS): Hij is de Formeerder van alles” (Jeremia 10:16). Dit is de grondtoon van de schriftuurlijke lofverheffing van “Hem”, niet van “het”. God is niet gelijk aan de afgoden van hout of steen, Hij is niet gelijk aan de “goden” die de verzinsels zijn van de menselijke geest. Hij is de persoonlijke God die bestond als de Formeerder van alles. Hij is ons deel en Hij bestond vóór al het andere. Wat een tegenstelling met wat de nieuwe theologie leert. Het probleem in de nieuwe theologie is: hoe kunnen wij weten of God werkelijk bestaat? De aanhangers van de nieuwe theologie gebruiken wel het woord God maar zij weten niet of dit woord de aanduiding is van een Persoon, en daarom kunnen zij niet bidden. Zoals Paul Tillich eens zei in Santa Barbara: “Nee, ik bid niet - ik mediteer”. Maar de christen zegt dat God niet alleen werkelijk bestaat, maar dat Hij was, en altijd geweest is, en dat Hij nu “mijn deel” is.

In Openbaring 4:11 vinden wij een machtige lofverheffing, gericht tot deze God: “Gij, onze Here en God” - dit herinnert ons aan het woord van Jeremia: Hij is ons deel, Hij is onze Here en onze God - “zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid, de eer en de macht; want Gij hebt alles geschapen, en om Uw wil was het en werd het geschapen”. Dit is de christelijke leer van de oorsprong aller dingen.

Hier is het antwoord voor de moderne mens die geen raad weet met het probleem van het bestaan, die weet dat er iets is en niet in staat is het te begrijpen: alles wat bestaat - behalve God Zelf - is gebaseerd op het feit dat God het wilde en dit verwezenlijkte in de schepping. Met dit antwoord begrijp ik waarom dingen bestaan, waarom ze een vorm hebben en ik begrijp dat bepaalde onderdeel van het bestaan dat ik zelf ben en de menselijkheid (persoonlijkheid) die ik in mij vind. Alles komt zo op z'n plaats te staan, niet door een sprong in het duister, maar door iets dat zin heeft, en besproken kan worden. Voor eens en altijd heeft God de wereld buiten mij, en ook mijn eigen

existentie geschapen door een wilsgedaan van de persoonlijke God, die al bestond voor iets uit niets tot aanzijn kwam.

Wat een tegenstelling hebben wij hier met de moderne tendens in de theologische wereld - en daar niet alleen - die heen en weer geslingerd wordt en spreekt over de wezenlijke onpersoonlijkheid! Wat een verschil met elke vorm van een wezenlijk dualisme! Waarlijk, hier is het Bijbelse antwoord op het dilemma van de twintigste eeuw. In een discussie wordt dikwijls opgemerkt: “Moest God dan, als Hij een Persoon is en liefheeft, een object vinden voor Zijn liefde? Was er dus niet voor Hem een noodzaak om een wereld te scheppen? En is daarom het heelal niet even noodzakelijk voor Hem als Hij noodzakelijk is voor het heelal” Het antwoord is: nee. Hij hoefde niet een object voor Zijn liefde te scheppen, want de Drie-eenheid was er al. God kon scheppen door een vrije wils-acte want vóór de schepping was er de Vader die de Zoon liefhad, en daar was ook de Heilige Geest die liefde gaf en ontving. Met andere woorden: God had een object voor Zijn liefde in de drie Personen in de Drieëenheid. Onze voorvaders zagen het zo juist toen zij de geloofsbelijdenissen van Nicea en Chalcedon opstelden en volle nadruk legden op de zuiver-schriftuurlijke leer der Drie-eenheid. Dat was niet maar een tijdelijke manifestatie van een begrip uit de Griekse filosofie. Toen het Griekse denken met deze vraagstukken worstelde, zagen de christenen dat zij het antwoord hadden in de Schriftuurlijke leer. Alles hangt van dit leerstuk af, en nooit eerder in sterkere mate dan vandaag.

Zo weten wij dat het “zijn” in de moderne betekenis van het woord een realiteit is, en dat het niet waar is dat er “niets” is. Het is geen wonder dus dat we in Openbaring lezen: “Gij, onze Here en God, zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid, de eer en de macht”. Deze christelijke lofzegging is gegrond niet op een irrationele inhoudloze religieuze ervaring, die niet overdacht of besproken kan worden; is niet gegrond op gedachtenschema’s die ons van alle kanten worden aangeprezen en waarin wij zo gemakkelijk verstrikt worden als we niet oppassen, maar deze lofzegging is gegrond op een reële schepping. De grondslag ligt in een zinvol bestaan, waarin het niet mogelijk is dat iets waar kan zijn, en tegelijkertijd onwaar. Het is zondig om God te loven als een boven-werkelijke, inhoudloze religieuze ervaring. Dit zou een vorm zijn van ijdel gebruik van Gods naam.

Let er ook op dat onze lofzegging niet allereerst onze verlossing betreft. Als wij zuiver schriftuurlijk willen leven, dan loven wij Hem niet in de eerste plaats omdat Hij ons gered heeft, maar allereerst omdat Hij bestaat en altijd bestaan heeft. En wij loven Hem omdat door Zijn wil alle dingen, inclusief de mens, ontstaan zijn.

Wat wordt daarom Genesis 1:1 “In den beginne schiep God de hemel en de aarde” een ontzagwekkend woord, als wij het uitspreken in deze moderne wereld. Hiervan hangt elk positief christelijk antwoord af, dat de proef moet en kan doorstaan van de mens in de twintigste eeuw.

Schepping door “fiat!”

Hoe heeft God geschapen? In Hebrreeën 11:3 lezen wij: “Door het geloof verstaan wij dat de wereld door het Woord Gods tot stand gebracht is”.(3) De zinsnede waarin ik nu voornamelijk geïnteresseerd ben is: het Woord van God.

Om te beginnen hebben we hier een parallel en tevens een onderscheid met de schepping van een kunstenaar. Ik heb een tijd gehad, toen ik nog maar kort christen was, dat ik dacht dat het fout was om een kunstwerk een schepping te noemen. Ik reserveerde dit woord uitsluitend voor het werk van God. Maar ik heb leren inzien dat dit niet juist is. Natuurlijk is er verschil, maar er is ook een zekere overeenkomst. De kunstenaar krijgt een idee in zijn gedachten, en dan beeldt hij dat uit. Dat gaat zo met een schilder die een doek schildert, met een musicus die iets componeert, met een ingenieur die een brug ontwerpt of een bloemenschikker die een bloemstuk creëert. Het begint in de gedachtenwereld, en dan wordt het gerealiseerd in een zichtbare of hoorbare werkelijkheid. Zo is het nu ook gegaan met de schepping door God. De God, die eeuwig bestond, maakte een plan en Hij schiep en maakte Zijn plan een realiteit. En verder: zoals wij iets van een kunstenaar

---

(3). Dit vers wordt soms gebruikt om te bewijzen dat het geloof zelf kennis is, en daardoor feitelijk kennis van de inhoud der Schrift overbodig maakt. Maar het is de Schrift, die de kennis geeft waarover hier gesproken wordt. Als gevolg geloven wij wat God ons in de Schrift mededeelt. Volgens de Bijbel is dit voldoende reden om het te geloven.

te weten kunnen komen door zijn schepping te bezien, zo kunnen wij ook iets van God weten door Zijn schepping te bezien. De Schrift zegt duidelijk dat wij op deze manier iets van God te weten komen.

Aan de andere kant zijn er diepgaande verschillen. Wij, als eindige mensen, kunnen alleen maar scheppen uit materiaal dat aanwezig is. De kunstenaar gebruikt zijn kwasten en verven. De ingenieur gebruikt staal en beton voor zijn brug. De bloemenschikker gebruikt de bloemen, het mos, de rotsfragmentjes en kiezelsteentjes die al bestaan. Met God is het heel anders. Omdat Hij oneindig is schiep Hij uit niets - ex nihilo. Er was geen materie, er waren geen atomen, voorafgaand aan de schepping. Wij brengen iets voort met onze vingers. In tegenstelling hiermee heeft God de schepping tot stand gebracht - zoals het in Hebreeën staat - door Zijn Woord. Hier is een macht die wij ons in onze menselijke, eindige sfeer niet voor kunnen stellen. Hij kon scheppen en vorm geven alleen reeds door maar te spreken.

Een jaar of wat geleden, in Engeland, dachten sommige christenen dat zij een verbluffend antwoord hadden gevonden op de vragen van de oorsprong aller dingen toen de "Big Bang"-theorie werd verkondigd: de hypothese dat zonnen, manen en planeten ontstaan zijn door een ontzaglijke ontploffing. Zij dachten dat dit de christelijke scheppingsleer ten goede kwam. Maar ze grepen mis: ze begrepen de Schrift niet, of ze begrepen de "Big Bang"-theorie niet, of ze begrepen geen van beide. Het is een simpel feit, dat wat wij vinden in Genesis 1:1, niets te maken heeft met de "Big Bang"-theorie, omdat de Schrift ervan uitgaat dat de oorspronkelijke schepping plaats vond vóór er materie en energie bestonden. God heeft iets nieuws geschapen, uit niets, door Zijn "fiat" (het geschiede) en hier ligt het verschil.

Neem eens aan dat wij alles in het heelal weer samen konden brengen en samen konden persen in een zware molecuul van 23 kubieke centimeter, en laten wij dan aannemen dat uit deze molecuul alles is voortgekomen. Dan zouden we nog steeds geen antwoord hebben voor het principiële probleem van de mens, want er zou geen antwoord zijn op de vraag waar die molecuul vandaan kwam en evenmin zou er een verklaring zijn, hoe uit die ene molecuul de vorm en de veelzijdigheid van het heelal, zoals we dat kennen, voort kon komen. Evenmin zouden we weten waar de persoonlijkheid en de menselijkheid van de mens ontstaan is.

In 2 Petrus 3:5 wordt het antwoord op een andere manier gegeven: "Want willens en wetens ontgaat hun (de spotters die zeggen dat Christus niet echt zal wederkomen, FAS) dat door het Woord van God de hemelen er sedert lang geweest zijn, en de aarde, die uit en door het water bestaat". God heeft de wereld tot aanzijn gebracht door Zijn "fiats".

Maar dan gaat het verder: "Maar de tegenwoordige hemelen en de aarde zijn door hetzelfde Woord als een schat weggelegd, ten vure bewaard tegen de dag van het oordeel en van de ondergang der goddeloze mensen" (2 Petrus 3:3). Dit schriftgedeelte spreekt niet alleen over de schepping, maar over de loop der geschiedenis - het begin daarvan en het vervolg. God bracht niet alleen hemel en aarde voort door Zijn Goddelijk fiat, maar Hij is nog steeds werkzaam in de geschiedenis, op dezelfde manier. Hij is geen slaaf van Zijn schepping geworden. Evenmin is Hij slaaf van de geschiedenis, omdat Hij de geschiedenis gemaakt heeft zoals die nu is. De geschiedenis heeft een einddoel - er is een loop ergens naartoe. En hetzelfde "Woord des Heren" zal weer iets tot stand brengen, als God weer spreken gaat in oordeel en vuur. Terwijl er dus uniformiteit is van natuurlijke oorzaken in het heelal zoals God het schiep, deze uniformiteit is niet een gesloten systeem dat van buiten af niet meer beïnvloed kan worden. God kan nog steeds scheppend spreken als Hij dat wil, en Petrus zegt ons dat de dag komt dat Hij inderdaad spreken zal, in oordeel.

Dit begrip van scheppen door een gesproken woord wordt indrukwekkend vertolkt in twee psalmwoorden waarin een leerstellige waarheid zo prachtig onder woorden wordt gebracht. Het eerste woord vinden wij in Psalm 33:6-9: "Door het woord des Heren zijn de hemelen gemaakt, door de adem van Zijn mond al hun heil . . ." Let er op hoe volkomen dit parallel loopt met de Nieuwtestamentische citaten, die wij eerder aanhaalden. En let dan op vers 9: "Want Hij sprak en het was er, Hij gebod en het stond". Wat niet was, kwam tot aanzijn door Zijn woord van fiat. Hier is de bron van de voortduur van ruimte en tijd - de historie, zoals wij die kennen.

Het tweede woord vindt u in Psalm 148:5: “Dat zij de naam des Heren loven, want Hij gebood en zij werden geschapen”. Dit is het Oudtestamentische equivalent van Openbaring 4:11, de grondtoon van de lofverheffing: God bestaat werkelijk, en Hij bracht alle dingen die bestaan tot aanzijn. De doolhof, waarin de moderne mens verdwaald is, komt voort uit onkunde of negatie van het geschapen-zijn van alle dingen. Ontken de historische werkelijkheid van de schepping in ruimte en tijd, en alles wat dan overblijft is, wat Simone Weil noemde: het ongeschapene. Zij ontkent niet dat er iets bestaat, het is er, op de een of andere manier, het heeft z'n eigen wetten; maar ze geeft geen oplossing en geeft geen antwoorden. Zodra je het idee van geschapen-zijn overboord zet, wordt elke opvatting van doel en zekerheid een soort sprong - met of zonder drugs - naar een irrationele wereld. De duisternis waarin de moderne mens ronddwaalt, komt voornamelijk voort uit het feit, dat hij de realiteit van het geschapene van alle dingen verloren heeft.

Maar omdat ik, en elk christen, waarlijk weet - ook al is dit weten zeer beperkt - “waarom” iets bestaat, waarom de wereld een vorm heeft en waarom de mens een menselijkheid heeft, daarom kan ik antwoord geven aan Simone Weil en aan elk modern mens die in wanhoop verkeert. Ik heb hun iets te zeggen! Wij kunnen van mening verschillen over de vraag waarom de dingen zijn zoals ze zijn. Het christelijk antwoord op die vraag kan en moet een belangrijk element zijn in die discussie. Daar kan ik - en elk christen - diep dankbaar voor zijn. Tenzij wij onze levensbeschouwing baseren op de dingen die we tot dusver besproken hebben, wordt zelfs onze dankbaarheid voor onze zaligheid zinloos, want die komt dan in een vacuüm te hangen. Waarlijk, Jeremia sprak de waarheid toen hij zei: “Jacobs deel is niet als deze: Hij is de Formeerder van alles”. Ik kan God danken, dat ik weet hoe alles ontstaan is. Ik kan ook danken voor de zaligmaker, Jezus Christus. Het ontstaan van alle dingen en mijn zaligheid liggen vast in het feit dat het deel van Jacob niet gelijk is aan oude of nieuwe goden. “Hij” is anders: Hij is de Formeerder van alles!

Hoofdstuk 2

VORMGEVING. DE SCHEPPING VAN DE MENS

God de Schepper is ons deel. Hij roept ons op Hem lief te hebben en te dienen, omdat Hij alles geschapen heeft. De Schrift laat ons niet in het onzekere waarom dit zo moet zijn.

“Schiep”

Het woord “schiep” (Hebr. *bara*) komt in de Bijbel slechts spaarzaamelijk voor. Dit geldt voornamelijk voor de bepaalde vorm die gebruikt wordt in Genesis 1:1, 27 en 5:1-2. In het wordingsproces van de schepping vinden wij het woord op drie beslissende keerpunten. Eerst, toen God de schepping voortbracht uit niets (Genesis 1:1). Vervolgens, toen God bewust leven schiep (Genesis 1:21) en tenslotte, toen God de mens schiep (Genesis 1:27).

Deze laatste passage is bijzonder interessant, omdat het woord “schiep,” in die speciale vorm drie-maal gebruikt wordt: “En God schiep de mens naar Zijn beeld; naar Gods beeld schiep Hij hem; man en vrouw schiep Hij hen”. Het lijkt wel of God hier uitroepetekens gebruikt om aan te geven dat er iets bijzonders aan de hand is bij de schepping van de mens. Deze indruk wordt versterkt, als wij de korte samenvatting lezen in Genesis 5:1-2: “Dit is het geslachtsregister van Adam. Ten dage dat God Adam schiep, maakte Hij hem naar de gelijkenis Gods; man en vrouw schiep Hij hen, en Hij zegende hen en noemde hen ‘mens’ ten dage, dat zij geschapen werden”. Beide passages leggen een drievoudige nadruk op het woord “schiep”. God zegt ons dat drie aspecten van de schepping uniek zijn: de schepping uit niets, de schepping van bewust leven, en de schepping van de mens.

Vormgeving

Genesis 1:2 zegt: “De aarde nu was woest en ledig, en duisternis lag op de vloed”. Op dit moment van het scheppingsproces was er nog geen vormgeving. Met andere woorden: het was *bestaan*, zonder meer. Wat God gemaakt had, had nog geen vorm, alles liep in elkaar over. Maar dan, als wij verder gaan met vers 3 en vervolgens, vinden wij een voortgaande, zich steeds meer ontplooiende vormgeving. Er zijn dus twee stadia: (1) de schepping uit niets en (2) de formering of vormgeving.

Wij moeten deze twee stadia niet verwarren. Ik wijs op het volgende: in bijna elk geval van vormgeving in het scheppingsverhaal wordt deze aangekondigd in een zin die begint met: “dat er zij(n)”. Om een voorbeeld te geven: “En God zeide: Er zij licht, en er was licht” (Genesis 1:3) of ook: “Daar zij een uitspannel in het midden der wateren .... en het was alzo” (Genesis 1:6-7). In het kort, dit geeft de indruk dat God zo iets zei als: “Laat het zo wezen”, wat iets anders is dan scheppen.

De woorden “dat er zij” worden in sommige verzen in een meer algemene betekenis gebruikt. In Genesis 1:14 b.v., na gezegd te hebben “dat er lichten zijn in het uitspannel des hemels” zegt God: “dat zij dienen tot aanwijzing zowel van vaste tijden als van dagen en jaren”. En in het tweede deel van vers 26 zegt Hij: “dat zij (de mensen) heersen”. Hier brengt God dus niet iets nieuws tot stand, Hij geeft ook niet het bestaande vorm, maar Hij geeft aan wat de bedoeling is van iets dat ‘bestaat. Let er echter op dat God in de meeste gevallen wanneer Hij zegt “dat er zij”, toch werkt met Zijn “fiat”, evenals Hij deed bij de schepping. Hij zegt: “laat dit gebeuren”, en het gebeurt.

Echte communicatie, en volledige communicatie

Wij handelen over dingen uit een ver verleden, die wereldomvattende betekenis hebben. Dat roept de vraag op kunnen wij over deze dingen wel spreken en ons er een oordeel over vormen? Het werkt verduidelijkend als wij eerst het onderscheid zien tussen echte communicatie en volledige communicatie. Als christenen beweren wij dat de Bijbel ons, als wij alle feiten in ogenschouw nemen, echte kennis geeft, maar die kennis is niet volkomen, niet alomvattend. Wij kunnen hier een vergelijking maken met de communicatie die wij mensen met elkaar hebben: ook al is ze echt, die communicatie is toch nooit volkomen. Een christen die de meest stringente inspiratieleer aanhangt kan toch nooit beweren volledige kennis te hebben van het een of ander.

De Bijbel is een uiterst efficiënt boek. Als we maar voor ogen houden wat de Bijbel bedoelt ons mee te delen: het is Gods boodschap aan de in zonde gevallen mens. Het Oude Testament gaf aan de mens de noodzakelijke kennis voor het tijdvak van de zondeval tot de incarnatie, de eerste komst van Christus. Het Oude en het Nieuwe Testament te zamen geeft aan alle mensen de nodige kennis voor de gehele geschiedenis van de zondeval tot aan de Wederkomst, de tweede komst van Christus. Veel andere bijzonderheden die wij moeten weten, worden ons ook meegedeeld, maar het hoofddoel van de Schrift blijft altijd centraal, zonder overbodige toevoegsels. Zo worden b.v. de engelen meermalen genoemd, maar de Bijbel geeft ons geen “angelologie”, geen leer aangaande de engelen. Wat ons van de engelen gezegd wordt is waar en leerstellig, maar wat ervan gezegd wordt staat altijd in relatie tot de mensen. Met de hemel is het hetzelfde: we ontvangen feitelijke kennis van wat we weten moeten van de hemel, maar wij worden niet tot in bijzonderheden erover ingelicht. De schepping van de kosmos is deel van de Bijbelse boodschap omdat wij weten moeten hoe het was vóór de zondeval. Wat de Bijbel ons zegt is leerstellige, feitelijke en echte waarheid, maar is beperkt tot wat met de mens te maken heeft. De Bijbel is een handboek van echte wetenschap in deze zin, dat wanneer de Schrift spreekt over de kosmos, dit beslist wáár is, leerstellig waar. Als wij in de hemel komen, dan zal wat wij daar verder te weten komen evenmin de feiten tegenspreken die de Bijbel ons nu geeft, als het Nieuwe Testament dat doet met de feiten uit het Oude Testament. De Bijbel is geen wetenschappelijk handboek als daaronder verstaan wordt een boek dat ons volledige kennis geeft, of een boek met als centraal thema en doel, ons wetenschappelijke feiten te geven.

Daarom moeten wij voorzichtig zijn met te zeggen dat wij de loop der historie kennen. Wij mogen niet zeggen dat wetenschap onnodig en zinloos is. Evenmin mogen we ervan uitgaan dat onze gevolgtrekkingen uit de Schrift absoluut gezag hebben. Onze gevolgtrekkingen staan niet op hetzelfde peil als de schriftuurlijke waarheid. Maar dit alles neemt het feit niet weg dat de Bijbelse openbaring leerstellig is, te hanteren op de basis van redelijkheid in verhouding tot de wetenschap en gecoördineerd met de wetenschap. De inhoud van de Schrift is niet boven-werelds en de Bijbel in zijn totaliteit is openbaringsgeschiedenis.(1)

Als wij zien naar de veranderingen die plaatsgrijpen als God zegt: “dat er zij”, dan kunnen wij met zekerheid aannemen dat dit echte geschiedenis is, maar dat betekent niet dat de situatie nu volkomen uitgebeeld en verklaard is. Wij blijven nog met heel wat vragen zitten. Daar zaten onze voorouders mee, daar zitten wij mee en daar zullen allen die na ons komen mee zitten. In feite, als wij later voor God zullen staan, als wij Hem zien aangezicht tot aangezicht, zelfs dan zal de communi

catie tussen Hem en ons - al zal die oneindig veel rijker zijn dan nu - niet volledig zijn, omdat wij, die scheppel zijn, de Oneindige

---

(1). Er mag verschil zijn tussen de methode kennis te verkrijgen van wat God ons in de Bijbel zegt en die waarlangs wij kennis krijgen door wetenschappelijk onderzoek, maar dit leidt niet tot een dichotomie van feiten. In de praktijk is het niet altijd mogelijk om de beide wegen met elkaar in harmonisch verband te brengen vanwege de speciale situatie waarom het gaat. Maar als beide studies strikt en eerlijk plaatsvinden, zal uiteindelijk geen conflict er tussen zijn. Om een voorbeeld te noemen: de toren van Babel. Wij kunnen tot een standpunt komen op grond van Bijbelse kennis, die God ons geeft, of door wetenschappelijke studie. In beide gevallen is het resultaat van onze studie een conclusie betreffende het al of niet bestaan hebben van die toren. Hetzelfde geldt van Adam. Of wij nu beginnen met het hele apparaat van archeologie en anthropologie, en daarbij alleen maar geloven wat we zien, of dat we beginnen met de kennis, ons gegeven in de Schrift, in beide gevallen zouden wij, als dat mogelijk was, eindigen met de vondst van Adams gebeente. Wetenschap kan door natuurlijke beperkingen niet alles weten wat wij van God weten in de Schrift, maar in gevallen waar de wetenschap kan weten, zullen beide bronnen van kennis op hetzelfde punt uitkomen, ook al wordt die kennis in andere termen uitgedrukt. Het is belangrijk, in het oog te houden, dat er een groot verschil kan bestaan als wij hetzelfde zeggen met twee verschillende systemen van symbolen. Aan de andere kant kunnen wij twee dingen zeggen die elkaar uitsluiten en de tegenspraak verbergen achter de twee systemen van symbolen. Wat de Bijbel zegt over historie en kosmos is niet in tegenspraak met wat de wetenschap hierover leert. Er moet ruimte zijn voor de bestudering van de algemene openbaring (het heelal en de vorm ervan, de mens en zijn menselijkheid), d.w.z. ruimte voor onbevooroordeelde wetenschap. Aan de andere kant moet het vaststaan dat er geen noodzaak bestaat om de Bijbel ondergeschikt te maken aan de uitspraken der wetenschap. Bij sommige christelijke geleerden is de tendens om altijd de bijzondere openbaring (de leer van de Schrift) onder controle te zetten van de algemene openbaring en de wetenschap. Het komt helaas maar zelden voor dat de algemene openbaring en de wetenschap onder controle staat van wat de Schrift zegt. Zelfs als zij geloven dat wat de Bijbel leert waar is, evenals zij geloven dat wat de wetenschap leert, waar is, neigen ze in werkelijkheid er altijd toe over om de waarheid van de wetenschap hoger aan te slaan dan de waarheid van de Schrift.

nooit eindeloos kunnen begrijpen. Wat wij weten mag waar zijn en normatief, en toch kan het nooit zo worden, dat wij de kennis die God Zelf heeft, tot in onderdelen toe in kaart brengen.

God maakte scheiding

Na de primaire schepping uit niets lezen wij dan over de verschillende vormgevingen. De eerste vinden wij in Genesis 1:3-4: "En God zeide: Er zij licht; en er was licht. En God zag, dat het licht goed was, en God maakte scheiding tussen het licht en de duisternis". (De uitdrukking "maakte scheiding" is een sleutelwoord, want het wordt telkens weer herhaald in dit hele hoofdstuk. De eerste scheiding is die tussen licht en duisternis. Toen ik jong was vond ik het onbegrijpelijk dat hier, op deze plaats, al het licht genoemd wordt. Maar vandaag weten wij dat dit klopt met wat de wetenschap momenteel leert. Door de ontdekking van de atoomsplitsing is de discussie op een ander vlak gekomen: licht is nauw verbonden met energie en het verbaast ons niet meer dat toen God de baaierd ging "bewerken" het licht (niet afhankelijk van de zon) genoemd wordt als de eerste vormgeving.

De tweede vormgeving komt in vers 6: "En God zeide: Daar zij een uitspannel in het midden der wateren, en dit make scheiding tussen wateren en wateren". Sommige geleerden, die er op uit waren de Bijbel te kleineren, hebben gezegd dat het woord uitspannel een aanwijzing is dat de Joden van mening waren dat er een ijzeren of koperen koepel over de wereld lag. Maar dit is inlegkunde van de slechtste soort. Het woord uitspannel is gebruikt om een ruim begrip weer te geven. Dat blijkt wel hieruit dat in het uitspannel zon, maan en sterren zich bevinden (vers 14). Voor onze generatie zou het woord ruimte de beste vertaling zijn. Het is ook de plaats waar de vogels vliegen (vers 20). In elk geval, het idee dat het woord uitspannel een soort koepel betekent en zodoende uitdrukking is van het primitieve idee van een drie-verdiepingen-heelal, is zonder meer te verwerpen. Het is juist om te zeggen dat wat hier aangeduid wordt, vormgeving is in de sfeer van het zijn - een vormgeving van de ruimte waarin wij ons bevinden.

In vers 9 gaat de vormgeving voort en concentreert zich nu op de aarde zelf: "En God zeide: Dat de wateren onder de hemel op één plaats samenvloeien en het droge te voorschijn kome; en het was also". Nu is er dus land en zee. Als wij zo stap voor stap verder gaan zien wij een voortgaande opbouw.

Vers 11 geeft een vierde vormgeving: “En God zeide: Dat de aarde jong groen voortbrenge, zaad-gevend gewas, vruchtbomen, die naar hun aard vruchten dragen, welke zaad bevatten, op de aarde: en het was also”. Zo kwam er vegetatie op aarde en vinden wij hier een onderscheid, gemaakt tussen levenloosheid en plantenleven.

De vormgeving gaat voort in de verzen 14-16, waar God lichten maakte aan het uitspansel en op aarde scheiding maakte tussen dag en nacht. Vers 16 geeft de, meeste moeilijkheden: “En God maakte de beide grote lichten, het grootste licht tot heerschappij over de dag, en het kleinere licht tot heerschappij over de nacht, benevens de sterren”. Wij moeten beseffen dat in dit vers benadrukt wordt, dat er op aarde scheiding is gemaakt tussen nacht en dag. In dit vers wordt ons voornamelijk duidelijk gemaakt, dat er een voortgaande vormgeving plaats vindt wanneer dat, wat door de schepping ontstaan is, zich ontwikkelt van een bestaan zonder meer tot licht (of energie), en dan verder tot een gevormde ruimte, met afzonderlijke gebieden van water en aarde, het levenloze en het plantenleven, en nacht en dag op aarde.

De verzen 20 en 21 handelen over één van de meest belangrijke schakeringen in de schepping: het onderscheid tussen bewust en onbewust leven. Mag ik er nog eens aandacht voor vragen dat juist hier het woord *schiep* in zijn bijzondere vorm gebruikt wordt: “En God zeide: Dat de wateren wemelen van levende wezens, en dat het gevogelte over de aarde vliege langs het uitspansel des hemels. Toen schiep God de grote zeedieren en alle krioelende levende wezens, waarvan de wateren wemelen, naar hun aard, en allerlei gevleugeld gevogelte naar zijn aard. En God zag dat het goed was”. Zo ontstaat bewust leven in twee sferen: bewust leven in het water en bewust leven in de lucht. Waar hier bewust leven ontstaat, vinden wij weer dat nieuwe woord: Hij schiep, dat wij ook vonden bij de oorspronkelijke schepping uit niets.

In vers 24 komen we tot de zevende vormgeving: “En God zeide: Dat de aarde voortbrenge levende wezens naar hun aard, vee en kruipend gedierte en wild gedierte naar hun aard; en het was also”. Hier wordt scheiding gemaakt tussen bewust leven op aarde, in de zee en in de lucht. En dan is alles voortgebracht en zijn plaats geweest met slechts één uitzondering: de mens. En zo komen wij dan tenslotte tot de volgende stap, die voor ons zo enorm belangrijk is.

God maakt een aparte plaats voor de mens. De mens is niet te rubriceren onder dat wat alleen maar bestaat, onder plantenleven of onder het bewuste leven van vissen, vogels en andere dieren. Gen. 1:26 zegt: “En God zeide: Laat Ons mensen maken naar ons beeld, als onze gelijkenis”. De mens is beslist anders dan alles wat vóór hem geschapen werd. Allereerst, zoals we hiervoor al gezien hebben, wordt het woord *schiep* gebruikt en dat houdt in, dat God de mens maakte op een bijzondere wijze. En vervolgens: we weten ook iets af van die bijzondere wijze; de mens werd geschapen “naar Gods beeld”.

Naast deze passage moeten we Genesis 2:7 leggen, waarin verdere bijzonderheden gegeven worden: “toen formeerde de HERE God de mens van stof uit de aardbodem en blies de levensadem in zijn neus; also werd de mens tot een levend wezen”. Door een aparte en definitieve daad schiep God de mens als een levend wezen met een bewust leven. Dit wordt sterk benadrukt, zoals we al eerder hebben opgemerkt, door het feit dat het speciale woord *schiep* tot drie maal toe herhaald wordt: zowel in Genesis 1:23 als ook in Genesis 5:1-2.

Genesis 1 en Genesis 2

Reeds geruime tijd zien sommige geleerden Genesis 1 en Genesis 2 als twee aparte verhalen die praktisch niets met elkaar te maken zouden hebben. Maar naar de exegese die de Schrift zelf van deze hoofdstukken geeft, is deze mening onhoudbaar. In feite vormen het eerste en het tweede hoofdstuk van Genesis een eenheid, ze zijn niet van elkaar los te maken. Ze vullen elkaar aan, elk verhaal geeft uniek materiaal dat belangrijk is voor ons begrip van wat de mens is.

Maar er is een sterker bewijs voor de eenheid van deze hoofdstukken dan een open oog voor de samenhang tussen de beide verhalen. Jezus zelf maakt ze tot een eenheid. Als wij de samenhang ontkennen, dan moeten wij een afkeurend oordeel uitspreken over de wijze waarop Jezus tegenover deze twee hoofdstukken stond. Jezus gaf antwoord op een vraag van de farizeeën aangaande echtscheiding. Hij zei: “Hebt gij niet gelezen dat de Schepper hen van den beginne als man en vrouw heeft gemaakt” Jezus haalt hier Genesis 1:27 aan. Maar dan gaat Hij verder: “En Hij (God) zeide:

Daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen en die twee zullen tot één vlees zijn”. Deze laatste woorden zijn een citaat van Genesis 2:24. Zo zet Jezus de passages van Genesis 1 en Genesis 2 naast elkaar als een éénheid.

Markus 10:6-8 brengt ook duidelijk die eenheid naar voren: “Maar van het begin der schepping heeft Hij hen als man en vrouw gemaakt”. Dit slaat terug op Genesis 1:27. Maar direct hierna zegt Jezus: “daarom zal een man zijn vader en moeder verlaten, en die twee zullen tot één vlees zijn”. Deze woorden zijn ontleend aan Genesis 2:24 en zodoende zijn de twee hoofdstukken weer geciteerd als een eenheid. Deze twee passages, samengevoegd tot een eenheid, vormen de basis van Jezus’ morele standaard voor het huwelijk. Hij grijpt terug en verbindt een woord uit hoofdstuk 1 met een woord uit hoofdstuk 2.

De verhouding tussen Genesis 1 en 2 wordt duidelijker in het licht gesteld als we de literaire structuur van het hele boek Genesis in ogenschouw nemen. Eerst worden in het kort minder belangrijke zaken behandeld en daarna komen de zaken die meer belang hebben voor het centrale thema van de Bijbel, en deze dingen worden dan in grotere verbanden behandeld en ontwikkeld. Wij vinden dit b.v. in het verhaal van Izaäk en zijn twee zonen, Jacob en Ezau. Ezau’s geschiedenis wordt eerst verteld, maar de geschiedenis van Jacob die er op volgt, wordt volledig uitgewerkt. Zo ook spreekt Genesis 1 eerst met enkele hoofdtrekken over de mens in het raam van de kosmos, maar dan keert Genesis 2 weer terug tot de mens, en zet hem in het centrum van het thema dat de Schrift uitwerkt. De Bijbel is, zoals we al eerder zeiden, het boek voor de in zonde gevallen mens. De bedoeling van de Bijbel is om ons, die aan deze zijde van de zondeval leven, te zeggen wie wij zijn en wat God wil dat wij weten zouden. Bijgevolg, nadat God over de mens in zijn kosmisch verband gesproken heeft in het eerste hoofdstuk, zet Hij midden in hoofdstuk 2 de mens weer in het centrum. Hoewel dus de verhalen van Genesis 1 en 2 een verschillende klemtoon hebben, mogen wij ze niet scheiden en zeker niet tegen elkaar uitspelen.

De historiciteit van Adam en Eva

De manier waarop Jezus over Genesis 1 en 2 sprak, zegt ons ook iets over de kwestie van de historiciteit van Adam en Eva. Het is moeilijk te ontkennen dat Jezus Adam en Eva zag als het eerste mensenpaar, concreet in ruimte en tijd. Als wij hierover nog in het onzekere verkeren, dan vinden we een duidelijk antwoord op onze vragen in andere passages in het Nieuwe Testament.

Romeinen 5:12 b.v. levert ons een belangrijk argument voor de stelling dat Adam en Eva feitelijke mensen waren, in ruimte en tijd: “Daarom, gelijk door één mens de zonde de wereld is binnengekomen, en door de zonde de dood...” Er was dus een eerste mens, één mens. In vers 14 gaat Paulus dan verder: “Toch heeft de dood als koning geheerst van Adam tot Mozes, ook over hen, die niet gezondigd hadden op een gelijke wijze als Adam overtrad...” Het is zonneklaar dat Adam hier gezien wordt als iemand die even historisch is als Mozes. Als dat niet waar zou zijn, dan zou Paulus’ hele redenering zinloos worden. Vers 15 brengt ons dezelfde boodschap: “Maar het is met de genadegave niet zoals met de overtreding; want, indien door de overtreding van die éne zeer velen gestorven zijn, veel meer is de genade Gods en de gave, bestaande in de genade van de éne mens, Jezus Christus, voor zeer velen overvloedig geworden”. Hier vinden wij dus een parallel van, aan de ene kant, de historiciteit van Adam (de eerste mens) en aan de andere kant de historiciteit van Christus en van onszelf. Paulus spreekt over historische mensen als hij het heeft over de “zeer velen”, en hij gebruikt hier drie evenwijdige lijnen als hij naast elkaar stelt Adam, Christus en mijzelf. En deze lijnen lopen alle drie in het historische vlak.

Wat Paulus in Romeinen over Adam zegt wordt bevestigd in 1 Corinthe 15:21-22: “Want, dewijl de dood er is door een mens, is ook de opstanding der doden door een mens. Want evenals in Adam allen sterven, zo zullen ook in Christus allen levend gemaakt worden”. De nadruk valt hier weer op de parallellie van de historiciteit van Jezus Christus (Paulus had Hem gezien op de weg naar Damascus!) en de historiciteit van de mens die hij hier de naam Adam geeft. Vers 45 gaat voort in dezelfde lijn: “Aldus staat er ook geschreven: de eerste mens, Adam, werd een levende ziel; de laatste Adam een levendmakende geest”. De zinsnede “aldus staat er geschreven” slaat op Genesis 2:7. Wie de historiciteit van Adam niet aanvaardt, die moet toch wel grote moeilijkheden hebben met het sterke parallellisme tussen Adam en Christus.

Het is vaak gezegd dat dit parallellisme typisch Paulinisch is, maar in het evangelie van Lukas komen wij het ook tegen. Lukas noemt in zijn geslachtsregister van Jezus allerlei historische figuren, zoals David, Jesse, Jacob en Abraham, en dan eindigt hij met de woorden: “de zoon van Enos, de zoon van Seth, de zoon van, Adam, de zoon van God” (Lukas 3:38). Hier is dus weer een drievoudig parallellisme: een hele groep mensen die we uit het Oude en Nieuwe Testament kennen als historische figuren, daarnaast Adam die hier dus ook als historische figuur gezien wordt, en tenslotte God zelf. Neem de historiciteit van Adam weg, en we verliezen alle grond onder onze voeten! Als wij ons vrijheden permitteren met de normale exegese van wat in de Bijbel staat, dan wordt de hele structuur van het christelijk geloof teruggebracht tot een existentiële sprong.

Maar we gaan verder. In 1 Timotheüs 2:13-14 lezen wij: “Want eerst is Adam geformeerd, en daarna Eva. En Adam heeft zich niet laten verleiden, maar de vrouw is door verleiding in overtreding gevallen”. Hier komt een nieuw element naar voren: niet alleen is Adam, historisch, maar ook Eva in haar verleiding wordt gerekend tot de historie te behoren. 2 Corinthe 11:3 vertoont hetzelfde beeld: “Maar ik vrees, dat misschien, zoals de slang met haar sluwheid Eva verleidde, uw gedachten van de eenvoudige en loutere toewijding aan Christus afgetrokken zullen worden”. Hier is een parallel van Eva en mijzelf. Paulus doet een beroep op ons, die objectief-echte historische mensen zijn, om niet in dezelfde valstrik te lopen. En het is niet te ontkennen dat Paulus er geen moeite mee heeft om van zijn lezers te verwachten dat zij de historiciteit van Eva en van de gebeurtenissen, beschreven in Genesis aanvaardden, zoals hij dat zelf ook deed.

Let er ook op hoe duidelijk dit het geval is in 1 Corinthe 11:8-9: “Want de man is niet uit de vrouw, maar de vrouw uit de man. De man is immers niet geschapen om de vrouw, maar de vrouw om de man”. Hier is het feit, dat Eva geschapen is na Adam, een onmisbaar onderdeel van Paulus’ betoog. Denk dan verder nog aan de manier waarop Paulus uit het begin van Genesis citeert in 1 Corinthe 6:16 en in Efeze 5:31. En tenslotte: in 1 Johannes 3:12 wordt Kaïn aangehaald als een historische figuur en in Hebrreeën 11 wordt Abel, Henoch en Noach op hetzelfde vlak gesteld als Abraham en allen die in de geschiedenis hem volgen.

Wij hebben daardoor een soliede grond voor de eenheid van Genesis 1 en 2 en voor de historiciteit van Adam en Eva. Het is gegrond op de autoriteit van Paulus, Lukas, en van Jezus.

De Schepping van Eva

Volgens Genesis 2 werd Adam geschapen vóór Eva. Er was geen menselijke metgezel voor hem. Hij was alleen. Adam, geschapen op een bijzondere, unieke manier naar het beeld Gods, anders dan alles wat tevoren geschapen was, was in de situatie dat er niemand naast hem stond op zijn eigen peil. In het Hebreeuws komt dit nog veel sterker uit, vooral in vers 20: “Maar voor zichzelf vond hij (Adam) geen hulp die bij hem paste” (een helper tegenover hem). De nadruk ligt hier op het verlangen naar een medemens, zijns gelijke, die toch weer “anders” zou zijn. Dit verlangen van Adam, dat wij kennen in de verhouding man-vrouw, was onbevredigd. Iets ontbrak!

“En de HERE God zeide: Het is niet goed dat de mens alleen zij, Ik zal hem een hulp maken die bij hem past” (Genesis 2:18). Dan gaat het verhaal verder: “Toen deed de HERE God een diepe slaap op de mens vallen; en terwijl deze sliep, nam Hij één van zijn ribben, en sloot haar plaats toe met vlees. En de HERE God bouwde de rib, die Hij uit de mens genomen had, tot een vrouw, en Hij bracht haar tot de mens. Toen zei de mens: Dit is nu eindelijk been van mijn gebeente en vlees van mijn vlees; deze zal ‘manninne’ heten, omdat zij uit de man genomen is. Daarom zal een man zijn vader en zijn moeder verlaten en zijn vrouw aanhangen, en zij zullen tot één vlees zijn” (Genesis 2:21-24).

Wat erg boeit is dat Jezus in een passage in het Nieuwe Testament (we spraken er al even over) de woorden van vers 24 weergeeft als woorden die God zelf sprak. God zei dit, omdat Eva op deze manier gemaakt werd: “uit de man genomen”. Het is onmogelijk om zich vrijheden te veroorloven met deze directe spreekwijze over de gebeurtenis uit het begin van Genesis en toch vol te houden dat er zinvolle realiteit is in het sprekers of in het communiceren. Er staat duidelijk dat God de vrouw zó schiep.

Ontwifelbaar heeft deze schepping van de vrouw, genomen uit de man, grote filosofische betekenis, want dit betekent dat de mensheid in werkelijkheid een eenheid is. De mens kwam niet uit de

lucht vallen. Hij verscheen evenmin ten tonele in vele vormen als gevolg van een evolutieproces. Daar was een echt begin, een begin in een reële eenheid in één man, één individu, principieel anders dan al het andere dat voordien geschapen was en dan in tweeledige vorm: mannelijk en vrouwelijk. Zo gezien is de christelijke idee van de eenheid van het menselijk geslacht gebaseerd op een werkelijkheid. De wereld van vandaag probeert een grond te vinden voor de stelling dat alle mensen één zijn. De christen heeft daar geen moeite mee. Hij begrijpt waarom het menselijk geslacht in werkelijkheid een eenheid vormt.

Wij beginnen dan ook iets te verstaan van het huwelijk. God zelf heeft de huwelijksband een schakel gemaakt in de reële eenheid van het menselijk geslacht. We kunnen dan iets begrijpen van die bijzondere eenwording, als man en vrouw een eenheid worden, één vlees. De Mens - met een hoofdletter - is gelijk aan mannelijk en vrouwelijk, en de eenwording van één man en één vrouw maakt die eenheid een werkelijkheid.

Wij christenen mogen dit verhaal van de schepping van Eva niet onder tafel laten verdwijnen omdat het geen belang zou hebben. Misschien dat we bij het eerste horen van deze stelling denken: och, als we dit laten vallen, dan verliezen we niet veel. Maar uiteindelijk - en we moeten dat scherp zien! - als we dit loslaten zijn we een schip dat zijn anker verspeelt. De Bijbel beschrijft de schepping van Eva als een bijzondere vormgeving; zij het op een andere manier, het is in principe een vormgeving die gelijk staat aan de schepping van Adam zelf.

Dit komt sterk uit in Genesis 5:1-2: "Dit is het geslachtsregister van Adam. Ten dage, dat God Adam schiep, maakte Hij hem naar de gelijkenis Gods; man en vrouw schiep Hij hen, en Hij zeggende hen en noemde hen "mens" ten dage dat zij geschapen werden".(2) De tweede keer dat het woord schiep hier gebruikt wordt heeft betrekking op het scheppen van man en vrouw. Dit staat ook in Genesis 1:23: "man en vrouw schiep Hij hen". Nu is het alles compleet.

En dus, om nu samen te vatten waar wij staan in de loop der geschiedenis, kunnen we het zo stellen, dat er eerst de schepping uit niets was, vervolgens worden er nuanceringen aangebracht in allerlei vormen, dan volgt de schepping van de mens, die anders was dan al het andere, en tenslotte, op een heel bijzondere manier, wordt Eva weer anders geschapen dan Adam. De hele volgorde zegt ons dat Adam en Eva een wezenlijk bestanddeel zijn van de geschiedenis die zich afspeelt in ruimte en tijd.

Het Beeld Gods

Wat maakt Adam en Eva anders dan de rest van de schepping? Het antwoord op deze vraag vinden wij in Genesis 1:26: "En God zeide: Laat Ons mensen maken naar ons beeld . . ." Dit is het wat Adam en Eva anders deed zijn dan de rest van de schepping. Voor de mens in de twintigste eeuw is dit begrip nog steeds van het hoogste belang. In onze tijd weet men geen antwoord meer te geven op de vraag, de zo indringende vraag: "Wie ben ik?" De moderne mens heeft zijn unieke identiteit verloren met al zijn naturalistische theorieën, met de uniformiteit van oorzaak en gevolg in een gesloten systeem, met een evolutie-begrip waarin op een mechanische manier een stomtoevallige opklimming is van het atoom naar de mens. Als hij de wereld beschouwt, en hij komt voor de machine te

---

(2). In het begin van Genesis, tot hoofdstuk 5 toe, heeft het woord Adam altijd een bepalend lidwoord, en doelt dus op een bepaalde man. In Genesis 5.: 1-2 staat dit lidwoord er niet bij, en daarom kan het daar beter vertaald worden met mensheid.

staan, dan weet hij niet wat het verschil is tussen die machine en hemzelf. Hij zou niet weten wat hem "anders" maakt dan alle dingen om hem heen.

Hoe totaal anders, staat een christen in deze wereld. Hij heeft die moderne problemen niet. Hij *weet* wie hij is. Het is een van de grootste gaven die wij van God gekregen hebben: dat wij weten wie wij zijn. Als christen weet ik wat me onderscheidt van al het andere. Ik kan naar de meest gecompliceerde machine kijken die de mens gemaakt heeft, of ooit maken zal, en ik weet zeker dat ik anders ben dan die machine, al kan het ding dingen doen die ik niet doen kan. Als ik een machine zie die sterker is dan ik, dan krijg ik er geen hoofdpijn van. Als het ding een heel huis kan oplich

ten, dan brengt dat mij niet uit m'n evenwicht. Als die machine harder kan lopen dan ik, dan word ik er niet bang voor. Als ik een reusachtige computer zie die nooit mat gezet kan worden bij het schaken - en als ik dan bedenk dat nooit van z'n leven ik of iemand anders het ding mat kan zetten - ik zit er heus niet door in de put. Andere mensen kunnen misschien een intellectueel of psychologisch minderwaardigheidscomplex krijgen door het feit dat de mensen een machine kunnen maken die slimmer is dan de mens zelf - maar een christen heeft daar geen last van.

De christen weet dat in de loop der geschiedenis de mens een andere oorsprong heeft. Het is niet slechts zo dat God zowel de mens als het gigantische samenstel van het heelal gemaakt heeft, maar vóór alles, dat God de mens anders gemaakt heeft. In de hele schepping is er niets dat met hem vergeleken kan worden. Wat het verschil is tussen de mens en de machine is dit, dat de mens in de grond van de zaak meer verwant is met wat boven is, dan met dat wat beneden hem staat, of ook op gelijke voet met hem zou zijn. Hij is geschapen om tot God in een verhouding te staan op een wijze die uniek is in de hele schepping.

Op grond van het feit dat de mens naar Gods beeld geschapen is, heeft de mens vrijheid; alle deuren staan voor hem open. En ineens besef ik dan dat het begrip "persoonlijkheid" niet als water tussen mijn vingers doorloopt - ik krijg er houvast aan. Ik begrijp nu dat gemeenschap met anderen mogelijk is en dat ik een persoonlijkheid ben. Ik begrijp dat, omdat ik geschapen ben naar Gods beeld, en God is persoonlijk! Een persoonlijke verhouding tot God is dus mogelijk en het begrip van gemeenschap als gemeenschap krijgt inhoud. De hoofdzaak is, dat ik in verband sta met wat boven mij is. Natuurlijk heb ik ook contacten met wat lager is dan ik zelf ben, maar ik ben principieel anders dan alles wat lager staat. Zo loop ik dus niet meer in het duister rond te tasten als ik antwoord moet geven op de vraag: wie ben ik?

Dit anders-zijn van de mens maakt het voor hem mogelijk echt lief te hebben. Je kunt je geen machine voorstellen die liefheeft .... Al kan een computer gecombineerd worden met een andere computer om een gezamenlijk antwoord te geven of een of andere vraag, dan zouden we dit toch nog geen liefdesverhouding noemen. En verder, als we geschapen zijn naar Gods beeld, dan weten wij zeker dat communicatie mogelijk is, weten we zeker dat openbaring mogelijk is, want God is in staat leerstellige waarheid aan mij te openbaren, want ik ben naar Zijn beeld geschapen. Tenslotte, zoals in de theologie al lang geleden geponeerd is: de incarnatie is geen dwaasheid - ook al blijven er vele geheimenissen aan verbonden. De incarnatie is niet onredelijk. Dat zou het wel zijn wanneer de mens zichzelf beschouwt als niet meer dan het eindige, geconfronteerd met wat in zijn filosofie "het andere" wordt genoemd.

Hieruit volgt, dat ik diep dankbaar moet zijn voor de lijnen die Gods openbaring in Genesis trekt: dat in de loop der historie de mens geschapen is naar Gods beeld, want nu heb ik een intellectuele, emotionele en psychologische bevrediging gevonden. Ik kan nu in blijdschap en dankbaarheid antwoord geven op de angstige vraag van onze tijd: Wat is de mens? Wie ben ik?

De heerschappij van de mens

Omdat de mens naar Gods beeld geschapen is, heeft hij heerschappij over alles wat hem in de wereld omringt. Niet dat hij alleen maar sterker is - in feite is hij niet altijd sterker. Heerschappij is een aspect van het beeld Gods in deze zin dat nu de mens zijn plaats heeft gekregen tussen God en alles wat naar Gods besluit onder de mens staat.

Op zichzelf, als schepsel, staat de mens niet hoger dan de rest van de schepping, maar omdat hij naar Gods beeld geschapen is, is hij verantwoordelijk om bewust te zorgen voor alles wat God hem heeft toebetrouwd.

Vervolgens, omdat wij geschapen zijn naar Gods beeld hoeven wij niet de denkfout te maken dat het bestaande noodzakelijkerwijze recht van bestaan heeft. Wij hebben heerschappij gekregen en dat brengt een *morele* verantwoordelijkheid met zich mee. Het is niet nodig markies De Sade te volgen, die beweerde dat macht, of iets dat bestaat, noodzakelijkerwijze goed moet zijn.

Maar laten wij verder gaan. In Genesis 1:26 lezen we: ". . . opdat zij heersen over de vissen der zee en, over het gevogelte des hemels en over het vee en over de gehele aarde en over al het kruipende gedierte, dat op de aarde kruipt". Deze woorden worden dan weer herhaald in vers 28-29: "En God

zegende hen en God zeide tot hen: Weest vruchtbaar en wordt talrijk; vervult de aarde en onderwerpt haar, heerst over de vissen der zee en over 't gevogelte des hemels en over al het gedierte, dat op de aarde kruipt. En God zeide: Ziek Ik geef u al het zaadragend gewas op de gehele aarde en al het geboomte, waaraan zaadragende vruchten zijn; het zal u tot spijze dienen". Zo heeft de mens het gewas op aarde onder zijn heerschappij.

Een ander blijk van zijn heerschappij komt uit in Genesis 2:19-20: "En de HERE God formeerde uit de aardbodem al het gedierte des velds en al het gevogelte des hemels. Ook bracht Hij het tot de mens, om te zien hoe deze het noemen zou; en zoals de mens elk levend wezen noemen zou, zo zou het heten. En de mens gaf namen aan al het vee, en het gevogelte des hemels en aan al het gedierte des velds". De heerschappij van de mens strekte zich dus verder uit dan het plantenleven - het omvatte ook het bewuste leven.

Een van de treffendste uitbeeldingen van de menselijke heerschappij vinden wij in Ps. 8:6-9:

"Toch hebt Gij hem bijna goddelijk gemaakt en hem met heerlijkheid en luister gekroond. Gij doet hem heersen over de werken Uwer handen, alles hebt Gij onder zijn voeten gelegd: schapen en runderen altegader en ook de dieren des velds, de vogelen des hemels en de vissen der zee, hetgeen de paden der zeeën doorkruist".

Dit Schriftgedeelte profeteert van Christus, maar het zegt ook iets over de mens in het algemeen. Al deze elementaire werkelijkheden - dieren, vogels en vissen - staan onder heerschappij van de mens, en de mens heeft er verantwoordelijkheid voor en ook het recht om dit alles op de juiste manier te gebruiken.

Ps. 115:6 bevestigt dit, maar voegt er een beperking aan toe: "De hemel is de hemel van den Here, maar de aarde heeft Hij aan de mensenkinderen gegeven". Daarom is niet de hele schepping onder menselijke heerschappij gesteld, maar alleen een bepaalde sfeer daarvan.

Dit betekent ondertussen niet, dat de mens zoals hij oorspronkelijk geschapen was, geen werk te doen had: "En de HERE God nam de mens en plaatste hem in de hof van Eden om die te bewerken en te bewaren" (Genesis 2:15). Zoals wij later zullen zien: het werk dat hij toen doen moest, was niet het werk zoals wij dat nu kennen. Maar het leven van de mens was niet een kwestie van almaar luieren. Ook vóór de zondeval moest de mens werken. Hij had heerschappij ontvangen en ook al oefent hij die heerschappij na de zondeval bedroevend slecht uit, hij heeft toch nog steeds die erepositie.

Het beeld Gods en de mens na die zondeval

Het is van groot belang dat wij beseffen dat de gevallen mens nog steeds iets van dat beeld Gods vertoont. De zondeval heeft scheiding gebracht tussen God en mens, maar dat betekent niet, dat de mens nu op een lager niveau is komen te staan, op gelijke voet met andere schepselen. De gevallen mens blijft mens. Zo lezen wij in Genesis 9:6: "Wie des mensen bloed vergiet, diens bloed zal door de mens vergoten worden, want naar het beeld Gods heeft Hij de mens gemaakt". De mens is zo'n speciale schepping, dat als hij lichtvaardig, misdadig gedood wordt, deze misdaad op een bijzondere wijze bestraft moet worden. Ik heb soms het gevoel, dat al het misbaar dat gemaakt wordt tegen de doodstraf niet voortkomt uit humanitaire overwegingen, en evenmin uit rechtsgevoel, maar uit een gemis aan begrip dat de mens uniek is. Het simpele feit staat daar, dat Genesis 9:6 een sociologisch bepaalde uitspraak is: dat de straf op moord zo streng is, komt omdat de mens naar Gods beeld geschapen is en daarom een bijzondere waarde heeft, niet maar een theoretische waarde die de mens vóór de zondeval had, maar een waarde die hij vandaag nog heeft.

Wij vinden hetzelfde in Jacobus 3:9: "Met haar (onze tong) loven wij de Here en Vader en met haar vervloeken wij de mensen, die naar de gelijkenis Gods geschapen zijn". Die gelijkenis waarover Jacobus spreekt is het beeld Gods.

Daarom heeft de christen in de sociologie vaste grond onder de voeten, terwijl de humanisten, in hun strijd tegen vooroordeel, filosofisch gezien, hun huis op zand bouwen. Maar als christen sta ik sterk: wie ik ook maar zie, en waar hij ook maar woont, de mens die ik zie is geschapen naar Gods beeld, evenals ik zelf.

En zo zegt de Bijbel mij wie ik ben. Ik weet nu in welk opzicht ik anders ben dan al het andere. Ik hoef niet in het donker rond te tasten als de vraag gesteld wordt wat mij onderscheidt van de dierenwereld of van de gecompliceerde machines van de tweede helft der twintigste eeuw. Ik kom tot de ontdekking dat ik waardevol ben. Ik begrijp hoe ik anders ben. Ik weet nu waarom God gemeenschap met mij kan hebben en mij een leerstellige openbaring kon geven. Verder zie ik duidelijk in, dat alle mensen “anders” zijn dan dat wat niet-mens is, en daarom beschouw ik ze als schepselen die waardevol zijn. Om terug te komen op Genesis 9: 6: iemand die een moord pleegt, doodt niet maar iemand die toevallig tot dezelfde soort wezens behoort. Nee, hij doodt iemand die onvergelijkelijke waarde heeft - een beeldrager Gods! Zoals Jacobus zegt: elk mens, onverschillig wie hij is, vreemdeling of vriend, een gelovige of een vijand van God, is geschapen naar Gods beeld. Een mens is zo waardevol vanwege zijn oorsprong. En zo heeft de loop der geschiedenis diep-ingrijpende consequenties voor elke levens-sfeer. Ik heb ergens mijn plaats in die loop der geschiedenis. Ik weet mijn afstamming. Mijn stamboom is langer dan die van de oude adel. Ik kan mijn afkomst nagaan, niet maar tot de Bataven die oudtijds de Rijn kwamen afzakken. Als, ik mijzelf zie in de historische werkelijkheid die voortdurend verder gaat en ik zoek dan naar de oorsprong, dan kom ik terecht bij Adam, geschapen naar Gods Beeld en gelijkenis; Adam - de zoon van God.

Hoofdstuk 3

GOD EN ZIJN HEELAL

Als Schepper boetseert God de bestaande materie, vormeloos als zij geschapen was, in bepaalde vormen. En die vormen geven ons een idee van de Boetseerder. Als God klaar is met dit werk, dan spreekt het werk van Zijn handen ons over Hem, die het tot stand bracht.

De goedheid van de schepping

Genesis 1 zegt ons telkens weer iets belangrijks over de schepping: in vers 4 lezen wij: “En God zag, dat het licht goed was”. De zinsnede “dat het goed was” wordt herhaald in de verzen 10, 12, 21 en 25. En in vers 31 wordt het alles samengevat: “En God zag alles wat Hij gemaakt had, en zie, het was zeer goed”. Dit is niet een relatief oordeel, maar dit is het oordeel van de heilige God, die een karakter heeft. En dat karakter is de grondwet van het heelal. Zijn conclusie is: Elke ontwikkeling, elk onderdeel en ook het geheel, zoals het samenhangt - de mens, en zijn hele levenssfeer, hemel en aarde - is een zuivere reflectie van Mijn gedachten.

Elk onderdeel van de schepping, in elke sfeer, beantwoordt aan het doel van de schepping. Het “mechanische” deel van het heelal functioneert in een volmaakte compositie. De dieren en de planten functioneren in hun dier- en plant-zijn in perfectie. De mens staat in zijn eigen sfeer als beeldrager Gods, die meer contact heeft met wat boven hem staat dan wat onder hem staat. En God kan ook van de mens op dit tijdstip van de geschiedenis zeggen, dat de mens in zijn menselijkheid, goed is: “De mens is in zijn levenssfeer een reflectie van Mijzelf”.

Zo vinden wij een loflied van de hele schepping - alles verheerlijkt God in zijn eigen sfeer. De machine looft God als machine, de mens doet het als mens, en alles wat tussen de machines en de mens in is, doet hetzelfde. Zelfs al zijn veel van deze schepselen zich niet bewust van wat zij doen - zij getuigen van God en Zijn wondere macht en zij verheerlijken Hem door naar eigen aard doelmatig te functioneren. Er is geen zonde. Alles staat in een zuivere verhouding tot God en getuigt van wat God is. En omdat alles in Gods schepping functioneert op zijn geordende plaats, bereikt elk onderdeel volmaaktheid - de machine, het dier en de mens zelf.

Tillich beweert dat “mens” betekent: de in zonde gevallen mens. Maar in Genesis wordt ons geleerd dat menselijkheid niet betekent: in zonde levende. Menselijkheid betekent: levend in het element waarin God hem geschapen heeft naar Zijn beeld, en in intieme verhouding met zijn Schepper. De eeuwige, Drieënige God kan neerzien op alles wat Hij gemaakt heeft, en zeggen: “Dit is volmaakt, de mens is goed - lichaam en ziel, als man en vrouw. De gehele mens, is goed. De eenheid van de individuele mens is goed”. Zo wordt de idee dat de zondeval seksueel van aard zou zijn, dat het nemen van de vrucht heenwees naar de eerste seksuele daad totaal verworpen. Maar

God zag man en vrouw samen en zei: “Dit alles is goed” en in Genesis 1:28 zei God tot Adam en Eva dat zij vruchtbaar moesten zijn, kinderen moesten krijgen.

Ons hart is vervuld van aanbidding als wij zo tot het eind van het scheppingsverhaal komen. De schepping is tot stand gekomen. Maar dat betekent niet dat God niets meer doen kan in de wereld die Hij gemaakt heeft. God is geen gevangene in Zijn eigen heelal. Hij kan door een Goddelijk “fiat!” het heelal veranderen, evenals Hij het door Zijn “fiat!” tot aanzijn riep. Er was b.v. een fiat, waardoor het heelal veranderde, na de zondeval. Dat God nog steeds met een fiat kan ingrijpen in het heelal, dat Hij geschapen heeft, is van veel belang voor de mens van de twintigste eeuw. We komen hierop later nog terug.

Dag

Voor we verder gaan, moeten we een antwoord zoeken op een vraag die hier rijst: Wat betekent het woord dag in het scheppingsverhaal? Deze vraag kan niet categorisch beantwoord worden. In Genesis 5:2 lezen wij: “Ten dage dat God Adam schiep, maakte Hij hem naar de gelijkenis Gods; man en vrouw schiep Hij hen, en Hij zegende hen en noemde hen “mens” ten dage dat zij geschapen werden”. Waar het duidelijk is dat Adam en Eva niet tegelijk geschapen werden, kan het woord “dag” in dit vers niet betekenen een periode van 24 uren. Op andere plaatsen in het Oude Testament betekent het Hebreeuwse woord “dag” een tijdperk. Zie b.v. Jesaja 2:11-12 en 17, waar het woord in die zin voorkomt. Het is zo dat het woord “dag” in het Hebreeuws drie verschillende betekenissen kan hebben: (1) 24 uren, (2) de periode van licht in die 24 uren, en (3) een tijdperk zonder aangegeven duur. Wij moeten dus voorzichtig zijn met dit woord in Genesis 1. Studie van de Hebreeuwse tekst maakt niet duidelijk in welke betekenis het hier voorkomt. Om die reden kunnen wij dus geen besliste uitspraak doen, en het heeft geen zin hierover te debatteren omdat er geen duidelijke stelling ingenomen kan worden.

De schepping en het bestaan en het karakter van Gort

In tegenstelling tot al het Oosterse denken en een groot deel van het theologisch denken in het algemeen, maakt Genesis het duidelijk dat de wereld waarin wij leven geen extensie, geen uitbreiding, is van Gods Wezen. Het feit van de schepping maakt deze opvatting onmogelijk. En de hele Joods-Christelijke traditie, die geworteld is in dit gedeelte van de Schrift, en ook de Bijbel in zijn geheel, geeft hieromtrent een klaar getuigenis. De wereld is niet een droom van God, zij bestaat in werkelijkheid, niet als deel van God, maar als een objectieve werkelijkheid. Maar de wereld zegt ons wel iets over God. De schepping zoals wij die kennen spreekt luid en duidelijk over wie God is, in vier verschillende opzichten.

In de eerste plaats spreekt de zichtbare wereld zoals die nu reilt en zeilt na de zondeval, over het bestaan zelf. Zoals ik al eerder opmerkte in verband met Jean Paul Sartre, het grondprobleem in de filosofie is dat iets bestaat. Je kunt niet zeggen dat er “niets” is. Daarom is de eerste les die de uiterlijke, objectieve wereld ons leert, dat God waarlijk bestaat. Het heelal is er, er is existentie, God is er.

In de tweede plaats, het heelal is geordend. Het is geen chaos. Vanuit de onderdelen van het bestaan kunnen we doorredeneren naar een eenheid. Wij kunnen zelfs nog dieper in het heelal doordringen, en we zullen nooit een feit ontdekken dat niet past in het geheel. Dit wordt met nadruk geleerd in Genesis 1, waar staat dat God al de dieren schiep “naar hun aard” en de planten om zaad voort te brengen “naar hun aard”. Er is een vaste orde. Zo is de God die zich in de Bijbel openbaart. Hij is niet wat in de filosofie de “andere” genoemd wordt. Hij is niet het onpersoonlijk “al”. Evenmin is Hij wanorde of toeval. Hij is een God die redelijk is, en ik gebruik dit woord voorzichtig en in aanbidding.

In de derde plaats spreekt het heelal over Gods karakter. God bestaat, en is een God van orde en rede, maar we kunnen een stap verder gaan en zeggen dat God goed is. Hij schiep een heelal dat volmaakt goed was, en omdat het zijn oorsprong vond in Gods “fiat”, zegt ons dit iets van God zelf.

In de vierde plaats: het heelal openbaart ons God als een Persoon. Toen God de mens schiep naar Zijn eigen beeld, openbaarde Hij méér over Zichzelf dan in enig ander deel van de hele schepping.

Het bestaan van engelen spreekt er ook van, maar de nadruk in de Schrift ligt op de mens, de mens die wij allen kennen. Temidden van al het geschapene vinden wij iets persoonlijks - de mens. En hij is het bewijs dat de grote Schepper een Persoon is. Als God iets geschapen had waarin alleen maar het mechanische, het dierlijke en het plantaardige element aanwezig was, dan zouden wij dit bewijs niet hebben. Maar door de mens te scheppen naar Zijn beeld, heeft de Drieënige God, die communiceerde en liefhad vóór de schepping bestond, iets geschapen dat een reflectie is van Zijn eigen persoonlijkheid. De mens kan communicatie ontvangen van God omdat hij - in tegenstelling met alles wat niet-menselijk is - naar Gods beeld geschapen is. De mens is een wezen dat spreken kan, en God kan contact maken met de mens door te spreken. De mens denkt in leerstellingen, en God kan de mens aanspreken met onder woorden gebrachte leerstellingen.

Zo lezen wij b.v. in Genesis 2:16: “En de HERE God legde de mens het gebod op: Van alle bomen in de hof moogt gij vrij eten, maar van de boom der kennis van goed en kwaad, daarvan zult gij niet eten, want ten dage, dat gij daarvan eet, zult gij voorzeker sterven”. Hieruit blijkt dus dat God communicatie had met de mens vóór de val. Er was gemeenschap, een verhouding van liefde met de mens. Let er op dat deze communicatie niet maar een inhoudloze, existentiële ervaring was. Het was echte communicatie, waarin een duidelijk verbod gegeven werd.

Direct nadat Adam en Eva besloten hadden om de vrucht te eten, horen wij een ander voorbeeld van zinvolle communicatie: “Toen zij het geluid van de HERE God hoorden, die in de hof wandelde in de avondkoelte, verborgen de mens en zijn vrouw zich voor de HERE God tussen het geboomte in de hof. En de HERE God riep de mens, tot Zich en zeide tot hem.: Waar zijt gij?”. En nadat Adam en Eva Gods vragen hadden beantwoord, sprak God tot hen en maakte grote dingen aan hen bekend. De mens had communicatie met God vóór en ná de val.

Zo is het ook tussen mensen onderling. Elke keer wanneer iemand communiceert met zijn medemens geeft hij een getuigenis aangaande God. Of een mens zich daarvan bewust is of niet, maakt geen verschil. Zelfs als iemand een grote spotter is, of een atheïst die God vervloekt, hij getuigt van een God die Zich bekend maakt, zelfs als zo iemand zegt: er is geen God. God heeft een getuigenis in deze wereld gelegd dat niemand uit kan wissen.

Het heelal spreekt zodoende van een bestaand Wezen. Het spreekt van orde en rede. Het spreekt van een goede en “redelijke” God, en het getuigt van een persoonlijke God. Het levensdoel van de mens is om als een eindig, persoonlijk wezen in een persoonlijke verhouding te staan met de oneindige, persoonlijke God, die bestaat. Als wij luisteren naar het grote gebod dat Christus gaf, om God lief te hebben met heel ons hart, heel onze ziel, en heel ons verstand, dan worden we niet geconfronteerd met een abstracte verplichting - een stichtelijke bezigheid, die niets te maken heeft met redelijkheid. Maar wij krijgen uitzicht op de eeuwigheid, en dit bepaalt ons gezichtspunt voor de dingen in dit leven. Dit uitzicht op de eeuwigheid is niet subjectief, het is niet een emotie, maar wij krijgen contact met de Eeuwige, met Wie wij in communicatie staan, en die we lief mogen hebben.

Dit is het doel van ons leven: God lief te hebben op een persoonlijke wijze, niet mechanisch. Er zijn andere dingen in het heelal die alleen maar mechanisch zijn. Het waterstofatoom is een mechanisme. Het zonnestelsel is een mechanisme. Hun verhouding tot God is mechanisch van aard. En als wij naar de kerk gaan en we zingen van Gods liefde en genade op een mechanische manier, dan doen wij dat geheel en al verkeerd: wij eren God dan niet in de sfeer en verhouding tot Hem, zoals Hij ons geschapen heeft.

Wij moeten natuurlijk niet alleen God liefhebben, maar ook de naaste. En in dit verband zien wij ineens dat dit soort liefde - tot de naaste - een diepe betekenis heeft. Zelfs een ongelovige, een spotter, als hij verliefd wordt, geeft daarmee getuigenis, bewust of onbewust, aangaande zijn Schepper. Zoals het bestaan op zichzelf een bewijs is van het bestaan van God, zoals een heelal dat van oorsprong goed was, een bewijs is dat God goed is, zo bewijst de communicatie van mens tot mens, de mogelijkheid van liefde, in huwelijk of in vriendschap, dat God liefde is.

God kan zeggen: wil je weten wie Ik ben? Kijk dan naar de schepping zoals Ik die gemaakt heb. Het heelal is niet op één lijn te stellen met God Zelf, maar tot in alle onderdelen spreekt het over Hem.

De verhouding tussen man en vrouw is niet langer een spelletje, of een vloek, zoals de moderne mens vaak denkt. Wij weten dat God de mens niet schiep als een enkeling die voor onbeperkte tijd alleen kan staan, en die alleen maar God kan liefhebben. Want, hoewel de liefde tot God doel is van de hele schepping, heeft God toch direct aan de mens een medemens gegeven - aan hem gelijk en toch ook anders - waardoor liefde en communicatie mogelijk werd in het menselijk vlak. Wanneer wij nu echte liefde vinden tussen man en vrouw, of tussen vrienden, dan zien wij méér dan een menselijke verhouding, hoe kostbaar die op zichzelf ook is. Wij zien er ook de reflectie in van een liefdevol Schepper.

Ook na de zondeval is dit - zij het onvolmaakt - nog steeds het geval. We lezen dat in Romeinen 1:19-20: “. . . daarom dat hetgeen van God gekend kan worden in hen openbaar is, want God heeft het hun geopenbaard. Want hetgeen van Hem niet gezien kan worden, zijn eeuwige kracht en goddelijkheid, wordt sedert de schepping der wereld uit zijn werken met het verstand doorzien, zodat zij geen verontschuldiging hebben”. Waar het hier nu op aan komt zijn de woorden “sedert de schepping der wereld”. Vanaf het ogenblik dat de schepping ontstond, is alles wat God gemaakt heeft een getuigenis aangaande Zijn Wezen, Zijn goedheid en Zijn Persoonlijkheid.

Een schepping waar vrede heerste

In de schepping zoals God die tot stand bracht, heerste vrede. Genesis 1:19-30 zou kunnen betekenen dat mens en dier uitsluitend plantaardig voedsel gebruikten. Het wordt wel niet met zoveel woorden gezegd, maar het wijst toch in die richting. Dan zouden wij in Gods woorden tot Noach een verandering vinden in de verhouding van de mens tot de andere schepselen. God gaf aan Noach andere beloften en wijzigde daarmee de loop der geschiedenis: “Alles wat zich roert, wat leeft, zal u tot spijs zijn; Ik heb het u alles gegeven, evenals het groene kruid”, Genesis 9:3. Het lijkt er dus op dat God zei: “Oorspronkelijk heb Ik u planten gegeven als voedsel, maar van nu aan moogt u daarnaast ook de dieren gebruiken als voedsel. God zei letterlijk: “En de vrees en de schrik voor u zij over al het gedierte der aarde en over al het gevogelte des hemels, al wat zich op de aardbodem roert en alle vissen der zee; in uw hand zijn zij gegeven” (Genesis 9:2). Wat dit allemaal precies inhoudt, is niet duidelijk, maar als wij in beschouwing nemen het herstel van de schepping na de vloed, dan is het wel duidelijk dat oorspronkelijk vrede heerste in de schepping. Dat hoeft niet te betekenen dat bomen, vissen en dieren nooit gestorven zouden zijn van ouderdom. Als dat zo was - en waarom niet? - dan was er toch dit verschil dat er in de schepping geen angst was voor het niet-zijn (zoals de mens die angst kent) en dat er ook geen angst was voor geweldpleging.

Volledigheidshalve moeten we ook iets zeggen over de mogelijkheid dat Satans opstand al angst en geweldpleging had veroorzaakt in de wereld, vóórdat de mens in opstand kwam. Voor deze opvatting is geen direct Schriftbewijs, maar er is ook niets in de Schrift wat deze opvatting onmogelijk maakt. Dit is, zoals bekend, het standpunt van C. S. Lewis. Johannes 12:31, 14:30 en 16:11 spreken van de Satan als de overste dezer wereld. Misschien, dat hij de overste der wereld was vóór de zondeval, of misschien zelfs vóór de schepping van de mens. In Jesaja 14:12-13 (waar naar mijn mening gesproken wordt over de zondeval van Satan) zouden de verzen 16 en 17 in de richting van deze opvatting kunnen wijzen. Met andere woorden: Satan zou in zijn rebellie vrees en geweldpleging hebben gebracht in de wereld, die buiten de menselijke sfeer lag. Dan zou Satan dus een abnormale toestand hebben bewerkstelligd, een verstoring van de oorspronkelijke vrede. Twee feiten staan vast: (1) Dit moet dan gebeurd zijn na het eerste scheppingswoord, en (2) Satan rebelleerde tegen God voordat de mens dat deed.

Geschiedenis heeft een doel

Geschiedenis is niet statisch, zoals sommige existentialisten en Oosterse wijsgeren beweren. Geschiedenis is op weg, heeft een doel. Evenals er een begin was (de schepping uit niets), zo is er ook een voortgang in de loop der geschiedenis. De Schrift zegt ons dat er een tijd zal komen waarin opnieuw de vrede zal heersen in de schepping. Romeinen 8:21-23 zegt: “. . . omdat ook de schepping zelf van de dienstbaarheid aan de vergankelijkheid zal bevrijd worden tot de vrijheid van de heerlijkheid der kinderen Gods. Want wij weten, dat tot nu toe de ganse schepping in al haar delen zucht en in barensoed is.. En niet alleen zij, maar ook wijzelf, (wij) die den Geest als eerste gaven ontvangen hebben, zuchten bij ons zelf in de verwachting van het zoonschap: de verlossing van ons

lichaam". Uit vers 20 blijkt dat dit niet de oorspronkelijke situatie van de schepping is. En de dag komt dat de hele schepping weer opnieuw een vrede-rijk zal zijn. Dit zal plaats vinden tegelijkertijd met de opstanding des vlezes.

De uitdrukking in vers 23 is interessant, als daar gezegd wordt dat wij nu nog zuchten, in de verwachting van het zoonschap. Natuurlijk zijn de gelovigen al kinderen Gods (zie het begin van Romeinen 8) omdat een christen die Christus als zijn Zaligmaker heeft aanvaard, vrij is van schuld, gerechtvaardigd, en dus een kind van God. En toch wachten wij nog op het zoonschap, zoals ons dat gegeven zal worden bij Christus' wederkomst en de opstanding. Dit volle zoonschap dat een, verandering in de wereld om ons heen en de verlossing van ons lichaam met zich meebrengt, wordt in vers 23 in verband gebracht met de verlossing van de hele schepping. Let er ook op, dat iedereen en alles hierin begrepen is: "de ganse schepping in al haar delen zucht en is in barensood". Onder dit net zitten wij allemaal gevangen. Het is niet meer zoals het vroeger was, maar het vrede-rijk van vroeger zal hersteld worden bij de wederkomst en de opstanding.

Ik geloof dat wij hiervan een beschrijving hebben in Jesaja 11:6-9: "Dan zal de wolf bij het schaap verkeren en de panter zich neerleggen bij het bokje; het kalf, de jonge leeuw en het mestvee zullen tezamen zijn, en een kleine jongen zal ze hoeden; de koe en de berin zullen samen weiden, haar jongen zullen zich tezamen nederleggen, en de leeuw zal stro eten; dan zal een zuigeling bij het hol van een adder spelen en naar het nest van een giftige slang zal een gespeend kind zijn hand uitstrekken". Dit Schriftgedeelte spreekt niet over een verandering van de menselijke psychologie, waardoor hij de natuur anders benadert, maar het gaat hier over een reële verandering in de wereld om ons heen.

Zoals bekend, is er verschil van mening over de vraag welke periode Jesaja beschrijft. Er zijn twee mogelijkheden. De ene is, dat er een duizendjarig rijk is, waarin Christus op aarde regeert, voorafgaand aan de eeuwigheid. Dit geloof ik zelf. Maar de andere opvatting is, dat Jesaja hier spreekt over het eeuwige vrede-rijk. Maar welke opvatting ook de juiste mag zijn, dit maakt geen verschil voor ons betoog: de schepping kende vrede, en deze vrede zal te zijner tijd weer hersteld worden. Met andere woorden: wij mogen verwachten dat eens, de schepping weer spreken gaat, niet alleen maar van het bestaan van God, en Zijn Persoon, maar ook van de goedheid Gods, zoals de oorspronkelijke schepping daarvan getuigde.

Zo zien wij dat er in de Joods-christelijke gedachtenwereld, in tegenstelling tot het moderne denken, een loop der geschiedenis is - een concreet begin en een einde van het historisch tijdperk waarin wij leven.

Toen de mens in zonde viel, werd de schepping "dienstbaar aan de vergankelijkheid". Als de mens, in de toekomst, op grond van het verzoenend sterven van het Lam Gods, weer hersteld wordt in zijn oorspronkelijke glorie, dan wordt ook de schepping weer hersteld. Het rust alles op het werk van Christus, en het herstel van alle dingen omvat: (1) het feit dat de weg weer openstaat, zodat de zondaar weer tot God kan komen, gerechtvaardigd wordt, als kind door God geadopteerd wordt, weer een doel krijgt in dit leven en nu al leven mag in gemeenschap met God, (2) het toekomstig herstel waarin het lichaam van de gelovigen bij de Wederkomst verheerlijkt wordt en (3) het herstel van de hele schepping, zodat alles weer in lijn komt met de oorspronkelijke schepping.

Zo lezen wij in Openbaring 4:11: "Gij, onze Here en God, zijt waardig te ontvangen de heerlijkheid, de eer en de macht; want Gij hebt alles geschapen, en om Uw wil was het en werd het geschapen". Zoals wij al eerder hebben opgemerkt, verheerlijken wij God allereerst omdat Hij de Schepper is. Maar er is met "het werk Zijner handen" iets verkeerd. Of we nu letten op de gewone mens van deze tijd, of op de pijnlijk verwrongen kunstwerken van de moderne kunstenaars, het blijkt dat ergens iets kapot gegaan is. Er is, inderdaad iets kapot gegaan in de mens, maar ook in de hele schepping, die geen vrede meer kent. Het getuigenis van de schepping aangaande het bestaan en de Persoonlijkheid van God is nog steeds te vinden in de werkelijkheid van het heelal en in de mens als mens. Maar als we het geheel overzien en oog hebben voor de zonde in de mens en de wreedheid in de natuur, dan komen wij voor een probleem te staan. Zoals de wereld nu is, vinden wij geen duidelijk getuigenis aangaande de goedheid van God. Openbaring 5 maakt duidelijk wat er gebeuren moet, en dit sluit aan bij wat Openbaring 4:11 zegt over de oorspronkelijke schepping. De breuk wordt hersteld door Verlossing. Het Lam Gods bracht dit herstel tot stand, toen niets en

niemand in de hemel, op aarde of onder de aarde - met andere woorden: niets in de schepping zelf - herstel kon bewerkstelligen. Het was Christus' verlossend werk in de geschiedenis, in de tijd en op een concrete plaats, waardoor alles weer hersteld werd.

Daarom lezen wij in Openbaring 5:9, dat de verlost mens zingt tot eer van het Lam: "Gij zijt waardig de boekrol te nemen en haar zegels te openen; want Gij zijt geslacht en Gij hebt (hen) voor God gekocht met Uw bloed, uit elke stam en volk en natie". Dezelfde structuur vinden wij in de verzen 12-14: "Het Lam, dat geslacht is, is waardig te ontvangen de macht en de rijkdom, en, de wijsheid en de sterkte, en de eer en de heerlijkheid en de lof". Na dit vers volgt dan iets dat nauw verband houdt met wat wij vonden in Romeinen 8 over wat in de toekomst gebeuren zal: "En alle schepsel in de hemel en op aarde en onder de aarde en op de zee en alles wat daarin is, hoorde ik zeggen: Hem, die op de troon gezeten is, en het Lam zij de lof en de eer en de heerlijkheid en de kracht tot in alle eeuwigheden. En de vier dieren zeiden: Amen. En de oudsten wierpen zich neder en aanbaden". Zij aanbidden, zij zingen Zijn lof. Want op dat moment, in de toekomst, is alles tot rust gekomen, en alles staat op zijn plaats. Dit is de vrucht van Christus' verlossend werk aan het kruis.

Andere Schriftgedeelten wijzen in dezelfde richting, ook al wordt dat niet met zoveel, woorden gezegd. De ark b.v. bevatte niet alleen Noachs gezin, maar ook de dieren. Het natuurverbond met Noach in Genesis 9:12-13 en 16 spreekt niet alleen over de mensen, maar ook over "alle levende wezens" en de aarde. Het bloed van het Paaslam in Israël strekte zich niet alleen uit over de eerstgeborenen van de Joden, maar ook over de eerstgeborenen van hun vee.

Er zal een machtig overwinningslied gezongen worden tot eer van de Verlossing - een verlossing die niet alleen maar de mens doch de hele schepping omvat. Dan zal de schepping weer spreken gaan van de 'magnalia Dei': de grote daden Gods - zoals ze dat vroeger ook deed. Het bestaan van de schepping zal een weerspiegeling zijn van het bestaan Gods, de levende God. De menselijkheid van de mens zal getuigen dat God een Persoon is. En de hele schepping zal getuigen: "God is goed".

Hoofdstuk 4

HET BESLISSENDE KEERPUNT

Wij gaan nu weer terug naar het begin. De schepping is voltooid. Elk onderdeel functioneert in eigen sfeer, op de juiste plaats en alles is vredig en harmonieus. De mens, naar Gods beeld gemaakt, heeft een unieke plaats, omdat hij anders is dan de mechanische delen, anders dan de planten en de dieren.

God liefhebben

De aparte plaats, die de mens innam in de verschillende levenssferen van de schepping, is scherp geformuleerd door de Heiland. Eén van de Farizeeën had Hem gevraagd: "Meester, wat is het grote gebod in de wet?" En Jezus antwoordde: "Gij zult de Here, uw God, liefhebben met geheel uw hart en met geheel uw verstand. Dit is het grote en eerste gebod" (Mattheüs 22:36-38). Dezelfde regel vinden wij in Deuteronomium 6:4-6, ongeveer 1500 jaar ouder: "Hoor, Israël: de HERE is onze God; de HERE is één! Gij zult de HERE, uw God, liefhebben met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw kracht. Wat ik u heden gebied zal in uw hart zijn". Hieruit blijkt dat in de tijd van Mozes het kernpunt niet lag in uitwendige gehoorzaamheid aan de geboden, maar in iets veel diepers: de mens moet God liefhebben met heel zijn hart.

Maar het is voor de mens even belangrijk - en dit wordt duidelijk gemaakt zowel in Deuteronomium als in Mattheüs - om te weten wie hij lief moet hebben. Iemand liefhebben die boven je staat is anders dan iemand liefhebben met wie je op gelijke voet staat. Neem als voorbeeld de liefde van een kind voor zijn ouders. Als een kind voortdurend zou zeggen: ik houd van u, maar tegelijkertijd constant en openlijk in opstand is tegen zijn ouders, dan kunnen die ouders zeggen: "Dat blijkt niet uit je daden". In de verhouding ouders-kind is een gezagsrelatie betrokken. Ouders en kind staan niet op hetzelfde vlak. Ouderschap is een ambt. Wanneer Israël tegenover de liefdevolle Schepper komt te staan, dan is het voor Israël niet voldoende te zeggen: ik heb U lief, als een reactie die

voortkomt uit emoties. Ware liefde komt in dit geval ook uit in gehoorzaamheid omdat de twee partijen die hierbij betrokken zijn in een bepaalde verhouding staan. Liefde van het schepsel tot de Schepper moet gehoorzaamheid insluiten, want anders verliest zij alle betekenis. Jezus leert ons in Mattheüs hetzelfde.

Met deze stelregel in gedachten, beginnen wij te begrijpen hoe de verhouding van Adam en Eva tot God was in de eerste hoofdstukken van Genesis. In Genesis 2:16-17 lezen wij: “En de HERE God legde de mens het gebod op: Van alle bomen in de hof moogt gij vrij eten, maar van de boom der kennis van goed en kwaad, daarvan zult gij niet eten, want ten dage, dat gij daarvan eet, zult gij voorzeker sterven”. Dit gebod is in de grond der zaak niet verschillend van wat wij vonden in Deuteronomium 6:4-6 en Mattheüs 22:36-38: het eerste gebod voor de mens is om God lief te hebben met heel zijn hart, heel zijn ziel en met alle kracht. Als schepsel tegenover de Schepper is liefde en gehoorzaamheid vanzelfsprekend.

Maar hier komt nog iets bij. Wij vinden hier dat de gehoorzaamheid aan dit gebod het doel is van de mens, de enige mogelijkheid om waarlijk mens te zijn.

Tegenwoordig wordt voortdurend de vraag gesteld: heeft de mens een doel? Op sommige plaatsen van de wereld wordt gezegd, dat het mensenleven doel krijgt in de staat. Op andere plaatsen, dat de mens alleen maar een doel heeft in zijn seksuele leven. Weer ergens anders stelt men, dat een mensenleven alleen dan zin en doel heeft, als de mens rijk is. Maar al deze opvattingen lopen als water tussen de vingers door. De Bijbel geeft ons een heel ander antwoord: het doel voor de mens, de betekenis van zijn leven, is, om in een liefdevolle verhouding te staan tot zijn Schepper.

Maar de mens die zo voor God staat, als Gods beeldrager, staat dan daar als een persoonlijkheid. De liefde die hij tonen moet, is niet mechanisch. Een machine kan God gehoorzamen op een mechanische manier, en dan vervult die machine zijn taak. Het eindeloos uitgestrekte samenstel van het heelal functioneert, grotendeels, als een geweldig mechanisme. En op die wijze vervult het heelal zijn bestemming. Het is alles wat het doen moet. Maar de mens is anders, hij functioneert in een andere scheppings sfeer. Hij moet God liefhebben, niet op een mechanische manier, maar in het wonder van een keuze. Hier is een onderdeel van de schepping dat niet geprogrammeerd is, niet chemisch, noch psychologisch, neen, als een echt mens, als een geschiedkundige werkelijkheid, een wonder in een wereld die overigens geregeerd wordt door de wet van oorzaak en gevolg. In de ontwikkelingsloop der geschiedenis komt de mens te staan tegenover zijn roeping, het doel waarvoor hij geschapen is. Hij komt te staan tegenover de levende God, en wel in een verhouding van wederkerige liefde.

Die ene boom

Liefde en gehoorzaamheid gaan samen in het gebod betreffende een boom, de boom der kennis van goed en kwaad. Wij moeten goed begrijpen, dat de proef voor Adam niet bestond in een keus, te maken tussen een goede en een kwade boom. God heeft geen kwade dingen geschapen. Als Hij dat wel gedaan had, of als God de mens zo gemaakt had dat hij wel ongehoorzaam moest worden, dan zouden wij hier staan voor de Hindoe-idee, dat uiteindelijk goed en kwaad, wreedheid en niet-wreedheid van God zijn, en dus ten diepste gelijkwaardig zijn.

Maar God heeft geen kwade boom gemaakt. Hij maakte gewoon een boom. En in wezen was die boom in geen enkel opzicht anders dan de andere bomen. Maar wat er gebeurde is: God stelde de mens nu voor een keus. Hij had ook kunnen zeggen: “Ga niet over die beek of beklim die berg niet”. Maar Hij zei: “Geloof in Mij en sta op uw plaats als een schepsel, niet als een wezen dat zichzelf tot wet is. Geloof in Mij en toon uw liefde als een schepsel tegenover zijn Schepper, en alles zal goed zijn. Zó heb Ik u geschapen en zó wil Ik u zien”.

Het is natuurlijk waar dat God, door de mens zó te maken, ook de mogelijkheid van zonde geschapen heeft. Maar de mogelijkheid van zonde is niet de verwezenlijking van zonde. Door dit mogelijk te maken heeft God de keus tot een werkelijke keus gemaakt, en de mens tot een echt mens, iemand die een belangrijke rol kan spelen in de geschiedenis. Als de mens niet voor een reële keus was geplaatst, dan konden we wel zeggen dat de mens toch wel echt mens was, en dat de mens een belangrijke plaats had, maar het zouden lege, zinloze woorden zijn.

Alle liefde, van man tot vrouw, van vrouw tot man, van vriend tot vriend - het heeft alles te maken met deze keus. Zonder keus is het woord "liefde" zinloos. Zoals, tussen haakjes, het begrip "liefde" steeds minder betekenis krijgt, nu de moderne mens in zijn determinisme het begrip van keus heeft uitgeschakeld.

God heeft metterdaad de mogelijkheid gegeven dat de mens kiezen kon, ook de mogelijkheid dat hij verkeerd zou kiezen. Maar God heeft het kwaad niet gemaakt. Er was geen kwade boom en een goede boom. Het enige wat er was, was een mogelijkheid tot kiezen. Toen God de schepping voltooid had, was er niets dat vloekte met Zijn karakter.

Wat was het nu voor een boom? Het was niet maar een boom der kennis in het algemeen. Het was een speciale kennis: de kennis van goed en kwaad. Het was niet verkeerd om "kennis" te hebben. Dat zou niet in overeenstemming zijn met de heerschappij die aan de mens gegeven was. Het zou in strijd zijn met Genesis 2:19-20, waar de mens kennis had om aan de dieren namen te geven naar hun aard.

Adam en Eva wisten al wat goed was, alles om hen heen was goed. En hun verhouding tot God en tot elkander was goed. En God had hun kennis gegeven aangaande het kwade, en zij wisten de gevolgen daarvan: "ten dage dat gij daarvan eet, zult gij voorzeker sterven" (Genesis 2:13). Waar het om ging, was de kennis van het kwaad in ervaring. Die ervarings-kennis konden zij alleen krijgen door in te gaan tegen Gods gebod. Zij waren natuurlijk eindig, in tegenstelling tot God, die de Oneindige is. God kent alle mogelijke mogelijkheden - zelfs wat zou kunnen gebeuren, maar wat niet gebeurt. De Bijbel leert duidelijk, dat God, als de Oneindige, alle mogelijkheden kent, ook al worden ze nooit een feit. In Samuël 23:9-29 staat dat God wist - en aan David zei - wat gebeuren zou wanneer een bepaalde omstandigheid zich zou voordoen, hoewel de toestand veranderde, zodat die omstandigheid zich nooit voordeed en de gevolgen daarvan nooit verwerkelijkt werden.

In het geval van Adam en Eva: zij hadden, als eindige schepselen, van God kennis ontvangen, ware kennis, over wat het gevolg zou zijn van het eten van die bepaalde boom, hetgeen een daad van rebellie zou zijn. Maar pas toen zij werkelijk in opstand kwamen, ontvingen zij ervaringskennis van het kwaad en de daaruit voortvloeiende gevolgen van wreedheid en verdriet. De kennis als "kennis" was niet zondig, maar de keus die zij deden tegen Gods liefdevolle waarschuwing en gebod in.

Let er ook op, dat Gods gebod geen ongemotiveerd gebod was. Er werd een verklaring bij gegeven. Adam en Eva werden gewaarschuwd voor de gevolgen, die hun duur te staan zouden komen. Het gebod was een redelijk, zinvol gebod, en een liefdevolle waarschuwing.

Nu gaan wij weer luisteren naar Genesis 2:17: "maar van de boom der kennis van goed en kwaad, daarvan zult gij niet eten, want ten dage, dat gij daarvan eet, zult gij voorzeker sterven". De laatste zinsnede staat in een heel sterke vorm in het Hebreeuws en kan letterlijk vertaald worden met: "stervende zult gij sterven". Reformatorische theologie ziet in dit gebod het "werkverbond". Dat betekent, allereerst, dat er twee partijen zijn. In zekere zin staan zij gelijk (beiden hebben persoonlijkheid, omdat de ene naar het beeld van de Andere geschapen is), maar zij zijn toch ook weer niet gelijk (de ene is eindig - de Andere Oneindig; Een is de Schepper, de ander het schepsel). En, in de tweede plaats, er is een voorwaarde in het verbond, een voorwaarde van liefde, die uitkomt in gehoorzaamheid, omdat het gaat over een schepsel en de Schepper. In de derde plaats, er is een belofte in het spel: leven. Wat hier beloofd wordt, is natuurlijk meer dan een voortgezet lichamelijk leven. Het omvat alles wat wij nu kennen als het leven in Jezus Christus, onze Heer. In het paradijs had de mens natuurlijk geen Zaligmaker nodig, omdat hij niet gezondigd had. Er was geen noodzaak voor een leer der verzoening, geen noodzaak voor een Lam Gods - nog niet. Verzoening heeft te maken met de mens in zonde. De belofte van leven is: de volheid van leven, evenals de straf is: de volheid van de dood.

Let er op dat Adam niet lichamelijk stierf op de dag dat hij zondigde. Hij stierf wel, maar dan op de manier die Paulus beschrijft wanneer hij uitroept: "Wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods" (Romeinen 7:24). Voordat iemand tot geloof komt is de situatie niet maar dat de dood op hem wacht - nee, hij is al dood. Hij is los van God en zijn lichamelijk leven heeft geen doel en geen uiteindelijke betekenis.

Daarom kunnen wij toch zeggen, dat Adam stierf toen hij in zonde viel. Er zijn drie stadia in de dood. In de eerste plaats de toestand dat de verhouding met God verbroken is, de mens mist zijn oorspronkelijke, eeuwige bestemming, met het directe gevolg dat zijn leven hier op de wereld zinloos wordt. Hij kan ademen, hij kan met zijn vrouw samen kinderen voortbrengen, en toch is hij dood. Op dit punt zijn wij het als christenen eens met hen, die verder lijnrecht tegenover ons staan: de existentialisten en de moderne mens die het met ons eens. zijn: "Amen. De mens is dood". En zo is het vandaag misschien gemakkelijker dit te zeggen, en althans gedeeltelijk begrepen te worden, dan vijftig of honderd jaar geleden.

Ten tweede is er de lichamelijke dood. Een aantal korte jaren - ook al leefde Adam langer dan wij nu - en Adams lichaam zal verteren in het graf.

Tenslotte is er de eeuwige dood, die de straf volkomen maakt. Zij die leven los van God "zullen boeten met een eeuwig verderf, ver van het aangezicht des Heren en van de heerlijkheid Zijner sterkte" (2 Thessalonicenzen 1:9). Het gevolg van de zonde is niet alleen maar de situatie waarin wij nu verkeren - hoe verschrikkelijk en abnormaal die ook mag zijn - het is niet alleen maar lichamelijke dood, niet maar een leegte, een vacuüm. Maar de lijn wordt doorgetrokken, horizontaal, door dit leven heen naar de eeuwige dood, eeuwige verlating van de levende God, ver van Zijn heerlijkheid en Zijn genade.

Laten wij een open oog hebben voor de vele liefdegaven waarmee God de mens omringde. De mens was geschapen naar Gods beeld. God had hem duidelijk gezegd dat het kwade mogelijk was, maar toen was de mens nog goed: hij had nog niet voor het kwade gekozen. Hij leefde in voortdurende gemeenschap met God: "Zij hoorden het geluid van de HERE God die in de hof wandelde in de avondkoelte" (Genesis 3:8). De mens leefde in een volmaakte omgeving. God zelf had in Zijn schepping een speciale plaats uitgekozen voor de mens: "Voorts plantte de HERE God een hof in Eden, in het Oosten, en Hij plaatste daar de mens die Hij geformeerd had" (Genesis 2:8). Adam had begrip voor zijn historische positie, en wist wat de plaats van Eva was: "En de mens noemde zijn vrouw Eva, omdat zij de moeder van alle levenden is geworden" (Genesis 3:20). Het woord "Eva" betekent letterlijk "leven". Adam gaf haar die naam en gaf daardoor blijk dat hij wist wie zij was. En verder, de mens had een volmaakte vrije keus, hij had de macht om te gehoorzamen of niet te gehoorzamen. In zijn persoonlijkheid was niets dat hem noodwendig er toe bracht om - materieel of psychologisch - de verkeerde keuze te doen. Hij was niet geprogrammeerd. En tenslotte: het was een eenvoudige proef en alles wat er mee te maken had, was volkomen duidelijk gemaakt.

De slang ten tonele

Wij richten nu onze aandacht op een nieuwe ontwikkeling in de loop der geschiedenis. "De slang nu was het listigste van alle dieren des velds, die de HERE God gemaakt had" (Genesis 3:1).

Hier komen direct vragen naar voren. Wij willen meer weten dan hier gezegd wordt. Wij moeten ons dus weer te binnen brengen wat de Bijbel voor een boek is. Zoals ik al eerder gezegd heb: de Bijbel is het boek voor de in zonde gevallen mens. Wanneer de Schrift ergens over spreekt, dan hebben we betrouwbare waarheid, maar die waarheid geeft ons niet alle gegevens die wij maar kunnen wensen. Als de Bijbel spreekt over de kosmos, over natuurwetenschap, dan is dat de waarheid. En wanneer de Schrift handelt over geschiedenis, dan vinden wij wat ik wel werkelijke waarheid noem - en ik bedoel daarmee leerstellige, objectieve waarheid.

Als de Bijbel spreekt over de bovennatuurlijke wereld en ons vertelt over de hemel, en dingen die buiten deze wereld zijn, dan zijn dat noodzakelijke consequenties die voortvloeien uit het grote thema van de Schrift - de leerstellige communicatie, zoals God die onder woorden gebracht heeft voor de in zonde gevallen mens. Die consequenties worden gegeven voorzover wij ze moeten kennen om het grote doel van de Schrift te zien. Maar wij worden niet *volledig* ingelicht over deze dingen. Er blijven heel wat vragen open. Als elke vraag, die wij in oprechte nieuwsgierigheid beantwoord wilden zien, een antwoord kreeg, dan zou het boek omvangrijker zijn dan de grote bibliotheken die we hebben, en niemand zou de tijd hebben om dat alles te lezen. Het lijkt wel of Johannes deze gedachte had toen hij het laatste vers van zijn evangelie schreef: "Er zijn echter nog vele andere dingen, die Jezus gedaan heeft; indien deze één voor één beschreven werden, dan zou, naar ik meen, de wereld zelf de boeken, die geschreven werden, niet kunnen bevatten".

In deze context krijgen we gegevens over de bovennatuurlijke wereld. Wij zouden graag een heel boek hebben over de boven-natuurlijke wereld. Die helft van het heelal boeit ons. En het is niet iets ver weg, maar het staat vlak voor ons, zoiets als een vierde dimensie, en er is een verhouding van oorzaak en gevolg tussen die wereld en onze zichtbare wereld, en in ons bestaan voelen wij op elk moment de gevolgen daarvan. In feite is het niet minder natuurlijk en niet minder werkelijk dan de zichtbare wereld. Wij kunnen de zichtbare helft niet begrijpen als wij het bestaan van de onzichtbare helft ontkennen. Maar hoewel wij graag wat meer bijzonderheden over deze dingen zouden willen hebben, de beperkte kennis die wij hierover uit de Schrift ontvangen, is voldoende. Informatie inzake de bovennatuurlijke wereld wordt gegeven voorzover wij die nodig hebben om te begrijpen wie wij als mens zijn, de mens in zonde, die zoekt naar een levensdoel, en de mens die gerechtvaardigd is, die de Wederkomst van Christus, verwacht. Als nu de slang op het toneel verschijnt, krijgen wij te maken met deze andere, onzichtbare helft van het heelal.

Een van de leugens die Satan graag gebruikt, is zijn poging om ons te overtuigen dat de modernistische methode om de Bijbel in stukjes te snijden en zodoende de eenheid te breken, de juiste methode is. Natuurlijk is het waar dat, hoewel de Schrift een eenheid is, er toenemend openbaringslicht is, een proces dat door de tijden heen zich ontwikkelde. Maar wij houden vast aan de eenheid der Schrift, en hoewel er een ontwikkeling is in de openbaring, die openbaring spreekt zichzelf nooit tegen.

Het is opvallend dat wij vaak aan het einde der Schrift duidelijke verklaringen vinden van wat in het begin der Schrift geleerd is. Als wij de Schrift in haar geheel bestudeerd hebben, dan vinden wij een verklaring van alle onderdelen, voorzover wij die nodig hebben. Zo lezen wij in Openbaring: “En de grote draak werd (op de aarde) geworpen, de oude slang, die genaamd wordt duivel en de satan, die de gehele wereld verleidt; hij werd op de aarde geworpen en zijn engelen met hem” (Openbaring 12:9). Let er op dat er staat “de” satan. Hij is niet maar de tegenstander in het algemeen, maar een bepaald persoon wordt aangeduid. Hij is het die de hele wereld bedrogen heeft. Maar hij staat niet alleen: zijn engelen werden ook op de aarde geworpen. Engelen die zijn partij kozen, vormen zijn hofstoet en hij leidt hen niet alleen tot de opstand, maar hij brengt ze tot het oordeel. Verderop in Openbaring krijgen wij meer gegevens: “en Hij greep de draak, de oude slang, dat is de duivel en de satan, en bond hem duizend jaren” (Openbaring 20:2). Die slang is een bijzondere slang, het bepalend lidwoord wordt weer gebruikt. Hij heet de oude slang, de duivel, of de satan. Met deze informatie kunnen wij Genesis 3:1 begrijpen. Het bepalend lidwoord dat satan krijgt in Openbaring 12:9, dat de slang krijgt in Openbaring 20:2 en in Genesis 3:1 is van groot belang. In de Hebreeuwse grammatica haalt het bepalend lidwoord, sterker nog dan in het Nederlands, iets of iemand naar voren: hij wordt als het ware tentoongesteld. Als dit ook hier het geval is, dan is de slang in feite een eigennaam - *de Slang*.

Jezus openbaarde ons een belangrijk gegeven over de duivel, toen Hij Zijn waarschuwing gaf aan mensen die Hem verwierpen en toch beweerden God te kennen als hun Vader: “Gij hebt de duivel tot vader en wilt de begeerten van uw vader doen. Die was een mensenmoeder van den beginne en staat niet in de waarheid, want er is in hem geen waarheid. Wanneer hij de leugen spreekt, spreekt hij naar zijn aard, want hij is een leugenaar en de vader der leugen” (Johannes 8:44). Waar het op aankomt is, dat de duivel niet in de waarheid is gebleven, hij staat er niet in. Maar hij is de aartsleugenaar en hij staat in de leugen, waaruit alle andere leugens voortkomen: dat het schepsel op gelijke voet staat met God. Dit was de reden van zijn eigen opstand tegen God, zijn Schepper. Elke andere leugen vloeit hieruit voort. Dit is de eigen aard van de duivel: hij is de vader der leugen.

In dit verband moeten wij plaatsen, wat ik zou willen noemen: de theologie van de zondeval. In Genesis hebben we een vrij mens, die een keus kan maken met een volkomen vrije wil. Tot deze vrije mens komt dan, van buiten af, de verzoeking van satan. Voor goed begrip gaan we echter verder terug in de geschiedenis. Wij moeten de verhouding tussen satans zondeval en Adams zondeval zien. Satan had geen verzoeking die van buiten tot hem kwam te doorstaan. Hij koos voor de opstand, en die keus kwam van binnen uit. Adam en Eva daarentegen, werden verleid door de vader der leugen. De verleiding kwam niet op uit hun eigen hart. Hoewel er verschil van mening over bestaat, geloof ik, zonder eigenwijs te willen zijn, dat Jesaja 14:12-15 ons spreekt over de zondeval van satan: “Hoe zijt gij uit de hemel gevallen, gij morgenster, zoon des dageraads; hoe zijt gij ter

aarde geveld, overweldigder der volken! En gij overlegdet nog wel: Ik zal ten hemel opstijgen, boven de sterren Gods mijn troon oprichten en zetelen op de berg der samenkomst ver in het Noorden; ik wil opstijgen boven de hoogten der wolken, mij aan de Allerhoogste gelijkstellen. Integendeel, in het dodenrijk wordt gij neergeworpen, in het diepste der groeve”. Aannemende dat het woord “sterren” slaat op de andere engelen, zei hij, kort weergegeven: Ik wil groter zijn dan alle anderen. Maar dan gaat hij verder met te zeggen: Ik wil mij aan de Allerhoogste gelijkstellen. Satan, de leugenaar, de vader van de grote leugen zegt dan, in zijn hart (het begon dus bij hemzelf): Ik wil groter zijn dan de anderen en gelijkstaan met God.

De geschiedenis van satan, zoals Jesaja die weergeeft, loopt bijna volkomen evenwijdig met de opstand van de mens, zoals die in Genesis verteld wordt. Satan wilde op gelijke voet staan met God, maar het einde is dat hij wordt neergeworpen in het dodenrijk. In Genesis 3 wilde de vrouw als God zijn, maar het einde was: de dood. Als wij de slang op het toneel zien verschijnen in de hof van Eden, dan zien wij hoe de opstand vaste voet tracht te krijgen in de wereld van de mensheid die God gemaakt had. Er is geen opstand in de onbezielde delen der schepping, noch in het plantenrijk of het dierenrijk. Maar in de sfeer van die schepselen die op kunnen staan, dáár komt de opstand. Ik geloof dat het duidelijk is waarom de duivel dat dier, de slang, gebruikte in zijn eerste poging om God uit te dagen en zo mogelijk te verslaan. Om het met andere woorden te zeggen: de “oude” slang (Openbaring) maakte gebruik van een slang. En dit is niet de enige keer dat hij gebruik maakte van demonische bezetenheid. In onderscheid van de bezetenheid die wij in het Nieuwe Testament vinden, waarin demonen zich openbaarden, vinden wij minstens nog twee andere gevallen waarin de duivel zelf bezit nam, van een andere persoonlijkheid.

In Lukas 22:3 wordt ons verteld dat op een beslissend ogenblik in het leven van de Messias (die gekomen was om de kop van de slang te vermorzelen) satan bezit nam van Judas' persoonlijkheid: “En de satan voer in Judas, genaamd Iskariot”. Satan liet dit werk niet over aan een ondergeschikte demon, maar hij trad zelf op: hij voer in Judas.

De derde gelegenheid waarin satan persoonlijk een rol zal spelen is nog in de toekomst - in de tijd van de antichrist, als de mens der wetteloosheid in opstand zal komen tegen God. Openbaring 13:4 geeft ons een dramatische schildering van de dag der toekomst als de machten van het humanisme - de verenigde economische, godsdienstige en regeringskrachten eensgezind in opstand zullen komen en de levende God zullen uitdagen. Het trotse humanisme is dan niet langer naturalistisch - het is een fusie aangegaan met het toppunt van het occultisme. Wij lezen dat onder de regering van de antichrist het volgende gebeurt: “zij aanbaden de draak (in Openbaring 12:9 en 20:2 ook genoemd: satan en de oude slang) omdat hij aan het beest (de antichrist) de macht gegeven had, en zij aanbaden het beest, zeggende: Wie is aan het beest gelijk? en: Wie kan er oorlog tegen voeren!” Hier komt satan dus zelf weer ten tonele, om op het beslissende moment zelf de strijd op te nemen.

Als wij nu weer teruggaan naar het derde hoofdstuk van Genesis, dan verwonderen wij ons niet. Dat satan gebruik maakt van iets of iemand anders of het nu Judas, de antichrist, of een slang is, is niet een unicum.

De verzoeking

De opstand was al gaande in het heelal, de engelenwereld in twee vijandige kampen verdeeld, en dan komt de leider der revolutie met de verzoeking tot Eva: “God heeft zeker wel gezegd: Gij zult niet eten van enige boom in de hof?” (Genesis 3:1). De vrouw staat daar dan in haar heerlijkheid - de heerlijkheid van het beeld Gods waarin zij geschapen was, in volkomen vrijheid, zonder enige innerlijke noodzaak om de verkeerde keuze te doen. Ze staat in een omgeving die volmaakt is, ze kent de stem van God, ze is in staat om in vol bewustzijn te kiezen. Wat een eer is aan de mens gegeven als een schepsel dat niet mechanisch is, dat niet alleen maar biologisch is, maar een schepsel dat kiezen kan, als het beeld Gods; kiezen in volkomen vrijheid. Satan komt tot haar met de woorden: “God heeft zeker wel gezegd: Gij zult niet eten van enige boom in de hof?”. Wat zal ze antwoorden? “Toen zei de vrouw tot de slang: Van de vrucht van het geboomte in de hof mogen wij eten, maar van de vrucht van de boom, die in het midden van de hof staat, heeft God gezegd: Gij zult daarvan niet eten noch die aanraken; anders zult gij sterven” (vers 2-3). Het is al eerder opgevallen dat Eva hier iets toevoegde aan wat God gezegd had. God had niet gezegd: “Raak die vrucht niet aan”. Ik geloof niet dat we hier teveel uit moeten concluderen, maar het is wel op

vallend. De slang antwoordt dan door het woord van God brutaal een leugen te noemen: “Gij zult geenszins sterven” (vers 4). Er moet nu een beslissing volgen.

Maar satan heeft meer te zeggen: “maar God weet, dat ten dage, dat gij daarvan eet, uw ogen geopend zullen worden en gij zult als God zijn, kennende goed en kwaad” (vers 5). Hier is een frontale botsing. God had gezegd: als ge daarvan eet, zult gij sterven, en satan zei: als ge daarvan eet zult ge als God zijn.

In zeker opzicht sprak satan een halve waarheid. Dat is de gebruikelijke tactiek die hij sindsdien voortdurend toepast. Het waarheidselement was, dat Eva inderdaad iets leren zou. Als zij zou kiezen voor ongehoorzaamheid en, opstand, dan zou ze uit ervaring kennis krijgen van zonde en de verschrikkelijke gevolgen vandien. Deze kennis kon zij alleen verwerven door ongehoorzaamheid. In zoverre was er waarheid in satans woorden. Maar wat een zinloze, angstwekkende kennis zou zij ontvangen. Het is de soort kennis die een kind ontvangt, als moeder zegt: “Kom niet bij het vuur, dat zal je erg zeer doen”. Maar het kind is ongehoorzaam, valt in het vuur en sterft na verschrikkelijk lijden. Het kind heeft dan iets geleerd wat het nooit uit ervaring zou hebben geweten als het gehoorzaam was geweest. Wat een les!

Eva is door de zondeval niet op een hoger niveau gekomen, maar ze is neergestort in de diepste ellende. Ze weet wat God gezegd heeft: ten dage als gij daarvan eet, zult gij sterven. Nu kan ze dat willen ervaren, maar die ervaring leert haar alleen, dat God de waarheid heeft gesproken. En het resultaat is, dat het hele menselijk geslacht in de ellende wordt gestort.

Wat satan zei, dat zij als God zou zijn, was natuurlijk een leugen. Uit ervaring te weten wat zonde is, maakt de mens niet tot God. God is God omdat Hij de oneindige, de soevereine God is. Geen schepsel kan Hem hierin ooit evenaren. Zelfs in de sfeer van de kennis heeft satan gelogen, want God is oneindig en kent alle mogelijkheden en Hij is niet gebonden, niet onderworpen aan de beperkingen van die mogelijkheden. Maar wij, met al onze kennis, zijn altijd beperkt, en we zullen dat altijd blijven. Wat satan zei is dus een halve waarheid, en een hele leugen.

Eva's reactie is om eerst de zaak onder ogen te zien: “En de vrouw zag dat de boom goed was om van te eten, en dat hij een lust was voor de ogen, ja, dat de, boom begerlijk was om daardoor verstandig te worden ....” (vers 6). Wij vinden hier drie stadia: zij keek naar de boom en zag dat de vrucht daarvan aantrekkelijk was als voedsel en een lust voor de ogen, en zij verlangde de kennis te hebben die haar als God zou maken. Als Eva deze dingen overweegt, staat zij in feite in de situatie die het tiende gebod van de decaloog beschrijft: “Gij zult niet begeren (Exodus 20:13). Na de geboden die onze uiterlijke acties reguleren komt het gebod waarop alle andere gebaseerd zijn. Begeren, willen hebben wat mij niet toekomt, is de voedingsbodem voor elke zonde. Het is de innerlijke emotie die als consequentie heeft het daadwerkelijk breken van alle andere geboden. Daarover sprak Paulus in Romeinen 7: 7, toen hij zei dat zijn zonde voortkwam uit begeren. Jezus maakte dit ook duidelijk in Mattheüs 5:21-22. Hij zei dat doodslag niet op zichzelf staat, maar gevolg is van haat in je hart die uiteindelijk leidt tot moord. Daar begint de zonde. Zo zei Hij ook in de verzen 27-28 dat overspel al een feit is als het begeren ertoe in het hart leeft. Uiterlijke daden komen voort uit innerlijke overwegingen.

Hier ligt voor Eva de keus: in haar hart, waar elke keuze begint. Paulus, in 2 Corinthe 11:3, grijpt terug naar de situatie waarin Eva zich bevond, toen hij op een historisch moment, door tijd en plaats gebonden, de kerk van zijn tijd adviseerde: “Maar ik vrees, dat misschien, zoals de slang met haar sluwheid Eva verleidde, uw gedachten van de eenvoudige (en loutere) toewijding aan Christus afgetrokken worden”. Ons leven speelt zich af in ons gedachtenleven. Dáár worden de beslissingen genomen. Zo zijn wij nu eenmaal. En voor Eva was de keuze: een afhankelijk schepsel te blijven, of te proberen, in opstand, te vinden wat een eindig schepsel nooit vinden kán. En wij wachten ademloos af, wat Eva zal kiezen in haar hart.

Hoofdstuk 5

DE ZONDEVAL EN ZIJN GEVOLGEN

Eva stond op een tweesprong. Zij overdacht de situatie en toen greep zij in in de geschiedenis van de mens. Zij haalde de wissel over, en veranderde beslissend de levensloop van de mens.

Zij nam van de vrucht

Het verslag in Genesis is kort en zakelijk: “En de vrouw zag, dat de boom goed was om van te eten, en dat hij een lust was voor de ogen, ja, dat de boom begeerlijk was om daardoor verstandig te worden, en zij nam van zijn vrucht en at, en zij gaf haar man, die bij haar was, en hij at” (Genesis 3:6).(1)

---

(1). Woorden zijn tegenwoordig zo gedevalueerd dat wij vaak omslachtige termen moeten gebruiken om duidelijk te maken wat wij bedoelen. Het woord feit heeft geen vaste en algemeen-aanvaarde betekenis meer. Feit kan tegenwoordig ook de betekenis hebben: een boven-wereldlijke religieuze waarheid. En dientengevolge moeten wij de lelijke uitdrukking gebruiken: het brute feit. In dit speciale geval komt het goed uit dat de vrijzinnige theologen zelf de term bruut feit gebruiken om onderscheid te maken met wat zij als feiten zien. De historische zondeval is geen interpretatie - het is een brute feit. Hier is geen plaats voor hermeneutiek, als we onder hermeneutiek verstaan een weg-verklaren van de brute feitelijkheid van de zondeval. Dat er een zondeval geweest is is geen onwezenlijke stelling - het is niet in deze betekenis een “theologische” of “religieuze” verklaring, maar een verklaring van een historisch, aan tijd en plaats gebonden, leerstellig bruut feit. Er was tijd, geschiedenis in ruimte en tijd, vóór de zondeval, en toen keerde de mens zich af van het zuivere oriëntatiepunt. Hij deed dat in vrije wil, en door dit te doen kwam er een morele breuk: de mens werd abnormaal.

Als wij spreken over feiten en brute feiten hebben wij het over feiten die hebben plaats gegrepen in ruimte en tijd, waarvan de juistheid gecontroleerd kan worden, en die natuurlijk ook vervalst kunnen worden. Zoals ik met nadruk gezegd heb in het aanhangsel van *The Church before the Watching World*: dit betekent niet dat het steriele feiten zijn. Deze Bijbelse feiten zijn feiten uit het verleden, maar ze hebben, en behoren te hebben, betekenis in ons hedendaags, existentieel leven van dag tot dag.

Verder, als wij de Bijbelse verklaringen aanduiden met leerstellige waarheden, dan zeggen we niet dat deze communicaties op het peil staan van wiskundige formules. Deze communicatie kan tot ons komen op een verschillend peil (b.v. in beeldspraak of met de bijzondere kracht van poëzie); maar er is een continuïteit (een eenheid) tussen deze andere literaire vormgevingen en de stroom van leerstellingen die tot ons komt in normale zinsbouw, waarin de woorden gebruikt worden naar hun normale definitie, en dit is een continuïteit die voor onze rede vatbaar is. Neem een voorbeeld buiten de Schrift: Shakespeare's communicatie met zijn beeldspraak is als menselijke communicatie veel rijker dan wiskundige formules. De andere literaire vormen (beeldspraak b.v.) verrijken zijn boodschap. Maar als er uitsluitend, of bijna uitsluitend, beeldspraak gebruikt wordt als in extremistisch-modern proza en poëzie, zonder constante continuïteit of normale zinsbouw, dan kan niemand meer met zekerheid zeggen wat er bedoeld wordt. Het is een feit dat sommige moderne auteurs en kunstenaars opzettelijk deze methode kiezen. Hun oeuvre wordt dan een mijn waaruit de lezer of de beschouwer zijn subjectieve ervaringen en verklaringen kan opdiepen. De eerste hoofdstukken van Genesis vallen dan in deze categorie zodra we er een andere betekenis aan geven dan een historisch verslag met normale zinsbouw en in woorden die hun oorspronkelijke betekenis hebben. Om een voorbeeld te noemen: Paramhansa Yogananda volgde deze methode in zijn boek 'Autobiografie van een Yogi'. Hij slaagde erin, door de bovengenoemde methode te volgen, om de eerste hoofdstukken van Genesis te transformeren in een overtuigend traktaat voor de Hindureligie.

De ontwikkelingsgang is, dat het van binnen begon, en toen naar buiten kwam; de zonde begon in de gedachtenwereld, en werd daarna omgezet in daden. De zonde werd dus bedreven op het ogenblik dat zij geloof schonk aan satan. Op dat moment werd alles beslist. Maar er is toch een volgorde, een loop der gebeurtenissen: eerst geloofde zij satan, toen at zij, daarna gaf zij de vrucht ook aan Adam.

Genesis 3:13 spreekt ook over de historische ontwikkeling, als God zegt tot Adam: “Omdat gij naar uw vrouw hebt geluisterd en van de boom gegeten, waarvan Ik u geboden had: Gij zult daarvan niet eten”. En wij worden eraan herinnerd, zoals we gezien hebben in 2 Corinthe 11:3, dat zoals de slang Eva verleidde met haar sluwheid, zo ook onze gedachten (in het historisch moment waarin wij leven) afgetrokken kunnen worden van de eenvoudige toewijding aan Christus. In 1 Timotheüs 2:14 legt Paulus de vinger nog bij een ander aspect: “En Adam heeft zich niet laten verleiden, maar de vrouw is door verleiding in overtreding gevallen”. Verleiding is uiterst moeilijk te weerstaan als ze verstrengeld is in de verhouding van man en vrouw. Zo worden wij b.v. in Exodus 34:16 ervoor gewaarschuwd om niet door de huwelijksrelatie verleid te worden tot afgodendienst (hier genoemd: het overspelig nalopen van goden).

De mens heeft twee overheersende levensbehoeften. De eerste is: dat hij contact heeft met God, en de tweede: dat hij contact heeft met iemand van de andere sekse. Zijn seksuele driften kunnen hem

brenge in een uiterst gevaarlijke situatie. Hoeveel meisjes zijn er niet, die trouw naar de kerk gingen totdat zij een zekere leeftijd bereikten. Dan beginnen zij te hunkeren - vaak zonder dat zij het zich zelf bewust zijn, naar het huwelijk. En als de man van haar dromen dan een niet-christen blijkt te zijn, dan worden alle beginselen opzij geschoven. En hoeveel jongens zijn er niet die trouw meelevende totdat zij op huwbare leeftijd komen en dan hun principe vergeten en een meisje trouwen dat ongelovig is, zodat zij voor de rest van hun leven met diep-insnijdende geestelijke problemen hebben te tobben. Ik ken deze jongens en deze meisjes. Ik weet wat hun te wachten staat, en mijn hart schreit om hen, want er is geen feller verdriet dan wanneer je tot over je oren verliefd raakt, en tegelijk weet dat je feitelijk “nee” moet zeggen, omdat deze verhouding een veel belangrijker verhouding - die tot God - verstoren gaat. Hoewel dat wat zich afspeelde in de hof van Eden een feit is uit de oude geschiedenis, de kracht van een verleiding die vervlochten is met de liefde tussen man en vrouw, is een universeel verschijnsel.

De gevolgen van de zondeval voor de mensheid

De gevolgen van wat Adam en Eva deden worden op vele plaatsen in de Schrift genoemd, maar nergens duidelijker dan in Romeinen 5:12-19, waar Paulus de nadruk erop legt dat de zonde van Adam en Eva betekende de introductie van de zonde in heel de mensheid. Enkele aanhalingen uit deze passage: “Daarom, gelijk door één mens de zonde de wereld is binnengekomen en door de zonde de dood, zo is ook de dood tot alle mensen doorgedaan, omdat allen gezondigd hebben; want reeds vóór de wet was er zonde in de wereld. Maar zonde wordt niet toegerekend, als er geen wet is. Toch heeft de dood als koning geheerst van Adam tot Mozes, ook over hen die niet gezondigd hadden op een gelijke wijze als Adam overtrad, die een beeld is van de komende...” “want indien door de overtreding van die ene zeer velen gestorven zijn...” “Want indien door de overtreding van de ene de dood als koning is gaan heersen...” “gelijk het door één daad van overtreding voor alle mensen tot veroordeling gekomen is...” “Want gelijk door de ongehoorzaamheid van één mens zeer velen zondaren zijn geworden...”

De voortdurende herhaling maakt duidelijk wat Paulus naar voren wil brengen: door de daad van één mens, in de historische situatie, gebonden aan ruimte en tijd, is de zonde binnengekomen in de wereld van de mens. Dit is geen theorie die op een redelijke en afdoende manier verklaart hoe het komt dat de mens van vandaag zo in de moeilijkheden zit. Het is niet maar een uitleg hoe het komt, dat de wereld zo slecht is, terwijl God toch goed is. Nee, de kern van wat Paulus zegt is dit: sinds de zondeval was de mens, en is, de mens nog steeds: een zondaar. Hoewel er mensen zijn die dit verwerpen, de Bijbel hamert het erin, het feit dat het kwade is binnengekomen in de mensenwereld, zodat alle mensen nu zondaren zijn, en zondigen. Luister naar wat God zegt over de mensheid in Jeremia 13:9: “Arglistig is het hart boven alles, ja, verderfelijk is het; wie kan het kennen?”

Het is vandaag de dag zo, dat het in zekere zin niet meer uit de toon valt om te beweren, dat de mens zondig is. Een paar jaar geleden was dat heel anders. Maar nu horen we overal om ons heen kunstenaars, schrijvers, zangers allemaal dezelfde vraag stellen: “Waar zit de fout in de mens?” Er is iets fout met hem! De Bijbel leert dat ook en geeft ons een realistische levensbeschouwing: “Het hart is verderfelijk”!

Het scherpste oordeel, geloof ik, is uitgesproken door Jezus zelf toen Hij zich richtte tot hen die beweerden dat God hun vader was. Hij zei: “Gij hebt de duivel tot vader en wilt de begeerten van uw vader doen”. (Johannes 8:44). Anders gezegd: Gij hebt gekozen om mee te lopen in de parade van satan.

Jesaja schreef: “Wij allen dwaalden als schapen, wij wendden ons ieder naar zijn eigen weg” (Jesaja 53:6). Hieruit blijkt dat als “wij” allen dwalen als schapen, wij dat niet mogen veranderen in: “zij” dwaalden. Nee, ik ben daarbij inbegrepen. Ik zondig ook. Paulus werkt dit uit in zijn Romeinenbrief, als hij in het kort samenvat waar alle rassen staan - eerst heidenen en dan de Joden: “gelijk geschreven staat: Niemand is rechtvaardig, ook niet één, er is niemand die verstandig is, niemand die God ernstig zoekt; allen zijn afgeweken, tezamen zijn zij onnut geworden; er is niemand die doet wat goed is, zelfs niet één” (Romeinen 3:10-12). Als er niemand is die rechtvaardig is, ook niet één, dan kom ik er zelf ook niet onderuit. Galaten 3:10 brengt dit sterk naar voren: “Want allen, die het van de werken der wet verwachten, liggen onder de vloek; want er staat ge

schreven: Vervloekt is een ieder die zich niet houdt aan hetgeen geschreven is in het boek der wet, om dat te doen”. Dit is de positie van het hele mensdom. Niet alleen de geopenbaarde wet Gods veroordeelt de mens, maar elke morele maatstaf die de mens aanvaard heeft, spreekt dat oordeel uit. De wet van God is nooit gehouden, maar ook de morele richtlijnen die de mensen zelf ontwierpen, zijn nooit gehouden. Daarover spreekt Romeinen 2:1-2: “Daarom zijt gij, o mens, wie gij ook zijt, niet te verontschuldigen, wanneer gij oordeelt. Want waarin gij een ander oordeelt, veroordeelt gij uzelf; want gij, die oordeelt, bedrijft dezelfde dingen. Wij weten echter, dat het oordeel Gods onpartijdig gaat over hen, die zulke dingen bedrijven”.

Wat Paulus zegt heeft betrekking op de hele mens, als hij zich spiegelt in de Schrift. De Bijbel spreekt nooit over deze dingen als een algemeenheid, of als een abstractie. Paulus zegt: Daarom zijt gij niet te verontschuldigen, o mens. Een uiterst belangrijk punt is, dat Paulus hier spreekt in het enkelvoud; hij richt zich tot ieder, die dit hoort of leest, en spreekt hem persoonlijk aan. “Wie gij ook zijt, die oordeelt. Want waarin gij een ander oordeelt, veroordeelt gij uzelf; want gij die oordeelt, bedrijft dezelfde dingen”. Het simpele feit is, dat niet alleen de mens die de geschreven wet van God heeft, de Bijbel, onder het oordeel staat van de wet, maar elk mens die ooit leefde. Ik heb elders al geschreven dat wáár antropologen en sociologen ook maar geweest zijn - zij altijd gevonden hebben dat de mensen morele maatstaven hadden. Die maatstaven mogen erg verschillend zijn, maar ze zijn er: Zo kan Paulus hier zeggen dat de mens, elke mens, veroordeeld wordt op grond van zijn eigen maatstaven, want elke keer dat hij een ander oordeelt, veroordeelt hij zichzelf. Elk mens heeft een moreel oordeel over anderen, maar zelf leeft hij er niet naar. Het resultaat? Alle mensen zijn zondaren en bedrijven zonde!

Dit oordeel omvat zowel degenen die christen zijn, als de niet-christenen. We worden niet geboren als christenen, als een speciaal soort mensen. Ieder die nu een kind van God is, was oorspronkelijk een opstandeling. Ieder heeft een aardje naar zijn vaartje, of we nu van kerkelijke afkomst zijn of van on-kerkelijke. Een priester kan dat ook niet veranderen.

Bent u, lezer, een christen? Vergeet dan nooit, dat er een tijd was dat wij geboren werden als kinderen des toorns, als rebellen. Efeze 2:2-3 zegt dat in vlammeende woorden: “waarin gij vroeger gewandeld hebt overeenkomstig de loop dezer wereld, overeenkomstig de overste van de macht der lucht, van de geest die thans werkzaam is in de kinderen der ongehoorzaamheid”. Paulus schrijft hier aan de kerk van Efeze. Maar dan gaat hij een stap verder en schrijft zijn eigen naam op die lijst, hij komt bij ons staan, want het is niet maar “gij”, maar: “wij”: “trouwens, ook wij allen hebben vroeger daarin verkeerd, in de begeerten van ons vlees, handelende naar de wil van het vlees en van de gedachten, en wij waren van nature, evenals de overigen, kinderen des toorns”. Dat zijn we! En als wij nu christenen zijn, dan lezen wij hier wat wij van oorsprong waren. Wij hadden een andere koning - de vader der leugen. Wij hebben geen reden om trots te zijn, want, zoals Efeze 5:8 zegt: “gij waart vroeger duisternis, maar thans zijt gij licht in de Here”. Vergeet niet dat wij ook het afschuwelijk litteken van Adams zonde dragen, dat wij zondaren waren: “Ook u, die eertijds vreemd en vijandig gezind waart, blijkens uw boze werken, heeft Hij thans weder verzoend” (Colossenzen. 1:21). Daar kan niemand trots op zijn. Er is alle reden om te schreien als je om je heen ziet naar de wereld in opstand, in zonde. Wees dankbaar voor de verlossing, maar als je naar anderen ziet, die niet verlost zijn, vergeet dan nooit dat je zelf eens aan hun kant stond. En in zekere zin staan we nog steeds aan hun kant, want wij zondigen nog steeds. Christenen horen niet bij een bepaalde klasse, met een zekere klastrots - christenen zijn verlost mensen, en dat is het hele verschil!

Waar we ook maar zoeken in de Schrift - we vinden overal dezelfde boodschap: “Want vroeger waren ook wij verdoemd, ongehoorzaam, dwalende, verslaafd aan velerlei begeerten en zingenot, levende in boosheid en nijd, hatelijk en elkander hatende” (Titus 3:3). Let op het woord “wij” in deze tekst! Paulus heeft zijn volgelingen nooit laten vergeten dat zij geen aparte klasse waren, omdat ze misschien Joden van, oorsprong waren, of omdat zij nu gedoopte christenen waren. Elk individueel gelovige moet zeggen: ik hoorde bij de opstandelingen, ik leefde in zonde. Wij vinden dit misschien nergens met meer nadruk geleerd dan in het klassieke woord van 1 Johannes 1:10: “Indien wij zeggen, dat wij niet gezondigd hebben, maken wij Hem tot een leugenaar en zijn woord is in ons niet”. Als wij in onze emotionele reacties of in onze woorden vergeten, dat wij in zonde ge

leefd hebben, niet alleen maar als een gevolg van Adams zondeval, maar door zelf steeds weer bewust gezondigd te hebben - dan is dat in feite: God een leugenaar noemen!

Zo vallen dus alle mensen onder Gods oordeel. Zelfs het machtige, troostrijke hoofdstuk 3 van het evangelie van Johannes brengt tweemaal nadrukkelijk naar voren dat de mensen onder Gods oordeel liggen. Zo lezen wij in Johannes 3:18: “Wie in Hem gelooft, wordt niet veroordeeld; wie niet gelooft, is reeds veroordeeld, omdat hij niet heeft geloofd in de naam van de eniggeboren Zoon van God”. Het getuigenis van Johannes de Doper in het laatste vers van dit hoofdstuk drukt het zelfs nog sterker uit: “Wie in de Zoon gelooft, heeft eeuwig leven; doch wie de Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn Gods blijft op hem” (vers 36). In een wereld die synthese liefheeft, staat de Bijbel met een boodschap van absolute antithese: Hij, die gelooft heeft leven, maar hij die niet gelooft is onder de toorn, het oordeel van God. Hier vinden wij dan het principiële gevolg van de historische zondeval, die in de loop der geschiedenis heeft plaats gevonden - de mensen zijn opstandelingen en staan onder Gods oordeel.

Schuldig in Gods oog

Andere gevolgen der zonde traden direct aan het licht in de hof van Eden: “Toen werden hun beider ogen geopend, en zij bemerkten dat zij naakt waren; zij hechtten vijgebladeren aaneen en maakten zich schorten” (Genesis 3:3). Het woord “schorten” is in het Hebreeuws een interessant woord. Het woord “schort” komt wel dicht bij het bedoelde, maar er staat in het algemeen: iets dat je ombindt.

Dit houdt in, dat Adam en Eva zich gingen realiseren wat zij gedaan hadden. Zij werden bang, en voelden zich schuldig - en met reden, want hun schuldgevoelens kwamen voort uit daadwerkelijke schuld. Wie tegen God gezondigd heeft, is niet maar alleen schuldig in zijn gevoelens - hij is echt schuldig, ook al heeft hij geen schuldgevoel. “Toen zij het geluid van de HERE God hoorden, die in de hof wandelde in de avondkoelte, verborgen de mens en zijn vrouw zich voor de HERE God tussen het geboomte in de hof” (vers 8). Dit is het vers dat ik in andere studies gebruikt heb om het wonder aan te duiden van de onbelemmerde communicatie die de mens met God had. In de hof, in de avondkoelte, kon de mens vrij en onbelemmerd met zijn God omgaan. Maar nu veranderde dat alles. De diepe vreugde, de vervulling van al zijn begeerten, de gemeenschap met Hem in wie zijn leven doel en uitzicht had - die gemeenschap werd nu iets angstigs: hij zou nu aangezicht tot aangezicht met God komen! Nadat de mens zijn vuist tegen God had opgestoken, werd de grootste vreugde een diepe angst, want God was werkelijk daar.

En zo lezen wij: “En de HERE God riep de mens tot Zich en zei tot hem: Waar zijt gij? En hij zei: Toen ik uw geluid in de hof hoorde, werd ik bevreesd, want ik ben naakt: daarom verborg ik mij. En Hij zei: Wie heeft u te kennen gegeven, dat gij naakt zijt? Hebt gij van de boom gegeten, waarvan Ik u verboden had te eten? Toen zei de mens: De vrouw, die Gij aan mijn zijde gesteld hebt, die heeft mij van de boom gegeven en toen heb ik gegeten. Daarop zei de HERE God tot de vrouw: Wat hebt gij gedaan? En de vrouw zei: De slang heeft mij verleid en toen heb ik gegeten” (vers 9-13).

Het eerste wat we hier opmerken is, dat Adam en Eva direct beginnen met de ander de schuld te geven. Zo vinden wij hier de breuk in de verhouding van mens tot mens. De eenheid van het menselijk geslacht is gebroken: mens staat tegenover mens. Wij hoefden niet te wachten op de moderne psychologen om te horen spreken over vervreemding. Hier is het al! De man is vervreemd van zijn vrouw, de vrouw van haar man, nu zij elkaar beschuldigen dat de ander de verantwoordelijkheid moet dragen. Hier is het begin van een eindeloze ruzie.

In zekere zin hadden Adam en Eva beiden gelijk. Eva had de vrucht aan Adam gegeven en de slang had Eva verleid. Maar dat neemt de verantwoordelijkheid niet weg. Eva was verantwoordelijk en Adam was verantwoordelijk en zij stonden samen in hun verantwoordelijkheid voor God.

Gods oordeel over mens en natuur

Als God spreekt tot de er bij betrokken partijen op dit historisch ogenblik, dan vinden wij vier aangesprokenen in zijn oordeel over hun handelingen. Eerst spreekt Hij tot de slang die door satan gebruikt werd: “Omdat gij dit gedaan hebt, zijt gij vervloekt onder al het vee en onder al het ge

dierte des velds; op uw buik zult gij gaan en stof zult gij eten, zolang gij leeft” (vers 14). Zoals wij nog zullen zien, wordt de hele natuur abnormaal, maar de slang wordt door een bijzonder oordeel getroffen “onder al het gedierte des velds”.

In de tweede plaats, in vers 15, spreekt Hij tot satan. Daarop komen wij later terug.

In de derde plaats spreekt Hij tot de vrouw: “Tot de vrouw zei Hij: Ik zal zeer vermeerderen de moeite uwer zwangerschap; met smart zult gij kinderen baren en naar uw man zal uw begeerte uitgaan, en hij zal over u heersen”. Hier komen twee dingen ter sprake: het eerste heeft te maken met het vrouw-zijn van de vrouw - zwangerschap - en het tweede met de verhouding tot haar man. Wat het eerste betreft: God zegt dat haar zwangerschap moeilijk zal zijn. En met betrekking tot haar man zegt Hij: naar hem zal uw begeerte uitgaan en hij zal over u heersen. Deze ene zin maakt een eind aan elke absolute democratie. In een in zonde gevallen wereld is absolute democratie onmogelijk. God brengt structuur aan in de grondslag van de menselijke verhoudingen - in de verhouding van man tot vrouw. In een zondige wereld - (in elke maatschappelijke vorm - in groot en in klein verband - en in elke verhouding) is deze structuur nodig om orde te scheppen. God zelf legt deze structuur op in de grondslag van de menselijke relaties. Er wordt vorm aan gegeven, en zonder die vorm verwordt vrijheid tot chaos.

De man krijgt heerschappij, niet maar omdat hij sterker is (dat is de redenering van Marquis de Sade) maar hij krijgt heerschappij omdat God in de zondige wereld deze structuur opstelt. De Bijbel maakt duidelijk dat deze relatie niet zonder liefde mag zijn. Zoals het Nieuwe Testament het zegt: de man moet zijn vrouw liefhebben, zoals Christus de kerk heeft liefgehad (Efeze 5:23). Het hoeft ons niet te verbazen, dat de mensen in een zondige wereld deze structuur tot een soort slavernij hebben gemaakt. Maar dat was Gods bedoeling niet. Wij zien in feite, dat bij beschavingen, waarop de Bijbel zijn invloed kon doen gelden, het evenwicht grotendeels weer hersteld werd. De Bijbel zelf brengt de gezagsstructuur en liefde in evenwicht.

Maar toch is het waar: sinds de zondeval is wat God zegt in vers 16 de structuur, of de vorm van de grondslag van alle menselijke relaties - de verhouding man-vrouw. Het is juist te achten dat de vrouw vrijheid wil hebben. Ze wil volwaardig mens zijn in de wereld. Maar als zij de structuur van deze grond-relatie probeert te vernielen, dan doet ze uiteindelijk zichzelf alleen maar kwaad. Het is dan alsof ze het koord losknoopt dat alle andere menselijke verhoudingen samenbindt. Dit heeft tragische gevolgen - zij verliest de gehoorzaamheid van haar eigen kinderen, en het maakt dat de hele maatschappij, waarin zij leeft, uiteenvalt. In een zondige wereld hebben we in elke sociale verhouding de gezagsstructuur nodig.

Het abnormale heelal

In de vierde plaats spreekt God tot de mens: “En tot de mens zeide Hij: Omdat gij naar uw vrouw hebt geluisterd en van de boom gegeten, waarvan Ik u geboden had: Gij zult daarvan niet eten, is de aardbodem om uwentwil vervloekt; al zwoegende zult gij daarvan eten zolang gij leeft (vers 17). Met andere woorden: hier vindt een verandering plaats in de wereld zoals wij die zien.

Het is opmerkelijk, dat bijna al de gevolgen van Gods oordeel over de menselijke opstand op een of andere manier te maken hebben met de zichtbare wereld. Ze zijn niet beperkt tot het menselijk gedachtenleven, ze zijn niet psychologisch van aard. Ingrijpende veranderingen maken de zichtbare, objectieve wereld abnormaal. Met de woorden “om uwentwil” legt God verband tussen deze zichtbare abnormaliteiten en Adams zondeval.

Al deze veranderingen kwamen tot stand door het Goddelijk “fiat”; “laat het zo zijn!” En hoewel dat scheppend fiat met de schepping van Eva eindigde, heeft toch het fiat een plaats behouden. Ook de abnormaliteit van de zichtbare wereld werd veroorzaakt door Gods fiat. Om het in termen van de twintigste eeuw te zeggen: het heelal vertoont geen eenvormigheid van oorzaak en gevolg in een gesloten systeem. God spreekt, en er verandert iets. Wij denken hier aan de oude strijdvraag, die teruggaat tot de tijd van Lyell en Darwin, of er zoiets bestaat als een natuurramp - iets dat de eenheid van oorzaak en gevolg doorbreekt. De Bijbel geeft hier een duidelijk antwoord: Ja, want God sprak en iets wat Hij geschapen had, veranderde.

Zo is dus nu de wereld zelf abnormaal. In Genesis 5:29 b.v. lezen wij: “En hij (Noachs vader) gaf hem de naam Noach, zeggende: deze zal ons troosten over de moeitevolle arbeid onzer handen op deze aardbodem, dien de Here vervloekt heeft”. De naam Noach betekent: rust, of troost. De Schrift zegt, dat op dit moment van de Bijbelse geschiedenis de mensen zich ervan bewust waren, dat de moeitevolle arbeid van hun handen het gevolg was van de veranderingen die God in de wereld had aangebracht. Waarom is dat nu zo? Omdat Adam uit vrije keuze de wissel overhaalde en voor de opstand koos. De natuur was onder zijn heerschappij. In die zin was de natuur afhankelijk van hem, zoals een koninkrijk afhankelijk is van de koning. En omdat nu Adam van koers veranderde, heeft God ook de koers van de objectieve, zichtbare wereld veranderd.

Het is opvallend dat bij elk onderdeel van Gods oordeel moeitevolle arbeid voorkomt: de slang moet op zijn buik gaan; de vrouw heeft moeite met haar zwangerschap, de man moet in het zweet zijns aanschijns werken.

Vers 18 gaat dan verder: “doornen en distelen zal hij (de aardbodem) u voortbrengen”. Het woord, hier vertaald met “distel”, duidt een plant aan die snel vermenigvuldigt en geen nut heeft. De woorden “zal hij u voortbrengen” betekenen in het Hebreeuws letterlijk: “het zal voor u uitbotten”. Uit deze woorden blijkt weer dat de verandering plaats greep door een “fiat”. Verder suggereert de uitdrukking dat hier plaatsgreep wat de moderne biologie noemt: een mutatie, een verandering in de species, de soort planten, een verandering die zich ook voortplant. De planten waren van een bepaalde soort, en plantten zich ook zo voort, maar op Gods woord begonnen zij iets anders voort te brengen, en in die nieuwe en afwijkende vorm bleven zij ook reproduceren.

De moeitevolle arbeid die hier genoemd wordt betekent niet, dat nu voor het eerst de mens verplicht werd te werken. In Genesis 2:15 plaatste God, zoals we gezien hebben, de mens in de hof van Eden om die te bewerken. Vóór de zondeval was er al werk, maar het verschil met het werk na de zondeval wordt duidelijk weergegeven in de woorden van Genesis 5:29, waar dat werk genoemd wordt: de moeitevolle arbeid onzer handen op deze aardbodem, dien de Here vervloekt heeft. Omdat de hele structuur van de zichtbare wereld veranderd is, is ook de aard van het werk veranderd. Zo zegt Genesis 3:19: “in het zweet uws aanschijns zult gij brood eten, totdat (het begrip “totdat” is hier belangrijk) gij tot de aardbodem wederkeert; want stof zijt gij en tot stof zult gij wederkeren”. Dit heeft een dubbel resultaat. Eerst, dat de mens zijn voedsel (en de rest) verdienen moet in het zweet zijns aanschijns. En vervolgens: hier komt een einde aan, en dat einde is niet een bevrijding. Het einde is de grootste abnormaliteit in de zichtbare wereld - de ontbinding van de totale mens. Aan het eind van ieders leven komt het ogenblik dat hij lichamelijk sterft, en de eenheid van de mens - de eenheid van lichaam en ziel - wordt stukgebroken. Het christendom is niet platonisch - de ziel wordt niet voorgesteld als het allerbelangrijkste. Maar feit is, dat bij de lichamelijke dood de eenheid, zoals God die geschapen heeft, uiteen valt. Dit is de tweede vorm van dood die na de zondeval optreedt. De eerste is, dat de mens de gemeenschap met God verloor, en de derde vorm is de eeuwige dood als de mens, de opstandige mens, door God veroordeeld wordt en voor eeuwig uit Gods aanwezigheid verbannen wordt.

Het christelijk geloof in z'n systematische vorm begint niet met Christus als de Zaligmaker, maar het begint met de eeuwige, persoonlijke God die in den beginne de wereld schiep en die aan de mens een voorname plaats gaf in de stroomloop der geschiedenis. En de mens heeft in opstand de wissel overgehaald, en de stroom der geschiedenis verlegd, zodat de wereld een abnormale wereld is geworden. Wij kunnen niet vanuit het heden een rechte lijn trekken, terug naar de oorsprong. Er zit een knik in die lijn. Niet-christelijke filosofen zijn het bijna unaniem er over eens, dat wat wij zien, het normale is. Zij nemen aan dat het altijd geweest is als het nu is. De christen weet dat er een wissel is overgehaald, en dat bijgevolg de situatie van nu principieel anders is dan de situatie in het begin. Hier ligt in feite de oplossing van de vraag waar het kwaad in de wereld vandaan komt. Maar er is meer. Op dit punt zie ik een duidelijke scheidslijn lopen tussen de naturalistische, de onchristelijke positiekeus (in filosofie, vakwetenschappen en zelfs in religie) en de christelijke. De beslissende factor is, dat de christen om zich heen een abnormale wereld ziet.

Eén van de moderne filosofen, Martin Heidegger, heeft in zijn latere geschriften de suggestie geopperd van een soort zondeval, in ruimte en tijd. Hij zegt dat in de periode vóór Aristoteles, de gedachtengang van de Griekse filosofen tot aan de tijd van Socrates in een andere richting ging.

Maar toen Aristoteles het begrip van, rationaliteit en logica introduceerde, vond een soort zondeval plaats in de epistemologie, de filosofische theorie van de kennis: over de natuur, de grenzen en de betrouwbaarheid ervan. Zijn opvatting heeft natuurlijk niets met moraal te maken, maar ik vind het boeiend om te zien dat Heidegger er zich van bewust werd, dat de filosofie de werkelijkheid niet verklaren kan wanneer als uitgangspunt de stelling gekozen wordt dat de wereld normaal is. Dit leert ons de Bijbel ook, maar de Schrift geeft dan een verklaring voor het feit dat de wereld zoals wij die kennen abnormaal is. Die verklaring wordt gezien in de morele zondeval, veroorzaakt door een mens die beslissend kon ingrijpen. Deze zondeval heeft de loop der geschiedenis radicaal verlegd. Een epistemologische zondeval had nooit dit gevolg kunnen hebben. Een probleem voor Heidegger is, dat hij beseft dat er een zondeval moet zijn geweest, maar hij weigert het bestaan van de levende God te aanvaarden, en hij verwerpt dus ook de kennis die God ons gegeven heeft. Daarom vinden wij in zijn systeem een ontoereikend begrip van de zondeval en een ontoereikend antwoord.

Het gebroken leven

De gevolgen van de zondeval kunnen wij ook vanuit een andere gezichtshoek bezien. We kunnen letten op de gebrokenheid die het gevolg is van de zonde. Dan zien wij de principiële breuk - die tussen God en mens. Daaruit komen alle andere breuken voort, niet alleen in de eeuwigheid, maar ook in dit leven. De mens leeft niet meer in gemeenschap met God, zoals God dat gewild heeft. Daardoor beantwoordt hij niet langer aan het doel van zijn bestaan - om God lief te hebben met heel zijn hart, ziel en verstand - om zodoende als een eindig schepsel in liefdevolle verhouding te staan tot de eeuwige God. Toen de mens in zonde viel, werd zijn levensdoel onbereikbaar. En de moderne mens heeft gelijk als hij zegt dat de mens dood is. Het is niet zo dat de mens niets is, maar hij kan niet langer zijn levensdoel als mens bereiken. Genesis 3:23-24 laat ons de breuk zien tussen de mens en God in de werkelijke, historische, letterlijke betekenis.

Als orthodoxe christenen leggen wij soms uitsluitend de nadruk op deze eerste, principiële breuk en veronachtzamen de gebrokenheid op zoveel andere plaatsen, die gevolg is van de principiële gebrokenheid. De tweede breuk die geslagen is, vond plaats in de mens zelf. De mens heeft angst, heeft psychische moeilijkheden. Hoe moeten wij dat als christen zien? Om te beginnen vinden wij de oorzaak in de gebroken menselijke persoonlijkheid. De fundamentele psychose is de breuk met God, die doortrekt in zijn persoonlijkheid en daar een breuk veroorzaakt. En het gevolg daarvan is zelfbedrog. Alle mensen zijn leugenaars, maar - en dit is het belangrijkste - elk mens liegt in de eerste plaats tegen zichzelf. De grootste leugen is niet die welke wij anderen proberen wijs te maken, maar datgene, wat wij onszelf wijs willen maken. Een ander aspect, hiermee verband houdende, is het onvermogen om rechte kennis te verwerven. Alle menselijke kennis is verwrongen, omdat ze in een verkeerd perspectief staat; het stramien is vervormd. Dit komt er op neer, dat de mens niet alle kennis heeft verloren, maar dat hij de "echte kennis" verloor. Dit wreekt zich met name als hij gaat voortbouwen op de fragmentarische kennis die hij bezit.

Vervolgens heeft de mens zijn seksuele leven losgescheurd van de oorspronkelijke heilige bedoeling die God eraan gegeven had, als een tere communicatie tussen twee mensen. De seksualiteit heeft daarmee de diepste, persoonlijke dimensie verloren; mannen en vrouwen gebruiken - misbruiken - elkaar dan als onpersoonlijke "dingen" waarmee ze spelen kunnen.

Tenslotte, bij de lichamelijke dood komt de breuk tussen lichaam en ziel. Dan breekt de mens in zijn totaliteit.

De derde beslissende breuk is die tussen mens en mens: de sociale breuk. Wij hebben al gezien hoe er een breuk kwam tussen Adam en Eva. Beiden probeerden de ander de schuld te geven van de zondeval. Hieruit blijkt dat zij niet meer waarachtig één waren in een waarlijk ideale verhouding. En niet alleen brak er iets tussen man en vrouw, maar kort daarna kwam er ook een breuk tussen broer en broer: Kaïn die Abel dood sloeg. En verder - we komen hierop terug in het volgende hoofdstuk - is de hele mensheid in tweeën gebroken: de kinderen van God en de kinderen der mensen. De kinderen van God (zij die weer met God verzoend zijn) en de kinderen der mensen (de onverzoende mensen die volharden in hun opstand) zijn principiële van elkaar gescheiden, zij vormen tweeërlei mensheid. In natuurlijk opzicht is er maar één mensheid omdat wij allemaal dezelfde oorsprong hebben. Wij zijn van één vlees, één bloed. Maar dwars door deze mensheid heen loopt een scheidslijn tussen hen die verlost zijn, en degenen die in opstand zijn.

Als wij nu, in Genesis, de geschiedenis in haar loop volgen, komen wij al spoedig bij de toren van Babel waar de menselijke taal in vele stukken uiteenviel. Moderne wetenschap, de linguïstiek, heeft ons leren begrijpen hoe diep en ingrijpend de verschillen zijn. En met de taal hangt zoveel samen. Dan, na Abraham, komt de scheiding tussen Jood en heiden. Het scheurt en kraakt in de menselijke samenleving en vandaag de dag, misschien meer nog dan vroeger, ervaren wij met schrik de gebrokenheid van het mensenleven, niet alleen in de breuken die wij aangewezen hebben, maar ook in die hieruit weer voortkomen. De vierde breuk is die tussen de mens en de natuur. De mens heeft zijn onbeperkte heerschappij verloren en nu is de natuur zelf vaak een middel geworden om de mens te straffen. Denk bijvoorbeeld aan de zondvloed, en aan de natuurrampen die Job troffen. En het heeft er veel van weg dat deze breuk in onze tijd een climax bereikt.

De zonde van de mens is de oorzaak van deze gebrokenheid, van al de breuken tussen de mens en God, de mens en zichzelf, de mens en de mens, en de mens en de natuur. Het feit ligt er dat de mens, door te willen zijn wat hij als schepsel niet zijn kòn, verloor wat hij wèl kon zijn. Op elk gebied en in elke verhouding hebben de mensen de positie verloren die ze hadden kunnen innemen als eindige mensen, als ze op de plaats gebleven zouden zijn waar God hen gesteld had.

Maar één ding heeft de mens niet verloren: zijn menselijkheid. Hij is nog steeds beelddrager Gods. Dat beeld is verwrongen, gebroken, abnormaal, maar het is er nog steeds. De mens hield niet op mens te zijn. Zoals wij in Genesis 9:6 en Jacobus 3:9 gezien hebben, zijn wij ook na de zondeval beelddragers Gods. De ongelovige van onze dagen gelooft niet dat de mens in zonde is gevallen, maar hij worstelt met het probleem dat hij niet weet wat de mens betekent. De Schrift leert ons dat de mens gevallen is, maar toch nog betekenis heeft.

Laat hier geen misverstand over bestaan: de mens is nog steeds mens. De ongelovige schilder kan nog steeds schilderen. De ongelovige liefhebber kan nog steeds liefhebben. De mens heeft nog steeds een gevoel voor moraal. En de ongelovige denker - ook al is de denkrichting ten diepste revolutionair - kan nog steeds denken. En verder, de ongelovige "leeft voort" na de dood. Zijn dood is anders dan dat een klok plotseling stilstaat. De mens heeft een doel, en heeft betekenis. Hij kan wel denken dat zijn levensgeschiedenis rommelig samenraapsel van toevalligheden is, maar hij vergist zich.

Let op een mens die sterft. Vijf minuten later "bestaat" hij nog steeds. Het bestaan van de mens kan niet uitgewist worden. Hij wordt steeds als mens aangewezen. Hij heeft niet verloren wat hij als mens, in wezen, was. Hij is niet veranderd in een dier, of een machine. Als ik het menselijk geslacht zie, en ik let op hen die verloren zijn, losgebroken van God, losgebroken van zichzelf, losgebroken van de medemens, losgebroken van hun plaats in en boven de natuur - dan zijn het tòch nog mensen! De mens heeft nog steeds enorme waarde!

Hoofdstuk 6

TWEEËRLEI MENSHEID

Verdeeldheid, scheidingen - zij scheuren het weefsel van de samenleving stuk. De geschiedenis van de mens is een opsomming van verbroken verhoudingen, verdeeldheden, scheuringen. Ze komen allemaal voort uit het feit dat de mens zich losscheurde van God. Wij gaan nu letten op enkele van de eerste vormen waarin deze gebrokenheid zich voordoet in de loop der Bijbelse geschiedenis.

Uw zaad en haar zaad

In Genesis 3:15 vinden wij weer een ander aspect van de vloek op Adams zonde. Hier spreekt God tot de satan, die zich van de slang bediende: "En Ik zal vijandschap zetten tussen u en deze vrouw, tussen uw zaad en haar zaad; dit zal u de kop vermorzelen, en gij zult het de hiel vermorzelen". Het zaad dat hier genoemd wordt is een persoon. Een mens zal satans kop vermorzelen, en daarbij zal hijzelf gewond worden.

Laten wij even stilstaan bij de uitdrukking "uw zaad en haar zaad". Dat hier het zaad van de vrouw genoemd wordt is ongewoon in de Semitische talen omdat in die talen - evenals bij ons trouwens -

de man beschouwd wordt als degene die het zaad heeft. Afstamming wordt, zowel bij mensen als bij dieren, bepaald door de mannelijke lijn. Waarom is het hier in Genesis 3 anders? Zou het kunnen dat wij hier als het ware al een schaduw zien van de geboorte uit de maagd? Wordt hier aangegeven dat de Messias geboren zou worden uit het zaad der vrouw, waarbij de man geen rol speelde?

Een andere gevolgtrekking uit Genesis 3:15 vinden wij in Hebrreeën 2:14. De auteur van de brief spreekt over Jezus en vervolgt dan: “daar nu de kinderen aan bloed en vleesdeel hebben, heeft ook Hij op, gelijke wijze daaraan deel gekregen, opdat Hij door zijn dood hem, die de macht over de dood had, de duivel, zou onttronen”. Hier wordt aangewezen dat Jezus de belofte van Genesis 3:15 heeft vervuld, want het was de Messias, die zwaar verwond werd, maar in die strijd vernietigde Hij de macht van de dood en van de satan. Door Zijn dood zou Hij allen bevrijden “die gedurende hun ganse leven door angst voor de dood tot slavernij gedoemd waren” (vers 15). Er zou een plaatsvervangend element zijn in Zijn strijd op leven en dood met satan, en door Zijn sterven zouden de gevolgen van de zondeval ongedaan gemaakt worden. Er is nog een andere overeenkomst tussen Genesis 3:15 en Hebrreeën 2:13, die meer dan toevallig is - de zinsnede *Ik en de kinderen die God Mij gegeven heeft*. De kern van Hebrreeën 2 is ongetwijfeld te vinden in wat gezegd wordt over het aspect der plaatsbekleding in het sterven van Jezus. Maar wij worden ook herinnerd aan dat machtige woord uit Jesaja 53:10: “Maar het behaagde de HERE hem te verbrijzelen, Hij maakte hem ziek. Wanneer hij zichzelf als schuldoffer gesteld zal hebben, zal hij nakomelingen zien en heet voornemen des HEREN zal door zijn hand voortgang hebben”. Let er op: *Hij zal nakomelingen zien*. In deze betekenis heeft God aan Jezus, kinderen gegeven. Romeinen 16:20 sluit ook aan bij Genesis 3:15. Paulus schrijft aan de christenen in Rome, en hij geeft dan deze belofte: “De God nu des vredes zal weldra de satan onder uw voeten vertreden”. Hij spreekt hier over de Wederkomst, als. God zelf satan zal doen vertreden onder de voeten der christenen.

Zo vinden wij dus, dat Christus inderdaad het zaad der vrouw is uit Genesis 3:15. En als gevolg van Zijn uniek verlossingswerk heeft Hij zaad, nakomelingen, andersoortig dan het zaad van satan. Als wij nu alles samenvatten wat wij gevonden hebben, dan zien wij de enorme betekenis van wat zich door heel de Schrift ontwikkeld heeft uit die woorden van Genesis 3:15: Christus is de tweede Adam, de tweede stamvader.

Adam leefde onder het zgn. werkverbond. Hij kon tot God komen zonder middelaar. Hij had geen Heiland nodig. Er zou geen leer der verlossing zijn in de openbaringstheologie als er geen zondeval geweest was. Adam stond voor God in het kader van het werkverbond. Maar toen Jezus kwam, werkte Hij. Hij ging voort met het werk van Adam, en voltooide het in het kader van het werkverbond. Als gevolg van de zondeval en van onze eigen zonden, kunnen wij niet tot God komen in het kader van dit verbond. Maar Christus voltooide het werk, dat wij hadden moeten doen, in Zijn plaatsvervangend sterven en werd zo de tweede Adam, de tweede stamvader van de mensheid.

Twee stel kleren

In Genesis 3:7 lezen wij, dat Adam en Eva gewaar werden dat zij naakt waren; “en zij hechtten vijgeblaren aaneen en maakten zich schorten”. Hieruit blijkt dat direct na hun opstand tegen God, toen zij God ontmoetten, iets wat tot op dat ogenblik hun diepe vreugde was geweest, de intieme gemeenschap met God onmogelijk was geworden. Zij waren bang, zij bedekten zichzelf. Maar in vers 21 lezen wij dat God die bedekking wegnam en hun een kleed van vellen gaf: “En de HERE God maakte voor de mens en zijn vrouw klederen van vellen en bekleedde hen daarmee”. Waarschijnlijk zijn hiervoor de eerste dieren gedood. Ik geloof dat dit betekent, dat de mens niet voor God kon staan in zijn eigen bedekking. Hij moest een bedekking van God krijgen - een bedekking die iets bijzonders had - een bedekking waarvoor een offer nodig was, waarvoor andere wezens sterven moesten, een bedekking, die niet van de mens zelf kwam, maar door God gegeven werd. Wij mogen hier niet met te grote zekerheid spreken, maar ik geloof zelf dat hier het begin gevonden wordt van het Oud-Testamentische offerritueel, dat zijn einddoel zou vinden in het offer van Hem die satans, kop vermorzelen zou. Als dit zo is, dan wordt hierin afgebeeld - wat later werkelijkheid zou worden - dat God in liefde Zijn Zoon gaf.

Wij moeten goed begrijpen dat de dood van Jezus Christus niet een idee was, dat opkwam nadat de geschiedenis bepaalde zwenkingen en stroomversnellingen had meegemaakt. Denk niet dat op, een

bepaald tijdstip, noem b.v. 100 jaar voor Christus, God zei: “Wat moet er nu gebeuren?” en dat toen plotseling het idee geboren werd om Christus te zenden als plaatsvervanger. 1 Petrus 1:19-20 en andere schriftgedeelten zeggen duidelijk van het sterven van Christus, dat “het kostbare bloed van Christus, als van een onberispelijk en vlekkeloos lam” “van te voren bekend (was), vóór de grondlegging der wereld”. Zo heeft het sterven van Christus, in de historische tijd en op een bepaalde plaats, verordineerd vóórdát de geschiedenis begon, de verzoenende oplossing van de menselijke opstand, een allesbeheersende plaats gekregen in de stroom van alle gebeurtenissen.

De finale breuk

Wij hebben gezien dat de zondeval resulteerde in gebrokenheid. Daar was de breuk tussen God en mens, de gebrokenheid van de mens zelf, de breuk tussen mens en medemens, en de mens en de natuur. De natuur zelf is ook gebroken. De finale breuk was die tussen de Vader en de Zoon, toen Jezus van God verlaten stierf aan het kruis. Alle breuken die de zonde in de schepping teweeg had gebracht, kwamen tot hun climax toen Jezus, de tweede Persoon van de Drieëenheid, in stervensnood, als onze Plaatsvervanger, met grote stem uitriep: “Mijn God, Mijn God, waarom hebt Gij Mij verlaten?” (Mattheüs 23:46). In dat aangrijpende kader kunnen wij de diepe betekenis gaan bevatten van de verzen in de Romeinenbrief, die wij gedeeltelijk al in het vorig hoofdstuk hebben aangehaald. Ik wil nu dit hele gedeelte citeren omdat er zo’n overweldigende rijkdom in te vinden is: “Daarom, gelijk door één mens de zonde de wereld is binnengekomen en door de zonde de dood, zo is ook de dood tot alle mensen doorgedaan, omdat allen gezondigd hebben; want reeds vóór de wet was er zonde in de wereld. Maar zonde wordt niet toegerekend als er geen wet is. Toch heeft de dood als koning geheerst van Adam tot Mozes, ook hen die niet gezondigd hadden op een gelijke wijze als Adam overtrad, die een beeld is van de komende. Maar het is met de genadegave niet zoals met de overtreding; want indien door de overtreding van die ene zeer velen gestorven zijn, veel meer is de genade Gods en de gave, bestaande in de genade van de ene mens, Jezus Christus, voor zeer velen overvloedig geworden. En het is met het geschenk niet zo als door het zondigen van één; want het oordeel leidde van één overtreding tot veroordeling, maar de genadegave van vele overtredingen tot rechtvaardigmaking. Want, indien door de overtreding van de ene de dood als koning is gaan heersen door die ene, veel meer zullen zij, die de overvloed van genade en van de gave der gerechtigheid ontvangen, leven en als koningen heersen door de ene, Jezus Christus. Derhalve, gelijk het door één daad van overtreding voor alle mensen tot veroordeling gekomen is, zo komt het ook door één daad van gerechtigheid voor alle mensen, tot rechtvaardiging ten leven. Want, gelijk door de ongehoorzaamheid van één mens zeer velen zondaren zijn geworden, zo zullen ook door de gehoorzaamheid van één zeer velen rechtvaardigen worden. Maar de wet is er bijgekomen, zodat de overtreding toenam; waar evenwel de zonde toenam, is de genade meer dan overvloedig geworden, opdat, gelijk de zonde als koning heerste in de dood, zo ook de genade zou heersen door rechtvaardigheid ten eeuwigen leven door Jezus Christus, onze Heer” (Romeinen 5:12-21).

Het is duidelijk dat Christus de tweede Adam is, de tweede stamvader van het menselijk geslacht. Hij neemt het werkverbond over waar Adam het verbrak. Dit is precies wat beloofd werd in Genesis 3:15: “En Ik zal vijandschap zetten tussen u en de vrouw, en tussen uw zaad en haar zaad; dit zal u de kop vermorzelen en gij zult het de hiel vermorzelen”. Hier hebben wij al de belofte van Christus’ sterven - de moederbelofte - direct na de zondeval. De dood van Christus wordt hier dus genoemd als de oplossing, waarbij alle breuken waarover wij spraken, weer geheeld worden.

Door de voldoening die Christus bij Zijn sterven heeft teweeggebracht, zullen al deze breuken op volmaakte wijze geheeld worden bij Zijn Wederkomst. Toch zegt de Bijbel dat nu, in dit leven, een principiële heling van al deze gebrokenheid te vinden is, als gevolg van het offer op Golgotha gebracht, als wij leven door het geloof en in de kracht van de Heilige Geest. Sir Francis Bacon (1561-1626) heeft dit al betoogd in zijn *Novum Organum Scientiarum*. Ik heb dit al eens aangehaald in andere boeken, maar ik wil het hier opnieuw doen: “De mens verloor bij de zondeval zijn staat van onschuld, maar hij verloor ook zijn heerschappij over de natuur. Maar beide kunnen weer hersteld worden, in dit leven reeds, zij het ook ten dele. De eerste door godsdienst, de tweede door kunst en wetenschap”. Dit moet de levensbeschouwing van de christen zijn. Een christen die oog heeft voor het feit dat de natuur abnormaal is, kan kunst en wetenschap beschouwen als in principe hersteld,

zodra Gods gezag weer herkend wordt. Ook kunnen wij in deze wereld al een principiële herstel zien van de breuk tussen de mens en de natuur. Dit herstel zal volmaakt en volledig zijn na de Wederkomst.

En zo zien wij, als we de loop der geschiedenis volgen vanaf Genesis 3:15, dat het werkverbond (afgezien van wat Christus zou doen) voorbij is. Vanaf dit moment is het genadeverbond van kracht. Vanaf dit moment tot de laatste mens die van de dood overgaat in het leven, kan de mens niet langer tot God komen met zijn eigen werk. Laat mij dit in de eerste persoon stellen: Ik kan niet tot God komen met mijn eigen werk. Ik kan alleen maar komen met het volbrachte werk van Christus. Ik kan alleen maar komen in de structuur van het genadeverbond waarvan ik nu de weldaden ontvang als een vrije gift. Wij kunnen het ook anders zeggen. Vóór de zondeval moest Adam als hij tot God kwam, maar eenmaal buigen - als een schepsel voor de Schepper. Maar nu, na de val van Adam, moet hij tweemaal buigen - als een schepsel voor de Schepper en als een zondaar die tot God komt door het verlossingswerk van Jezus.

Aanvaardbare en onaanvaardbare eredienst

Tot dusver hebben wij in deze studie van de voortgaande loop der geschiedenis slechts gesproken over twee hoofdmomenten: over de situatie in het begin, toen alles goed was, en vervolgens over het moment waarop alles door de zondeval abnormaal werd. Nu gaan we letten op de volgende belangrijke ontwikkeling, waar de aanvaardbare en de onaanvaardbare eredienst uiteengaan.

In Genesis 4:1 lezen we: “De mens nu had gemeenschap met Eva, zijn vrouw, en zij werd zwanger en baarde Kaïn; en zij zeide: Ik heb met des HEREN hulp een man verkregen”. De eerste baby werd geboren. Wat een wondere ervaring moet dat voor Eva geweest zijn, toen zij een kleine baby, van haar eigen lichaam, in handen had. Stel u haar verbazing voor toen ze er naar keek: “Ja, werkelijk, net als Adam! Ik heb met Gods hulp een man verkregen!”

Wij vragen ons af of ze daarbij de belofte van Genesis 3:15 in gedachten had. Wij kunnen dat weliswaar niet met zekerheid zeggen, maar stellen ons voor, dat ze tegen zichzelf zei: “Misschien wordt dit kind de man die de oplossing zal geven voor het probleem dat wij geschapen hebben”. Als Nieuw-Testamentische gelovigen vergelijken wij Eva met Maria, aan wie het zaad der vrouw in de maagdelijke geboorte geschonken werd. In Hebrëen 12: 24 spreekt de natuur tot mensen die na de tijd van Jezus leefden, en herinnert hij hen eraan, dat zij gekomen zijn tot Jezus, “de Middelaar van een nieuw verbond, en tot het bloed der besprenging, dat krachtiger spreekt dan Abel”. In Genesis 4:10 zei God dat het bloed van Abel tot Hem riep van de aardbodem. Het is de eerste roep van de eerste moord, een broedermoord, waarbij de gebrokenheid, door de zondeval veroorzaakt, zo schrill openbaar wordt. Het bloed van Christus is de oplossing.

Maar in Genesis 4:1 heeft Eva nog maar net Kaïn ter wereld gebracht. Als ze dus gedacht heeft dat dit kind de oplossing zou brengen van de ellende die door de zonde teweeggebracht was, dan is zij in die verwachting wel gruwelijk teleurgesteld. Geboren op natuurlijke wijze, demonstreert Kaïn in zijn daden wat de resultaten zijn van de zondeval van de mens. Een zaligmaker? Nee, een broedermoordenaar! Wat een tegenstelling tussen de eerstgeboren zoon van Eva en de eerstgeboren Zoon van Maria!

In Genesis 4:2 wordt ons de geboorte van het tweede kind gemeld: “Voorts baarde zij zijn broeder Abel”. Als die beiden opgroeien, komen wij bij een tweesprong; aan de ene kant aanvaardbare en aan de andere kant onaanvaardbare eredienst: “Na verloop van tijd nu bracht Kaïn van de vruchten der aarde aan de HERE een offer; ook Abel bracht er een, van de eerstelingen zijner schapen, van hun vet, en de HERE sloeg acht op Abel en zijn offer, maar op Kaïn en zijn offer sloeg Hij geen acht. Toen werd Kaïn zeer toornig en zijn gelaat betrok” (vers 3-5). Hebrëen 11:4 leert ons, waar het om gaat: “Door het geloof heeft Abel een beter offer gebracht dan Kaïn”. Het verschil is dat Abels offer gebracht werd door het geloof. Dit heeft alles te maken met Romeinen 4, waar wij de duidelijkste definitie vinden van dit geloof: “Abraham geloofde God en het werd hem tot gerechtigheid gerekend” (Romeinen 4:3). Hier is Gods definitie van het geloof - die staan blijft tegenover wat Kierkegaard leert, dat het geloof “een sprong in het luchtledige” zou zijn. God had aan Abraham een bepaalde, duidelijk omschreven belofte gegeven en Abraham geloofde God. Dit werd hem tot gerechtigheid gerekend. Met andere woorden: Abrahams geloof had inhoud.

Hoeveel inhoud Abels geloof had weten wij niet. Maar wij moeten ons ervan bewust zijn, dat de Bijbel ons niet vertelt hoe hij wist wat voor offer hij brengen moest. Wij hoeven ons daar niet over te verbazen. In het boek Genesis wordt het duidelijk, dat soms bepaalde informatie aan de mensen gegeven is waarvan wij niets weten, totdat iemand op grond van die informatie bepaalde dingen doet, b.v. de reine en de onreine dieren in de tijd van Noach (Genesis 7:2) of Abraham die de tien-den gaf (Genesis 14:20). Zo moet ook Abel geweten hebben hoe hij een offerande moest brengen, al vertelt de Schrift ons niet hoe hij aan die kennis kwam. We kunnen ons afvragen of misschien Abels ouders hem verteld hebben over de belofte van Genesis 3:15 en over de van vellen gemaakte kleding. Dit is niet meer dan speculatie, maar één ding is geen speculatie: vanaf deze tijd was het brengen van een offer bekend, en werd het beoefend, en het Nieuwe Testament brengt dit in verband met het offer van Christus. Wij worden hier met nadruk herinnerd aan de woorden van Johannes de Doper, de laatste Oud-Testamentische profeet, ook al lezen wij van hem in het Nieuwe. Als Jezus voor het eerst publiek optreedt, vermeldt een van de evangelisten: “De volgende dag zag hij Jezus tot zich komen, en zeide hij: Zie, het lam Gods dat de zonde der wereld wegneemt”. Het is opvallend dat de Doper geen toelichting geeft op zijn woorden. Dat was ook overbodig omdat de Joden, die het Oude Testament kenden, vanzelfsprekend het “lam” in verband brachten met het offer.

In 1 Corinthe 5:7 noemt Paulus evenzo Christus ons Paaslam, zonder verdere toelichting. De brief aan de Hebreëen zet voortdurend de dood van Christus en de Oud-Testamentische offeranden op één lijn. Zie b.v. Hebreëen 7:26: “Immers zulk een Hogepriester hadden wij ook nodig, heilig, zonder schuld of smet, gescheiden van de zondaren en boven de hemelen verheven; die niet, gelijk de hogepriesters, van dag tot dag eerst offers voor zijn eigen zonden behoeft te brengen en daarna voor die van het volk, want dit laatste heeft Hij eens voor altijd gedaan, toen Hij Zichzelf ten offer bracht”. En, zoals we al gezien hebben, Openbaring 5:11-12 spreekt over Jezus als het Lam van God, dat geslacht is, en daarom waardig om de macht en de heerlijkheid te ontvangen.

De historiciteit van Kaïn en Abel

Evenals Adam en Eva worden Kaïn en Abel in het Nieuwe Testament beschouwd als historische figuren. In 1 Johannes 3:12 lezen we: “niet gelijk Kaïn: hij was uit den boze en vermoordde zijn broeder. En waarom vermoordde hij hem? Omdat zijn werken boos waren en die van zijn broeder rechtvaardig”. Judas: 11 herhaalt de waarschuwing: “Wee hun, want zij zijn de weg van Kaïn opgegaan...” Let er op dat, terwijl in beide gevallen de historiciteit van Kaïn wordt verondersteld, er meer gezegd wordt dan alleen maar wat historisch gebeurde. In de loop van de geschiedenis is er een *weg van Kaïn* waarop we niet mogen wandelen. In tegenstelling hiermee wordt Abel in Hebreëen 11:4 op één lijn van historische figuren geplaatst: die van hen, die de weg van het geloof bewandelen, en wij worden vermaand om in diezelfde weg te gaan. Meer nog, Abel wordt hier als eerste genoemd die deze weg ging, en in feite kunnen wij dit dus de weg van Abel noemen.

In tegenstelling met de weg die Abel ging, wordt verder de weg getekend die Kaïn ging. De lijn die contrasteert met die van Abel begint in Genesis 4:6-7: “En de HERE zeide tot Kaïn: Waarom zijt gij toornig en waarom is uw gelaat betrokken? Moogt ge het niet opheffen, indien gij goed handelt? Doch indien gij niet goed handelt, ligt de zonde als een belager aan de deur, wiens begeerte naar u uitgaat, doch over wie gij moet heersen”. Er zijn exegeten die in plaats van zonde die aan de deur ligt als een belager, vertalen: het zonde-offer ligt aan de deur. Afgezien van de vraag welke vertaling de juiste is, de hoofdgedachte is zonder meer duidelijk. God zegt: “Waarom is uw gelaat betrokken, Kaïn? Je kunt nog terug! Je bent vastgelopen, maar er is nog een uitweg”. God zegt Kaïn dat hij terug moet, en doen moet wat zijn plicht is. Door God te dienen op een aanvaardbare wijze kon hij zijn persoonlijke opstand tegen God beëindigen. Maar Kaïn weigerde dit te doen. Hij deed iets anders: “Kaïn zeide tot zijn broer Abel: (laten wij het veld ingaan). Toen zij nu in het veld waren stond Kaïn tegen zijn broeder Abel op en doodde hem” (vers 8). In plaats van terug te gaan en te doen wat zijn plicht was, ging Kaïn verder in zijn opstand, met verschrikkelijke gevolgen.

Hier vinden we de splitsing van de weg: de weg van Kaïn en de weg van Abel gaan hier uiteen. Zoals wij eerder gezien hebben, werd de breuk tussen mens en medemens een feit toen Adam en Eva probeerden de ander de schuld te geven. Deze breuk wordt nu geaccentueerd door de tegenstelling tussen aanvaardbare en onaanvaardbare erediens. Van nu af aan is er tweërlei mensheid:

de mensheid die tot God komt, en tweemaal neerbuigt - en de mensheid die de weg van Kaïn opgaat. De breuk tussen mens en mens trekt nu verder door tot een breuk tussen broer en broer. De liefde die hen had moeten samenhouden als medemensen, geschapen naar Gods beeld, is verwoest, verworpen tot haat, die uitloopt op moord.

Het is van belang om te zien dat deze moord, zoals het Nieuwe Testament ons zegt, het gevolg was van ongelof: omdat Kaïn niet geloofde, in tegenstelling tot Abel.

“Toen zeide de HERE tot Kaïn: Waar is uw broeder Abel? En hij zeide: Ik weet het niet; ben ik mijns broeders hoeder? En Hij zeide: Wat hebt gij gedaan? Hoor, het bloed van uw broeder roept tot Mij van de aardbodem”. Het bloed van Abel roept om oordeel en recht en de echo van deze roep klinkt door tot in Openbaring, waar de martelaars roepen: “Tot hoelang, o heilige en waarachtige Heerser, oordeelt en wreekt Gij ons, bloed niet aan hen die op de aarde wonen?” (Openbaring 6:10).

Abels bloed roept: “Oordeel, oordeel!” En God moet oordelen, omdat Hij heilig is. Als Hij, bij wijze van spreken, Zijn schouders zou optrekken en weg zou lopen, dan zou er geen morele maatstaf meer zijn in het heelal. Gelukkig laat de brief aan de Hebreëen ons een andere dimensie zien. Daar is ook een andere weg, gegrond op het offerbloed van Jezus. Dit bloed spreekt krachtiger dan het bloed van Abel (Hebreëen 12:24). Het bloed van Jezus gaat verder dan recht - het biedt genade aan. Het roept tot allen die het willen horen: “Redding!” Dit werd mogelijk door het offer op Golgotha.

De cultuur van de god-loze linie

Genesis 4:11-24 geeft ons een beeld van de geleidelijke culturele ontwikkeling van de god-loze linie. Ook zonder God is de mens nog steeds mens, en kan hij dus een cultuur scheppen. Maar dan een cultuur waar het stempel op staat: een cultuur zonder God.

We moeten hier terloops even bij opmerken, dat de verzen 11-24 geen chronologie vormen. Evenmin als het geslachtsregister van de kinderen Gods, dat met vers 25 begint. In feite passen deze passages precies in de literaire vorm die wij in alle onderdelen van Genesis aantreffen: de onbelangrijke aspecten (in dit geval, de god-loze linie) worden met enkele vluchtige lijnen getekend, zodat de meer centrale aspecten (de linie van de kinderen Gods) beter uit de verf kunnen komen. Wij weten dus niet hoeveel tijd er verlopen is voordat we bij vers 24 komen. Vers 25 bevat niet noodzakelijkerwijs geschiedenis die voorafgaat aan wat in vers 25 vermeld wordt, want vers 24 beëindigt het verslag over de god-loze linie en vers 25 begint met de geschiedenis van de kinderen Gods.

De verzen 23 en 24 gaven een kernachtige beschrijving van de god-loze, humanistische cultuur van alle eeuwen: “En Lamech zeide tot zijn vrouwen: Ada en Zilla, hoort naar mijn stem; vrouwen. van Lamech, neigt uw oor tot mijn rede. Ik sloeg een man dood om mijn wonde, een knaap om mijn striem; want Kaïn wordt zeventvoudig gewroken, maar Lamech zeven en zeventig maal”. Om het in moderne taal te parafraseren: Een man bezorgde mij een wond, maar boontje kwam om zijn loontje: ‘k Sloeg hem morsdood! Ik, Lamech deed dat! Is het niet geweldig? O, jullie vrouwen, luister naar mij, allebei: Dat ventje gaf me een klap, maar ik kreeg hem - ik gaf hem zo’n opmepper dat ie niet meer opstond, hij was dood!” Hier is de humanistische cultuur van de mens zonder God. Het is egoïsme en menselijke trots. Deze cultuur heeft niet alleen elk begrip van Gods verloren, maar ook het begrip van de mens die van nature zijn broeder liefheeft.

De cultuur van de kinderen Gods

Genesis 4:25 is het begin van de kroniek van de zonen Gods: “En Adam had weer gemeenschap met zijn vrouw en zij baarde een zoon en gaf hem de naam Seth, want (zeide zij) God heeft mij een andere zoon gegeven in plaats van Abel; hem immers heeft Kaïn gedood”. Zodoende nam Seth de plaats van Abel in als degene die de linie van de zonen Gods vertegenwoordigde. “En ook aan Seth werd een zoon geboren, en hij noemde hem Enos. Toen begon men de naam des Heren aan te roepen”. Er is ook een vertaling die zegt: “Toen begonnen de mensen zich te noemen *naar de naam des Heren*”. Met andere woorden, vanaf dit moment begonnen de gelovigen zich te noemen naar Gods naam, evenals later de christenen zich gingen noemen naar de Christus. Zij namen de naam aan van hun Koning.

Wij horen terloops in Genesis 5:3, dat Adam 130 jaar oud was toen Seth geboren werd. Er kan dus niet veel tijd liggen tussen de schepping van de mens en de zondeval, want toen Seth geboren werd was Adam “pas” 130 jaar.

Samenvattend wil ik nu drie opmerkingen maken. Ten eerste: Adam en Eva blokkeerden door hun zonde de weg om tot God te komen via het werkverbond. Vanaf dat ogenblik is de enige weg die openstaat die van het genadeverbond. Niet dat er in dit verbond geen plaats voor werken is, maar dat werk werd door Christus gedaan, niet door de zondige mens. Deze weg van het genadeverbond stond open zowel in het oude als het nieuwe Testament. In het oude Testament grepen de gelovigen vooruit naar het werk van Christus, dat nog plaats moest vinden, en de belofte aangaande dat werk werd in profetie voortdurend scherper omljnd. In het nieuwe Testament grijpen wij allemaal terug op het verlossend werk van de Heiland, dat nu een historisch feit geworden is. Bijgevolg staat nu ieder mens in de linie van Kaïn óf in de linie van Abel. Vanaf dat moment in de grijze oudheid, toen de breuk kwam tussen Kaïn en Abel is er in de voortgaande stroom der geschiedenis een splitsing gekomen: er is tweeërlei mensheid. Er is een mensheid die zegt dat er geen God is, of die misschien zelf goden fantaseert, of ook zich wel bewust is van de ware God maar er dan toch een eigenwillige godsdienst op na houdt.

Er is ook een mensheid die radicaal een andere weg gaat: die tot God komt op Gods weg. Er zijn geen overgangsvormen: het is het één of het ander.

Ten tweede: Hij, die volgens de moederbelofte de slang de kop vermorzelen zou, zou voortkomen uit het zaad der vrouw. Dit was een algemene aanduiding. Maar als Seth komt, dan wordt die belofte toegespitst: de Messias zal voortkomen uit *zijn* geslacht.

Ten derde: Als Kaïn Abel doodslaat, dan openbaart zich een angstwekkende vijandschap. Er had liefde moeten zijn tussen die broers. Niet maar omdat zij broers waren - al wordt hierdoor het conflict verscherpt - maar omdat zij medemensen waren, door God geschapen als gelijken. Zij hoorden bij elkaar. Wij, die christenen zijn, het zaad dat aan Christus in Zijn plaatsbekledend werk gegeven is, moeten bewust de weg van Kaïn afwijzen. Wij moeten toonbeelden zijn in ons leven van een herstelde broederband in herstelde liefde. Dat is de roeping van de christen. Onze levenspraktijk moet radicaal verschillen van die van Kaïn. Als wij behoren tot de nieuwe mensheid, als wij gewassen zijn in het bloed van de tweede stamvader, de tweede Adam, dan moet de wereld kunnen zien dat onze levensrichting radicaal anders is dan die van Kaïns nakomelingen. Dat moet duidelijk worden niet alleen in onze daden zonder meer, maar een zaak zijn van een totale cultuur.

De Schrift maakt heel duidelijk wie in deze nieuwe broederschap thuishoort. In Mattheüs 12:47-50 lezen we dat de natuurlijke moeder en de natuurlijke broers van Jezus tot Hem komen, terwijl Hij sprak tot de mensen. “En iemand zeide tot Hem: Zie, uw moeder en uw broeders staan buiten en trachten u te spreken te krijgen”. Dan maakt Jezus duidelijk, dat de natuurlijke verwantschap niet centraal staat: “Wie is mijn moeder en wie zijn mijn broeders? En Hij strekte zijn hand uit over zijn discipelen en zei: Ziedaar mijn moeder en mijn broeders! Want al wie doet de wil mijns Vaders, die in de hemelen is, die is mijn broeder en zuster en moeder”. Hier vinden wij de broederschap! Hetzelfde vinden wij ook in Mattheüs 23:8, waar Jezus Zijn discipelen leert: “Gij zult u niet rabbi laten noemen; want één is uw Meester en gij zijt allen broeders”. Zo wordt een nieuwe mensheid gebouwd op de grondslag van Christus’ werk, en het kenmerk van degenen die tot deze nieuwe mensheid behoren is, dat zij de broederschap liefhebben als broers, en alle andere mensen als hun naasten.

Dat er liefde moet heersen tussen mensen is niets nieuws. Zoals we lezen in 1 Johannes 3:11-12: “Want dit is de verkondiging, die gij van den beginne gehoord hebt: dat wij elkander zouden liefhebben”. Johannes maakt hier duidelijk dat dit gebod der liefde niet dateert van Mozes, maar “van den beginne”, toen God de mens schiep om mens te zijn. “Niet gelijk Kaïn: hij was uit den boze en vermoordde zijn broeder”. Dit was het punt waar de mensheid in tweeën scheurde. Het is onze roeping als christenen om de weg van Kaïn te verlaten en rechtsomkeert te maken. De wereld moet in ons een liefde kunnen waarnemen die allereerst uitgaat naar de broeders, maar dan ook zich uitstrekt tot alle mensen, een liefde zoals die uitkomt in de gelijkenis van de barmhartige Samaritaan.

Evangelisatie is een roeping, maar niet de eerste roeping. Kerkopbouw is een roeping, maar staat niet voorop. De eerste en voornaamste roeping van de christen is om over te stappen van de linie van Kaïn naar de linie van Abel, op grond van het offerbloed van het Lam Gods, en zodoende weer gehoorzaam te worden aan het grote gebod om God lief te hebben, en dan ook de broeders, en vervolgens de naaste lief te hebben als onszelf.

Abraham was een man des geloofs, een man Gods, die in een bepaalde situatie duidelijk demonstreerde dat hij in de linie van Abel stond, in lijnrechte tegenstelling met de linie van Kaïn. Er was een gespannen verhouding met zijn neef Lot. Abraham zei toen: “Laat er toch geen twist zijn tussen mij en u, en tussen mijn herders en uw herders, want wij zijn mannen-broeders” (Genesis 13:8). Abraham toonde hiermee, dat hij precies op de plaats stond waar al Gods kinderen horen te staan. En vergeet niet: dit kwam Abraham duur te staan, en hij wist het. Hij zei tot Lot: “Ligt het gehele land niet voor u open? Scheid u toch van mij af; hetzij naar links, dan ga ik rechts, hetzij naar rechts, dan ga ik links”. Abraham offerde hier heel wat op en hierin was hij de tegenvoeter van Kaïn. Hij gaf aan een jonger iemand de eerste keus en Lot koos het beste deel. Het was een dure liefde die Abraham toonde. Maar hij toonde hiermee op Gods weg te wandelen. Dit is de weg voor de christen in elke tijd en in elke situatie.

Hoofdstuk

NOACH EN DE ZONDVLOED

De geschiedenis stroomt verder. De koers is bepaald door Adam en Eva. De mensheid is gescheurd door Kaïn. Die scheur trekt verder in de twee linies die aangegeven worden in Genesis 4:16-24 (de linie van Kaïn) en Genesis 4:25 - 5:32 (de linie van Seth). In het verhaal dat op deze geslachtsregisters volgt, horen wij van een wereld waar het zedelijk bederf zo doorvreet in de samenleving, dat er tenslotte nog maar één man overblijft in de linie van Gods volk. Maar nu lopen wij vooruit op de geschiedenis.

“en hij stierf”

Genesis 5 geeft een korte samenvatting van de linie van Seth. En door het hele hoofdstuk heen horen wij het sombere woord weerklinken: “en hij stierf”. Vers 5, sprekend over Adam, eindigt met die woorden. En wij horen het opnieuw in de verzen 8, 11, 14, 13, 20, 27 en 31, waar gesproken wordt over Seth, Enos, Kenan, Mahalaleël, Jered, Methusalah en Lamech. Zodoende, als wij dit geslachtsregister overzien, worden wij er telkens aan herinnerd, dat wij in een abnormale wereld leven. Vanaf het ogenblik dat de mens rebelleert tegen God is de schepping niet meer wat ze oorspronkelijk was. Er is echter een merkwaardige uitzondering, waar het woord “en hij stierf” niet van toepassing was. Vers 24 zegt: “En Henoch wandelde met God, en hij was niet meer, want God had hem opgenomen”. Zowel in vers 22 als in vers 24 lezen wij dat Henoch wandelde met God, waaruit blijkt dat hij Gods vriend was. Het wordt ook van Noach gezegd in Genesis 6:9. Maar met Henoch was er nog een bijzonderheid bij: “hij was niet meer, want God had hem opgenomen”.

Hebreeën 11:5 geeft ons verdere informatie: “Door het geloof is Henoch weggenomen, zodat hij de dood niet zag, en hij werd niet meer gevonden, want God had hem weggenomen. Want voordat hij werd weggenomen, is van hem getuigd, dat hij Gode welgevallig was geweest”. Een soortgelijke “wegneming”, die van Elia, wordt ons met meer bijzonderheden beschreven in 2 Koningen 2. Henoch en Elia zijn unieke gevallen, opgenomen door God zonder de dood te zien.

Geslachtsregister en chronologie

In Genesis 5 komen wij voor een heel interessante vraag te staan. Wat is de verhouding tussen deze Oud-Testamentische geslachtsregisters en de chronologie? Aan het eind van de 19e eeuw beweerde Prof. William Greene van het Princeton Theological Seminary dat de geslachtsregisters in Genesis niet chronologisch opgevat moeten worden. Prof. Benjamin B. Warfield viel hem hierin bij. Hun theologische studie moet allereerst gezien worden als een verdediging tegen de aanval van de vrijzinnige theologie op de historische betrouwbaarheid van de Bijbelse geschiedenis. Hun opvatting dat de geslachtsregisters in Genesis niet chronologisch zijn is daarmee niet in strijd, doch rust op duidelijke schriftuurlijke gegevens.

Om te beginnen.: de volgorde waarin de namen genoemd worden is niet altijd dezelfde. In Genesis 5:32 lezen we: “Toen Noach vijfhonderd jaar oud geworden, was, verwekte Noach Sem, Cham en Jafeth”. Hieruit kan de conclusie getrokken worden dat Cham ouder was dan Jafeth. Maar in Genesis 9:24 lezen we: “Toen Noach uit zijn roes ontwaakte en vernam, wat zijn jongste zoon hem aangedaan had”, en dan gaat het over Cham. Zo zou elke lezer van Exodus 2 de indruk krijgen, dat Mozes de eerstgeboren zoon was. Maar in Exodus 7:7 lezen wij dat zijn broer Aäron in feite drie jaar ouder was. Dat maakt deze schriftwoorden niet onbetrouwbaar. Het maakt alleen maar het feit duidelijk dat de schrijvers geen belang hadden bij een chronologisch verslag. Het is zonder meer duidelijk dat Mozes eerst genoemd werd omdat hij de belangrijkste was in deze openbaringsgeschiedenis. Dit is het doel van de Schrift: de loop der geschiedenis nagaan - het onderwerp van ons boek - vanaf de bron. Daarbij wordt nadruk gelegd op de ontwikkeling die leidt tot het Joodse volk. Voor de Joden was deze oorsprong van het hoogste belang, zoals we hopen aan te tonen.

In sommige schriftgedeelten blijkt duidelijk dat de schrijvers bekend waren met de juiste chronologie, en toch allerlei schakels in de geslachtsregisters opzettelijk weglieten. Als wij b.v. 1 Kronieken 6: 3-14 vergelijken met Ezra 3:2, dan blijkt dat Ezra, die een schriftgeleerde was en natuurlijk de geschiedenis kende, toch namen wegliet in zijn register. En niet alleen dat, maar het blijkt dat hij twee namen toevoegde aan het geslachtsregister in 1 Kronieken, die daarin niet voorkomen. Het is natuurlijk mogelijk dat sommige mensen meer dan één naam hadden, wat in de Oud-Testamentische geschiedenis geen uitzondering is. En het is natuurlijk mogelijk dat iemand die het oorspronkelijke handschrift kopieerde een vergissing maakte. Maar het meest waarschijnlijke is toch dat Ezra *bewust bepaalde namen wegliet*.

Een ander verbazingwekkend voorbeeld, waaruit blijkt wat de Joden konden doen met hun geslachtsregisters vinden we in 1 Kronieken 26:2.4. We lezen daar: “Sebuel, de zoon van Gersom, de zoon van Mozes, vorst over de schatten”. Het is dan de tijd van David, ongeveer 1000 jaar voor Christus en vermeld wordt dat Sebuel een belangrijke positie had en uit een beroemd geslacht kwam. Het verbazingwekkende is nu, dat Gersom de zoon van Mozes was, en dat tussen hem en Sebuel, die hier genoemd wordt, een periode ligt van minstens 400 jaar! Tussen Gersom en “zijn zoon” Sebuel zijn heel wat generaties rustig weggelaten. Hieruit blijkt, dat het de bedoeling is om de officiële, historische lijn aan te wijzen. Het punt waar het om ging was: deze man is afkomstig uit die bepaalde lijn.

Een ander duidelijk voorbeeld vinden wij in het geslachtsregister dat Mattheüs geeft. In Mattheüs. 1:8 lezen we: “Asa verwekte Josafat, Josafat verwekte Joram, Joram verwekte Uzzia”. Als we nu teruggaan naar het Oude Testament, dan blijkt dat Uzzia’s vader, grootvader en overgrootvader overgeslagen worden in Mattheüs 1. (Vergelijk 1 Kronieken 3: 11-12; in deze opsomming wordt Uzzia genoemd met de naam Azaria.) Hier gaat het er om, dat wij de afkomst van Jezus duidelijk moeten zien. Dat wordt duidelijk gemaakt, en de chronologische compleetheid is hier van weinig of geen belang.

Er is een derde reden die ons ertoe dwingt de geslachtsregisters als niet volstrekt chronologisch te zien. Anders zouden Adam, Henoeh en Methusalem tijdgenoten zijn geweest, en dat is ondenkbaar. Dan zou het onverklaarbaar zijn, dat de Schrift over deze onderlinge verhoudingen zwijgt. Na de zondvloed zouden we dan zelfs nog voor grotere raadsels komen te staan. Dan zou Noach nog steeds geleefd hebben tot Abraham 50 jaar oud was. Dit is uitgesloten. Verder zouden Sem, Salah en Eber Abraham overleefd hebben en Eber zou zelfs nog in leven zijn geweest toen Jacob bij Laban was. Het valt niet te ontkennen dat dit alles onmogelijk is. Zó zou het niet passen in de Bijbelse geschiedenis. Wij komen hierop terug als we Genesis 10 en 11 bespreken, maar wij kunnen nu al beslist zeggen dat de Schrift niet van ons verwacht dat wij de geslachtsregisters zien als een chronologie.

De zonen Gods en de dochters der mensen

Genesis 6:1-2 brengt ons tot een vraag die jarenlang discussiestof was. “Toen de mensen zich op de aarde begonnen te vermenigvuldigen en hun dochters geboren werden, zagen de zonen Gods, dat de dochters der mensen schoon waren, en zij namen zich daaruit vrouwen, wie zij maar verkozen”. De moeilijkheid zit in de uitdrukking “de zonen Gods”, want deze woorden kunnen op twee manieren opgevat worden. Hier kan (1) sprake zijn van de vrome lijn, dat is van hen die zich noemden

naar de naam van de Heer (zie Genesis 4:26) of (2) er kan bedoeld worden op engelen (zie Job 1:6). Bij de tweede opvatting wordt als pikante bijzonderheid gewezen op de brief van Judas vers 6-7, waar staat: “dat Hij engelen, die aan hun oorsprong ontrouw werden en hun eigen woning verlieten, voor het oordeel van de grote dag met eeuwige banden onder donkerheid heeft bewaard gehouden; zoals Sodom en Gomorra en de steden in hun nabijheid, die op gelijke wijze als genen haar hoererij hebben botgevierd en ander vlees achterna gelopen zijn, daar liggen als voorbeeld, onder een straf van eeuwig vuur”. Hier schijnt gezegd te worden dat er engelen waren die hun eigen woning verlieten en onder zware straf staan omdat zij handelden als later de mensen van Sodom en Gomorra. Zoals de mensen van Sodom en Gomorra “ander vlees” zochten in homoseksualiteit, zochten deze engelen wezens die “ander vlees” waren: zij zouden seksuele relaties met vrouwen gehad hebben, wat óók ontucht betekende.

Als wij hierop voortborduren, en aannemen dat er geslachtsvermenging geweest is van engelen en mensen, dan zou dit de oorspronkelijke historische bron kunnen zijn van wat we in de mythologie vinden. Wij realiseren ons meer en meer dat de mythologie in het algemeen vaak een historische ondergrond heeft, ook al is die historische ondergrond meestal totaal scheefgetrokken. Het interessante geval doet zich voor dat er een mythe is, die op allerlei plaatsen in de wereld gevonden is, dat lang geleden bovennatuurlijke wezens geslachtsgemeenschap hebben gehad met menselijke vrouwen. Uit deze gemeenschap zouden dan heel bijzondere nakomelingen ontstaan zijn.

Deze opvatting beroept zich op wat staat in Genesis 6:4: “De reuzen waren in die dagen op aarde, en ook daarna, toen de zonen Gods tot de dochters der mensen kwamen en zij hun (kinderen) baarden; dit zijn de geweldigen uit de voortijd, mannen van naam”.

De andere opvatting - dat in vers 2 ons wordt meegedeeld dat er huwelijken gesloten werden tussen vrome en godloze mensen, waardoor de vrome linie ten onder ging - past volkomen in het geheel der Schrift. Wij vinden een doorlopende waarschuwing in Oud en Nieuw Testament, tegen een huwelijk van gelovigen met ongelovigen. Het Oude Testament zegt voortdurend: als je trouwt met iemand die niet tot Gods volk behoort, en als je je zonen en dochters toestaat dit te doen, dan gaat de Goddelijke linie ten onder. Het Nieuwe Testament geeft dezelfde waarschuwing: “Vormt geen ongelijk span met ongelovigen, want wat heeft gerechtigheid gemeen met wetteloosheid, of welke gemeenschap heeft het licht met de duisternis” (2 Corinthe 6:14). Hier gaat het over centrale verhoudingen in het mensenleven en geen verhouding is meer centraal dan het huwelijk. Dit wordt uitgewerkt in de gouden woorden over het huwelijk in 1 Corinthe 3:39. Paulus onderwijst daar de kerk als volgt: “een vrouw is gebonden, zolang haar man leeft; maar indien haar man is ontslapen, is zij vrij om te trouwen, met wie zij wil, mits in die Here”. Het principe is duidelijk: Gods kinderen mogen alleen trouwen met andere kinderen Gods.

Zo kunnen wij dus Genesis 6:2 verklaren als een geval van gemengde huwelijken.

Eén man overgebleven in het geslacht van de kinderen Gods

Genesis 6: 5-12 brengt ons tot het moment, dat er nog slechts één man is overgebleven van de kinderen Gods: “Toen de HERE zag, dat de boosheid des mensen groot was op de aarde en al wat de overleggingen van zijn hart voortbrachten te allen tijde slechts boos was, berouwde het de HERE, dat Hij de mens op de aarde gemaakt had, en het smartte Hem in Zijn hart. En de HERE zeide: Ik zal de mensen die Ik geschapen heb, van de aardbodem uitroeien, de mensen zowel als het vee en het kruipend gedierte en het gevogelte des hemels, want het berouwt Mij, dat Ik hen gemaakt heb. Maar Noach vond genade in de ogen des HEREN.

Dit is de geschiedenis van Noach. Noach was onder zijn tijdgenoten een rechtvaardig en onberispelijk man; Noach wandelde met God. En Noach verwekte drie zonen: Sem, Cham en Jafeth. De aarde nu was verdorven voor Gods aangezicht, en de aarde was vol geweldenarij. En God zag de aarde aan, en zie, zij was verdorven, want al wat leeft had zijn weg op de aarde verdorven”.

We zouden de vraag kunnen stellen: Is het niet vreemd, dat er maar één man was die genade vond in de ogen des Heren? Maar zo verwonderlijk is dit niet. De Schrift leert ons dat dit eerder regel dan uitzondering was in elk tijdperk. Het hart van de mens is in opstand tegen God en ook al is er voldoende Godskennis, het opstandige hart is een factor van grote betekenis. In elk tijdperk vinden wij een soortgelijke situatie. In de tijd van Abraham bijvoorbeeld, had de wereld praktisch alle

kennis van de ware God verworpen. Zo hadden ook de Joden in de tijd van Christus hun geloof dermate laten devalueren, dat er niet meer dan een minderheid de Messias verwachtte, zoals die in het Oude Testament beloofd was. En wij worden uitdrukkelijk gewaarschuwd dat het in het laatste der dagen precies eender zal gaan. Het opstandige hart drijft de mens weg van God. Zo kon Jezus, toen Hij over het einde der dagen sprak, de verontrustende vraag stellen: “als de Zoon des mensen komt, zal Hij dan het geloof vinden op aarde?” (Lukas 18:8). Hij trok een directe verbindingslijn tussen de tijd van Noach en de tijd van Zijn Wederkomst. We komen hierop nog terug.

“Dit is de geschiedenis van ....”

Genesis 6:9 gebruikt een uitdrukking die typisch is voor dat boek: “Dit is de geschiedenis van ....” In dit vers gaat het over Noach, maar de uitdrukking is eerder gebruikt in Genesis 2:5 en 5:1. Wij vinden haar wel elf maal in Genesis.

In 1936 opperde Wiseman het idee dat de uitdrukking “dit is de geschiedenis van” niet het begin, maar het *einde* van een perikoop zou zijn. De kleitafels uit die tijd, bij opgravingen gevonden, gebruiken die zin namelijk alle als een besluit, en niet als een begin. Als dit zo is, dan zou Genesis 2:4 “dit is de geschiedenis van de hemel en de aarde” een samenvatting zijn van wat voorafgaat. Dit zou dan ook gelden voor Genesis 5:1 “dit is het geslachtsregister van Adam”. Wiseman veronderstelde dat Mozes, toen hij Genesis schreef, andere bronnen had, en daaruit citeerde. Dit alles is weliswaar een onderstelling, maar ze is interessant. Als het waar is, dan zou de inspiratie hier betekenen dat de auteur de juiste keuze deed uit voorhanden materiaal. Zoals ook de mannen van Hizkia de spreuken van Salomo bijeenbrachten (Spreuken 25:1).

Hoe dan ook, feit is dat Genesis door de genoemde uitdrukking in verschillende hoofddelen wordt ingedeeld. We lezen dan eerst over de kosmische schepping (“dit is de geschiedenis van hemel en aarde” - Genesis 2:4), vervolgens over de periode van Adam (“dit is het geslachtsregister van Adam” - Genesis 5:1), in de derde plaats komt dan de periode van Noach (“dit is de geschiedenis van Noach” - Genesis 6:9) en tenslotte de periode van Noachs zonen (“dit zijn de nakomelingen der zonen van Noach: Sem, Cham en Jafeth - Genesis 10:1). De uitdrukking komt ook voor in Genesis 11:10; 11:23; 25:12; 36:1; 36:9; 37:2. Ze is de literaire vorm, die de eenheid doet zien van het hele boek Genesis.

Het bouwen van de ark

De generatie waarmee we ons nu bezighouden is die van Noach. In Genesis 6:13-15 lezen wij, dat God Noach waarschuwt om het komende oordeel te ontvluchten: “Toen zei God tot Noach: Het einde van al wat leeft is door Mij besloten, want door hun schuld is de aarde vol geweldenaar, en zie, Ik ga hen met (van, of met betrekking tot) de aarde verdelgen. Maak u een ark van goferhout; met vakken zult gij de ark maken en haar van binnen en van buiten met pek bestrijken. En zó zult gij haar maken: driehonderd el zal de lengte der ark zijn, vijftig el haar breedte en dertig el haar hoogte”.

Twee dingen moeten we hier opmerken. Ten eerste dat de ark geen product was van Noachs fantasie, het plan van de ark kwam van God zelf. Het was een duidelijke, gedetailleerde openbaring. Zoals God later ook uitgewerkte plannen gaf voor het bouwen van de tabernakel (Exodus 25:9-40).

God zegt tot Noach: “Een verschrikkelijk oordeel is op komst, en hier is de weg om te ontsnappen: bouw een groot schip”. Het is opvallend dat onder de mythen van de volkeren, er geen één zo wijdverspreid is als het verhaal over een grote watervloed. Van China tot de Amerikaanse Indianen, zelfs bij de Indianen van vóór Columbus, vinden wij in allerlei versies de verhalen van de grote overstroming. Meestal komen er allerlei bizarre elementen in voor, onzinnige bijzonderheden, b.v. in de beschrijving van het schip dat gebruikt werd. In de Schrift vinden wij deze bizarre en onzinnige elementen niet. Wij kunnen dus zeggen dat de Schrift ons de geschiedenis van de vloed geeft. De mythen, waar ter wereld ze ook gevonden worden, zijn verwrongen, maar ze bewijzen dat er een oude traditie is van een grote overstroming. In de Bijbel vinden wij het enige verslag met aanvaardbare details, met inbegrip van het bouwplan.

Als wij aannemen dat de el ongeveer een halve meter is - de juiste afmeting staat niet helemaal vast - dan komen we tot een totale inhoud van de ark van nagenoeg 60.000 kubieke meter. Een enorm

gevaarte! Een schip van zulke afmetingen is zeewaardig. Ter vergelijking: de tonnage van de ark is bijna gelijk aan die van een modern schip als de "Great Eastern", dat de eerste Noord-Atlantische kabel legde. Als wij het verhaal van Genesis vergelijken met de mythen en oude tradities in de wereld, springt het in het oog dat het Genesisverslag bijzonderheden verstrekt die in de praktijk uitvoerbaar zijn.

Het verbaast ons niet, dat het Nieuwe Testament de geschiedenis van Noach en de zondvloed als historisch aanvaardt. In Hebrëen 11 :3 lezen wij: "Door het geloof heeft Noach, omdat hij een godsspraak ontvangen had over iets, dat nog niet gezien werd, eerbiedig de ark toebereid tot redding van zijn huisgezin; en door dat (geloof) heeft hij de wereld veroordeeld en is hij een erfgenaam geworden der gerechtigheid, die aan het geloof beantwoordt". Het is typerend dat hier evenals het geval is met Abel in Hebrëen 11:4 en met Abraham in Romeinen 4:3, het geloof betrokken wordt op een gedetailleerde belofte van God. Noach zag nog geen watersnood, maar hij had een duidelijk omschreven boodschap gekregen, dat het oordeel op komst was, en tot in bijzonderheden kreeg hij de opdracht om een schip te bouwen van bepaalde afmetingen. Hij moest verder dat schip bouwen op een plaats waar geen water voor zo'n gevaarte te vinden was. Dit was zijn geloofsdaad: geloof in een concrete belofte van God.

Maar de geschiedenis van de zondvloed krijgt een nog diepere achtergrond door de vergelijking die Jezus maakt tussen de zondvloed en Zijn eigen Wederkomst, die nog geschiedenis moet worden. Jezus zegt nadrukkelijk dat Zijn Wederkomst een historisch feit zal zijn: "Doch van die dag en die ure weet niemand, ook de engelen in de hemel niet, ook de Zoon niet, maar de Vader alleen. Want zoals het was in de dagen van Noach, zo zal de komst van de Zoon des mensen zijn" (Mattheüs. 24:36-33). Het woord "komen" dat in het hele Nieuwe Testament gebruikt wordt voor het Wederkomen van Jezus, betekent letterlijk: "er bij zijn". Het betekent dus dat er een tijd op komst is, waarin Jezus aanwezig zal zijn op aarde, een historische, met tijd en plaats verbonden aanwezigheid, zoals Hij ook aanwezig was op aarde toen Hij deze woorden sprak. De Heiland gaat dan verder: "Want zoals zij in (die) dagen voor de zondvloed waren, etende en drinkende, huwende en ten huwelijk gevende, tot op de dag, waarop Noach in de ark ging, en zij niets bemerkten, eer de zondvloed kwam en hen allen wegnam, zo zal ook de komst (hier ook weer: aanwezigheid) van de Zoon des mensen zijn. Dan zullen er twee in het veld zijn, één zal aangenomen en één achtergelaten worden; twee vrouwen zullen aan het malen zijn met de molen, één zal aangenomen en één achtergelaten worden" (verzen 38-42).

Deze vergelijking is heel belangrijk, tot in de onderdelen toe, want het gewone, alledaagse leven van vóór de zondvloed wordt naast het alledaagse leven gezet zoals dat vóór de Wederkomst zal zijn. Het leven had zijn normale loop, en zoals het tóén was, zal het óók later bij de Wederkomst zijn.

Op vele Schriftplaatsen wordt naar de zondvloed als een historisch gebeuren verwezen. Jesaja 54:9 zegt dat God sprak: "Dit is Mij als in de dagen van Noach: zoals Ik gezworen heb, dat de wateren van Noach niet meer over de aarde zouden, komen, zo heb Ik gezworen, dat Ik niet meer toornig op u zal zijn, noch u zal dreigen". Hier zegt God dus dat Zijn beloften even onwankelbaar vast staan als Zijn historische belofte aan Noach. 1 Petrus 3:20 zegt (als het ware tussen haakjes): "...toen de lankmoedigheid Gods bleef afwachten, in de dagen van Noach, terwijl de ark in gereedheid werd gebracht, waarin weinigen, dat is acht zielen, door het water heen gered werden". Dat het getal acht hier genoemd wordt, geeft aan het feit, dat deze gebeurtenis historisch werd geacht, een bijzondere nadruk. Verder spreekt 2 Petrus 2:5 over God "die de wereld van de voortijd niet gespaard heeft, maar Noach, de prediker der gerechtigheid, met zeven anderen bewaard heeft, toen Hij de zondvloed over de wereld der goddelozen bracht". Wij leren hier ook een andere historische bijzonderheid: Noach was een prediker der gerechtigheid. Zo is Noach wel geschilderd, predikende terwijl hij de ark bouwde. Noach deed meer dan een schip bouwen na Gods waarschuwing: hij waarschuwde ook anderen.

In 2 Petrus 3:3-3 wordt de situatie van de zondvloed weer vergeleken met de tijd van de Wederkomst. In de laatste dagen zullen er spotters zijn die zeggen: "Waar blijft de belofte van Zijn komst? Want sedert de vaderen ontslapen zijn, blijft alles zó als het van het begin der schepping af geweest is". Om het te parafraseren in de taal van onze tijd: "Waar blijft de belofte van Zijn komst?"

Er is altijd een absolute eenheid geweest van natuurlijke oorzaken in een gesloten systeem. Waarom praat je over een catastrofe? Zoals het nu is, is het altijd geweest en er is geen reden om aan te nemen dat het ooit veranderen zal". Petrus verklaart deze reactie als volgt: "Want willens en wetens ontgaat hun, dat door het Woord van God de hemelen er sedert lang geweest zijn, en de aarde, die uit en door het water bestaat, waardoor de toenmalige wereld is vergaan, verzwolgen door het water. Maar de tegenwoordige hemelen en de aarde zijn door hetzelfde woord als een schat weggelegd, ten vure bewaard tegen de dag van het oordeel en van de ondergang der goddeloze mensen". Zo worden historische feiten uit Noachs tijd vergeleken met historische feiten in de toekomst.

Maar nog iets anders vraagt onze aandacht - de vraag naar de omvang van de zondvloed. Als het oordeel bij de Wederkomst wereldomvattend is, was dan ook het oordeel van de zondvloed wereldomvattend? Bijbelgetrouwe christenen hebben lange discussies gevoerd over de vraag of de zondvloed de hele aarde bedekt heeft. Ik zelf geloof dat, maar het mag nooit een sjibboleth worden van orthodoxie. Wij kunnen deze redenering niet baseren op het woord "aarde" in Genesis 7:4 ("Ik zal het op de aarde veertig dagen en nachten doen regenen"), want dit woord kan ook vertaald worden met "grond". De parallel met de Wederkomst spreekt duidelijker dan het woord "aarde". En als wij Genesis aandachtig lezen., dan wordt de indruk versterkt dat hier sprake is van een universele gebeurtenis. In Genesis 7:23 bijvoorbeeld lezen wij: "Zo verdelgde Hij alles wat bestond, wat op de aardbodem was, mensen zowel als vee en kruipend gedierte en het gevogelte des hemels, zodat zij verdelgd werden van de aarde. Noach alleen bleef over en wat met hem in de ark was". Dat wijst op een wereldomvattende catastrofe. Verder, het woord "aarde" in vers 3 is in het Hebreeuws een ander woord dan wat in vers 23 vertaald wordt met "aardbodem". We geven toe dat beide woorden ook een beperkte omvang kunnen aangeven, maar het feit dat er twee verschillende woorden worden gebruikt zou er op kunnen wijzen dat alles door de zondvloed overspoeld werd. Zo wordt in Genesis 7:23 een tegenstelling gemaakt tussen "alles wat bestond" en Noach. Genesis 9:19 en 10:32 maken het onweersprekelijk duidelijk dat Noach en zijn gezin de enige mensen waren die het oordeel ontkwamen. Wat de mensheid betreft was de zondvloed universeel. Hierover laat de Schrift geen twijfel.

Als we de vloed als een plaatselijke ramp zien, komen we voor een andere moeilijkheid te staan, die niet op te lossen is. Een plaatselijke overstroming kan de verdrinkingsdood betekenen voor veel dieren, maar niet voor alle dieren. Ze kunnen niet alle "verdelgd" worden, tenzij ze onontkoombaar waren opgesloten in een diep ravijn. Bij een bosbrand of een overstroming zoeken dieren een goed heenkomen.

Een andere aanwijzing dat de zondvloed de hele aarde bedekte, vinden wij in wat God zegt na de zondvloed: "Ik zal Mijn verbond gedenken, dat tussen Mij en u en alle levende wezens van alle vlees bestaat, zodat de wateren niet weer tot een vloed zullen worden om al wat leeft te verderven" (Genesis 9:15). Tenzij de vloed universeel is geweest en in feite alle levende wezens op aarde verdierf, weet ik geen raad met de woorden "om al wat leeft te verderven". De vissen zijn hierbij natuurlijk niet inbegrepen. Gods belofte sluit niet uit dat er overstromingen van kleinere omvang zullen zijn. Ook is de mogelijkheid niet uitgesloten dat de aarde door vuur verdelgd zal worden. Maar het verbond met Noach laat er geen twijfel aan bestaan: alle vlees zal niet nog eens verdelgd worden door een watervloed.

De datum van de Zondvloed

Omdat de geslachtsregisters - zoals wij aantoonen - geen chronologie geven, kunnen wij de zondvloed niet dateren. Als de gegevens van de antropologie juist zijn - waarvan ik niet overtuigd ben - dan zou de zondvloed gedateerd moeten worden vóór het jaar 20.000 voor Christus. Maar verondersteld dat die gegevens juist zijn, dan komen wij inderdaad in dat tijdperk terecht. Als de zondvloed alle mensen, behalve Noach en zijn gezin, heeft verdelgd - en dit wordt duidelijk door de Schrift geponeerd - dan moet de zondvloed hebben plaatsgegrepen vóór dat genoemde jaartal. De meeste antropologen nemen aan dat de Amerikaanse Indianen ongeveer 20.000 jaar vóór Christus vanuit het Oosten Amerika binnenkwamen. Hieruit zou volgen dat, waar de Indianen nakomelingen waren van Noach en zijn zonen, de zondvloed nog langer geleden zou plaats gevonden hebben. Interessant is, dat zowel de Noord-Amerikaanse als de Zuid-Amerikaanse Indianen van vóór Columbus mythen hadden over een zondvloed.

Noach gaat in de ark

Als wij de verschillende passages van het Nieuwe Testament combineren met wat wij in het Oude Testament vinden, dan zien wij Noach bouwen aan de ark, en in zijn prediking de mensen vermanen en waarschuwen. En het leven gaat verder zijn gewone gang, ongeveer zoals vandaag. We horen verkeer op de weg, sommigen zijn in een dorp, anderen in een stad. Boeren werken op het land, huisvrouwen bereiden de maaltijd, een echtpaar gaat naar bed, ergens wordt een baby geboren, en zo gaat het leven normaal verder. De Bijbel laat ons het leven zien zoals het zich vlak voor de zondvloed afspeelde.

Toen de ark klaar was, zei God tot Noach: “Van alle reine dieren zult gij zeven paar nemen, het mannetje en zijn wijfje, maar van de dieren, die niet rein zijn, één paar, het mannetje en zijn wijfje; ook van het gevogelte des hemels zeven paar, mannetjes en wijfjes, om het geslacht in het leven te behouden op de gehele aarde” (Genesis 7:2-3). Zoals we al eerder zagen, had Noach al een zekere kennis opgedaan, waarvan de Schrift ons verder geen melding had gemaakt, want hij wist blijkbaar zonder verdere uitleg het verschil tussen rein en onrein. Deze kennis wordt ook verondersteld in Genesis 8:20. Dit is niet zonder betekenis: het blijkt dat de mensen in deze tijd aanzienlijk meer wisten dan wel eens aangenomen wordt.

Tenslotte komt het moment dat Noach en de zijnen in de ark moeten gaan. God zei: “Want over nog zeven dagen zal Ik het op de aarde veertig dagen en veertig nachten doen regenen, en Ik zal alles wat bestaat, hetgeen Ik gemaakt heb, van de aardbodem verdelgen” (Genesis 7: 4). Genesis 7:10 gaat dan verder: “Na zeven dagen kwamen de wateren van de vloed over de aarde”. God zegt dus: “De ark is nu gereed. Je prediking is voltooid. Ga in de ark, en blijf daar zeven dagen wachten”. Dit bevel te gehoorzamen moet een grote geloofsdaad zijn geweest.

Stel u voor: de boot staat nog midden in het land. Ik weet niet op welke hoogte het schip gebouwd was, maar het moet zoiets geweest zijn als een grote oceaanstomer in het hartje van Zwitserland, in Huémoz. Wat een vreemd spektakel! Mensen zijn mensen, en psychologie is psychologie. Je kunt je indenken dat de mensen bij die boot kwamen, ertegen schopten, en - om het heel voorzichtig te zeggen - een sceptische houding aannamen. De negerpredikanten in Amerika plegen plastische verhalen te vertellen over Noach die preekte terwijl hij aan het bouwen was, en de mensen die voorbij kwamen van het lachen schaterden. Je moet daarvoor wat verbeelding gebruiken, maar het moet toch wel erg vreemd zijn geweest om in de ark te gaan, en daar zeven dagen lang te zitten. Wat een treffend beeld is dat van het christelijk geloof! Wat Noach deed was geen onzin - hij had duidelijk omschreven beloften en hij had alle reden om aan te nemen dat Gods woord waarheid was. Maar het geloof komt hier in frontale botsing met de werkelijkheid die gezien kan worden; het is de bereidwilligheid om, in God gelovende, een lachwekkende positie in te nemen. Het is geen sprong; het is niet onredelijk, maar het betekent dat je in een boot gaat zitten op de Zwitserse bergen, en dat bijna alle mensen daarvan zeggen dat het bespottelijk is. Als ooit één generatie in deze positie verkeerd heeft, dan is het de onze! Wij komen in botsing met een universele, rotsvaste wetenschappelijke overtuiging: “Wat jullie denken is onmogelijk, het past niet in het gesloten systeem van oorzaak en gevolg, het is ronduit bespottelijk”.

Genesis 7:7 zegt nadrukkelijk dat er acht personen bij betrokken waren: “En Noach ging, met zijn zonen en zijn vrouw en de vrouwen zijner zonen. met hem, in de ark vanwege de wateren van de vloed”. Er is een interessante parallel met de verwoesting van Sodom en Gomorra (Christus zelf trok die parallel) waar ook een hele familie gered werd door de geloofstrouw van één man. We lezen dan, dat niet alleen Lot uit Sodom werd geleid, maar ook zijn dochters die gehoor gaven aan zijn waarschuwing. Zo is er ook een parallel met het Pascha, want, toen de Joden het Paaslam slachtten in Egypte en het bloed aan de deurposten streken, werden zowel de eerstgeborenen van de familie alsook de eerstgeborenen van hun vee van de dood gered.

In de verzen 11 en 12 wordt terloops de hele periode van veertig dagen samengevat. Vers 11 zegt: “In Noachs zeshonderdste levensjaar, in de tweede maand, op de zeventiende dag der maand, op die dag braken alle kolken der grote waterdiepte open en werden de sluisen des hemels geopend”. Het historisch moment wordt precies aangeduid. De geslachtsregisters trekken zich van de jaartallen in de historie weinig aan, maar de Schrift dateert deze gebeurtenis, die zo'n centraal karakter draagt, tot in de finesses.

Vers 11 zegt ons dat er twee waterbronnen geopend werden: de kolken der grote waterdiepte en de sluizen des hemels. Er kwam meer water bij te pas dan van de veertig dagen regen. Allerlei mogelijkheden worden geopend in dit vers.

De zondvloed wordt ons dus beschreven als een catastrofe die niet noodzakelijkerwijs in het schema van oorzaak en gevolg past. 2 Petrus 3:3-7 vergelijkt de catastrofe van de zondvloed met de catastrofale verwoesting door vuur, die komt.

De moderne mens gelooft in de uniformiteit van natuurlijke oorzaken in een gesloten systeem en daarom acht hij een catastrofe in de betekenis van een plotselinge verandering een onmogelijkheid. John Woodward, pionier in de studie van fossielen, kwam voor het feit te staan, dat hij een ordelijke procedure zag, die echter onderbroken werd door een plotselinge wending - een catastrofe. Iets meer dan een eeuw geleden begon Charles Lyell de mening te verkondigen, dat er uniformiteit in de ontwikkeling was, waarbij geen plaats was voor catastrofes. Het hele catastrofebegrip in het algemeen werd verworpen, vooral in de geologie. Zo gingen ook het scheppings- en zondvloedverhaal overboord.

Tegenwoordig - en dit is heel interessant - vinden de geologen het echter noodzakelijk om de mogelijkheid van catastrofes weer te aanvaarden, ook al gebruiken zij het woord niet. Zij hebben namelijk niet kunnen bewijzen dat alle ontwikkelingen, voorzover wij die nu kennen, een ononderbroken lijn vormen van oorzaak en gevolg.

Wij moeten er oog voor hebben dat het christelijk standpunt oorzaak en gevolg niet ontkent. Het was zelfs - zoals ik in andere boeken benadrukt heb - de christelijke grondslag waarop de theorie van oorzaak en gevolg, van een ordelijke procedure, gebouwd werd. Maar het geschilpunt ligt in het gesloten systeem van oorzaak en gevolg. God is niet gevangen in de mechanische processen in het heelal. Hij kan soeverein ingrijpen in die mechanische processen. Daarom hoeft een christen, wanneer hij een grote catastrofe als de zondvloed of een minder dramatische gebeurtenis beschouwt, niet te kiezen tussen een ongeordend heelal waar toeval heerst, en een heelal waar oorzaak en gevolg een gesloten systeem vormen. God is de levende God en kan, wanneer Hij ook maar wil, ingrijpen in de mechanische processen.

Zij die van geen catastrofe willen weten, komen voor grote moeilijkheden te staan. Elke plotselinge gebeurtenis die niet in de ordelijke ontwikkeling past, wordt een onoplosbaar probleem. Zo is momenteel de wetenschap geconfronteerd met een mysterieus gebeuren dat plaats greep ongeveer 10.000 jaar voor Christus. In het Noordpoolgebied zijn bevroren mammoets en andere dieren gevonden. Voor zover wij weten is dit gebied de laatste 12.000 jaar zonder onderbreking koud geweest. Maar uit de studie van de grote mammoets en andere dieren die daar gevonden zijn, blijkt dat het er warm was toen deze dieren leefden. Zij stierven zo plotseling, dat planten uit een warmer klimaat in hun bek gevonden worden. Zij hadden kennelijk zelfs geen tijd om ze uit te spuwen of door te slikken. Zo bevroren zij.

Niemand, maar dan ook niemand, heeft hiervoor een verklaring. Dit is een probleem voor de wetenschap, buiten de Bijbel om. Ik probeer ook niet om een verbindingslijn te trekken naar de zondvloed. Waarschijnlijk is het gebeurd na de zondvloed. Maar het feit wijst uit dat niemand meer vol kan houden het idee van een grote catastrofe onaanvaardbaar te moeten noemen. Die grote beesten bevroren zo snel, dat hun vlees nog steeds eetbaar was toen ze gevonden werden. Geleerden die verstand hebben van 'diepvries' hebben berekend dat, in verband met het gewicht van deze grote dieren, de temperatuur binnen een paar uur gedaald moet zijn tot minus 150 graden Fahrenheit. Niemand weet hoe of waardoor dit gebeurde.

Waar het om gaat is, dat wij gebeurtenissen als de zondvloed kunnen bespreken als een reële zaak en eerlijke antwoorden kunnen geven op eerlijke vragen. Een christen hoeft zich niet in een hoek gedrongen te voelen omdat hij omringd wordt door lieden die zich hebben vastgebeten in een gesloten systeem van uniformiteit van natuurlijke oorzaken en die zonder enige geldige reden het idee van een catastrofe verwerpen.

God sloot de deur

Genesis 7:16 is een puntig woord: “En die kwamen, kwamen als mannetjes en wijfjes van al wat leeft, zoals God hem geboden had; en de HERE sloot de deur achter hem”. Dit was een moeilijk moment, en ik ben dankbaar dat Noach zelf de deur niet hoefde te sluiten. Ik weet niet of hij de moed ertoe had kunnen opbrengen, in de wetenschap dat alle mensen om hem heen op het punt stonden om te verdrinken. Maar dit werd niet van hem gevraagd. Hij moest alleen maar trouw blijven aan zijn roeping: prediker der gerechtigheid te zijn. Hij moest in God geloven, en Gods belofte en alles wat daarin besloten was gelovig aanvaarden. Hij moest een boot bouwen. Maar nadat hij dat gedaan had, kwam het moment dat God de deur sloot. Dat betekende het einde van de genade-tijd. Op dat bepaalde tijdstip in de geschiedenis sloot God de ark toe.

Verder in hoofdstuk 7 vinden wij een verslag van de ramp. Gods oordeel barst los tegen de zonde, want God is heilig en er zijn absolute morele maatstaven en wij leven in een schepping waarin die maatstaven gehandhaafd worden. Als God de zonde niet zou haten en oordelen, zou Hij geen heilig God zijn, dan zouden er geen absolute morele maatstaven bestaan, die gehandhaafd worden. Maar in de hele Bijbel klinkt het met sterke nadruk: God haat de zonde, en oordeelt de zonde. Er komt een dag dat God de deur sluit ....

Wij hebben al aandacht gevraagd voor de parallel tussen het oordeel in Noachs tijd en het oordeel dat komen zal bij de Wederkomst. Genesis 6:5 en Mattheüs 24:37-38 vertonen opvallende overeenkomsten. In beide situaties is de mensheid in felle opstand tegen God, de goddeloosheid viert hoogtij en de mensen realiseren zich de situatie niet totdat het te laat is, en het oordeel hen overvalt: “Want zoals zij in (die) dagen vóór de zondvloed waren, etende en drinkende, huwende en ten huwelijk gevende, tot op de dag, waarop Noach in de ark ging, en zij niets bemerkten, eer de zondvloed kwam en hen allen wegnam, zo zal ook de komst van de Zoon des mensen zijn. Dan zullen er twee in het veld zijn, één zal aangenomen en één achtergelaten worden; twee vrouwen zullen aan het malen zijn met de molen, één zal aangenomen en één achtergelaten worden” (Mattheüs 24: 38-41). Jezus trekt hier dan de conclusie uit: “Waakt dan, want gij weet niet op welke dag uw Here komt” (vers 42). En ten overvloede herhaalt de Heiland het: “Daarom, weest ook gij bereid, want op een uur, dat gij het niet verwacht, komt de Zoon des mensen” (vers 44). Jezus zegt dus dat wij de dag niet weten (vers 42) noch het uur (vers 44).

Dit oordeel treft niet alleen de publieke vijanden van God. Er is een gelijkenis die ons leert dat er ook kerkmensen zijn die in wezen geen kinderen Gods zijn. De dwaze maagden werden buitengesloten! Die gelijkenis wordt dan besloten met de woorden: “Waakt dan, want gij weet de dag noch de ure” (Mattheüs 25:13). De oordeelstijd komt. De geschiedenis is daarheen op weg.

Hoofdstuk 8

VAN NOACH TOT BABEL TOT ABRAHAM

Zodra de ark een rustplaats gevonden heeft, begint een nieuw tijdperk in de geschiedenis der mensen. En opnieuw zien wij het proces dat vanuit één familie, die van Noach, de mensheid zich splitst in verschillende groeperingen - door de spraakverwarring van Babel b.v. - maar gaandeweg komt de mens toch dichterbij de tijd dat de tegenstellingen in het mensenleven overbrugd zullen worden.

De ark vindt een rustpunt

In Genesis 8:2 lezen wij: “De kolken der waterdiepte en de sluizen des hemels werden toegesloten en de regen uit de hemel hield op”. De beide bronnen van het vloedwater werden dus gestopt. “In de zevende maand, op de zeventiende dag der maand, bleef de ark vastzitten op het gebergte van Ararat” (vers 4), Ararat, ook vermeld in 2 Koningen 19:33, Jesaja 33:38 en Jeremia 51:23, is in het land van Armenië, Assyrische documenten spreken ook over het koninkrijk Ararat. In geen geval is het een sprookjesland; het staat duidelijk op de kaart, vanaf de oudheid tot vandaag toe.

In de hoofdstukken 3 en 8 worden de gebeurtenissen met nauwkeurige chronologie genoteerd: dit gebeurde op die dag, en dat op die dag. Het stramien van ruimte en tijd, waarop geschiedenis ge

weven wordt, komt duidelijk uit. Er was een bepaalde dag waarop de ark tot rust kwam, en het gebeurde op een bepaalde plek in het land van Armenië.

Dit historische karakter wordt ook nog versterkt door wat beschreven wordt in Genesis 8:3-9: “hij liet een raaf uit, en deze vloog heen en weer, totdat de wateren van de aarde waren opgedroogd. Daarna liet hij een duif uit om te zien, of de wateren afgenomen waren van de aardbodem. Doch de duif vond geen rustplaats voor het hol van haar voet, en keerde tot hem in de ark terug, omdat op de gehele aarde water was, en hij stak zijn hand uit, greep haar en bracht haar tot zich in de ark”. De hele vorm van het verhaal geeft de indruk dat het om feiten gaat. Het klinkt niet als een mythe of als een verhaaltje.

Er is, om een voorbeeld te noemen, een duidelijk verschil tussen de berichtgeving hier en in de heldendichten van Homerus. Bij Homerus hebben de karakters weinig psychologische diepte. Erich Auerbach legde in *Mimesis* sterke nadruk op het contrast van de Bijbelse en de Homerische presentatie. Hij schrijft dat in Homerus de helden elke morgen opstaan alsof het de eerste dag was van de wereldgeschiedenis, terwijl het Bijbels verslag een realistische psychologische diepte heeft die historiciteit eigen is. Als wij de Schrift lezen krijgen wij niet de indruk dat wij een sprookjeswereld binnenkomen, en dit gedeelte van Genesis 8 is er een goed voorbeeld van.

Wij lezen dat Noach zijn hand uitstak en de duif weer binnenhaalde in de ark. Dan wordt de duif opnieuw uitgelaten: “Toen wachtte hij nog zeven dagen en hij liet de duif weer uit de ark; tegen de avond kwam de duif bij hem, en zie, een vers olijfblad was in haar snavel. Hieraan bemerkte Noach, dat de wateren afgenomen waren van de aarde” (vers 10-11). Dit is één van de Bijbelse incidenten die als symbool gebruikt worden, ook door mensen die de Schrift niet geloven. De duif met een olijftak is overal bekend als het symbool voor vrede. Het illustreert de onkunde van hen, die de feiten van de Schrift niet kennen, want dit soort symbolen onderstelt een kennis die alleen de Bijbel geven kan.

Toen Noach gewaar werd dat het water was weggezakt, verwijderde hij het luik van de ark (vers 13). Dit in tegenstelling met wat staat in Genesis 3:13, waar staat dat de Here de ark toesloot. God had de deur gesloten en verzegeld, zodat niemand meer binnen kon komen. Maar Noach was zelf in staat om de ark te openen toen het ogenblik aanbrak. God gaf toen een apart bevel aan Noach om uit de ark te gaan, wat hij dan ook deed (vers 15-19).

Noachs offer

Zodra Noach uit de ark kwam, bracht hij een offerande: “Noach bouwde een altaar voor de HERE, en hij nam van al het reine vee en van al het reine gevogelte en bracht brandoffers op het altaar” (Genesis 8:20). Zoals wij al eerder gezien hebben, komen wij steeds voor situaties te staan in het Oude Testament, en vooral in Genesis, waar de mensen weet blijken te hebben van dingen, die niet eerder vermeld zijn. Met andere woorden: God heeft bepaalde openbaringen gegeven die niet vermeld worden in de Schrift. Wij mogen dus niet aannemen, dat de mensen onwetend waren ten opzichte van bepaalde dingen, alleen om het feit dat de Schrift deze openbaringen niet vermeldt.

Het Leven is in het Bloed

In hoofdstuk 9 vinden wij voor de eerste maal dat God uitdrukkelijk de dieren aan de mens geeft als voedsel: “En God zegende Noach en zijn zonen en zeide tot hen: Weest vruchtbaar, wordt talrijk en vervult de aarde. En de vrees en de schrik voor u zij over al het gedierte der aarde en over al het gevogelte des hemels, al wat zich op de aardbodem roert en alle vissen der zee; in uw hand zijn zij gegeven. Alles wat zich roert, wat leeft, zal u tot spijs zijn; Ik heb het u alles gegeven, evenals het groene kruid” (Genesis 9:1-3). Hier zegt de Heer dus nadrukkelijk tot Noach dat zij vlees mochten eten. Maar aan deze toestemming wordt een limiet gesteld: “Alleen vlees met zijn ziel, zijn bloed, zult gij niet eten” (vers 4). Bloed heeft, zoals in de geschriften van Mozes, voornamelijk Leviticus, wordt aangetoond, te maken met de ziel, het leven van het dier en moet bestemd worden voor het offer. Hiermee moet voorzichtig gehandeld worden.

Zo begrijpen wij ook waarom God de doodstraf instelt: “En waarlijk, Ik zal uw eigen bloed eisen; van al het gedierte zal Ik het eisen en van de mensen onderling zal Ik het leven des mensen eisen.

Wie des mensen bloed vergiet, diens bloed zal door de mens vergoten worden, want naar het beeld Gods heeft Hij de mens gemaakt” (Genesis 9

5-6). God gebiedt de doodstraf omdat bij moord iets vernield wordt wat uiterst belangrijk en uniek is: als iemand vermoord wordt, wordt een beelddrager van God vermoord. Ook na de zondeval is de mens nog steeds Gods beelddrager en daarom is moord een gruwelijke misdaad. De moderne mens die geen onderscheid ziet tussen mechanica en mensenleven heeft geen begrip voor de enorme waarde van de mens, en ziet dus ook niet in, waarom moord in wezen iets anders is dan één van de vele andere misdaden.

De doodstraf mocht echter niet willekeurig worden toegepast. Denk bijvoorbeeld aan de vrijsteden die God instelde toen de Joden in hun eigen land kwamen en een staat vormden (Numeri 35: 9-34; Jozua 20:1-9). Daar wordt scherp onderscheid gemaakt tussen moord met voorbedachten rade en doodslag als gevolg van een vergissing of een ongeluk. In het geval van een duidelijk bewezen moord, met voorbedachten rade geschied, wordt een gruwelijke misdaad gepleegd, omdat de mens zich dan het recht aanmatigt een uniek en hoogstaand wezen te vernielen, dat door zijn persoonlijkheid in elk opzicht “anders” is dan ieder ander schepsel.

Een nieuwe ontwikkeling in de Verbondsverhouding

Tot hiertoe hebben wij in onze studie twee fasen van de verbondsverhouding besproken, Gods verbondsbeloften aan de gevallen mens. De eerste in Genesis 3:15, hoewel hier niet uitdrukkelijk van een verbond gesproken wordt, is zeer zeker een belofte. Het ging daar over de problematiek die in het leven geroepen was door de opstand tegen God, en er werd een belofte gegeven dat voor die problemen een oplossing geschonken zou worden. De tweede fase is in Genesis 6:18-19, waar God tot Noach zegt: “Maar met u zal Ik mijn verbond oprichten, en gij zult in de ark gaan, gij en uw zonen en uw vrouw en de vrouwen uwer zonen met u. En van al wat leeft, van alle vlees...” Hier zegt God dus dat Hij een verbond opricht met Noach en met al wat leeft. Het is belangrijk, te zien dat God in Jesaja 54:9 dit verbond noemt als een parallel met het nieuwe verbond dat Hij met de Joden maakt. De Heer herinnert de Joden aan het historisch verbond met Noach. Even zeker als dat verbond met Noach werd vervuld, zal ook het verbond zijn, dat Hij later in de historie met hen zal oprichten.

Laten wij dat Noachitisch verbond wat nader bezien. Het is, allereerst, een eeuwig verbond. “Als de boog in de wolken is, dan zal Ik hem zien, zodat Ik mijn eeuwig verbond gedenk tussen God en alle levende wezens van alle vlees, dat op de aarde is” (Genesis 9:16).

Vervolgens: het is opgericht zowel met Noach en zijn nakomelingen als ook met “alle levende wezens”. Het is dus een verbond met de mens, die het begrijpen kan, en met de dieren, die het niet begrijpen kunnen. Vers 13 maakt het nog algemener: “Mijn boog stel Ik in de wolken, opdat die tot een teken zij van het verbond tussen Mij en de *aarde*”.

Als wij ons herinneren wat wij in Romeinen 8:19-23 vinden over Gods beloften met betrekking tot de hele schepping, die vervuld zullen worden bij de Wederkomst, dan zijn wij niet verbaasd dat hier in Genesis Gods verbondsliefde zich uitstrekt tot de hele schepping. Het is een wezenlijk bestanddeel van de boodschap der Schrift.

Het teken van het Noachitisch verbond is de regenboog (vers 13). Sommigen beweren dat de Bijbel ervan uitgaat dat de regenboog voordien niet bestond. Maar er is geen enkele reden om dit als noodzakelijk aan te nemen. Later zijn er twee andere verbondstekenen ingesteld: de besnijdenis in het verbond met Abraham, en de doop in het Nieuwe Testament. Deze tekenen waren geen van beide nieuw. Ze waren in gebruik bij vele mensen en er werd alleen maar een Joodse of een christelijke betekenis aan gegeven: een betekenis die God zelf eraan hechtte. Daarom kan dit ook het geval zijn geweest met de regenboog. God kan aan de regenboog een nieuwe betekenis hebben gegeven. Aan de andere kant is het mogelijk dat na de zondvloed zulke wijzigingen in de natuur hadden plaatsgegrepen, dat de regenboog een nieuw verschijnsel was. De Bijbel zwijgt hierover. Maar in beide gevallen blijft de betekenis gelijk.

Elk verbondsteken is passend. Er is een belangrijk verschil tussen de regenboog en de besnijdenis. De besnijdenis was een teken in het mannelijk lichaam, en terecht, want het betrof de mens. Het

zette die mens apart als een verbondskind. Maar met het Noachitisch verbond was niet alleen de mens de verbondspartner en zo wordt een teken gegeven in de lucht die alles overkoepelt wat in het verbond begrepen is: de mens en de hele schepping. Het teken van de doop in het Nieuwe Testament is ook passend. In het Oude Testament had de vader een belangrijke plaats als vertegenwoordiger van het hele gezin en daarom was het verbondsteken van de besnijdenis zinvol. In het Nieuwe Testament is de tussenmuur, die scheiding maakte, weggebroken. Daardoor kunnen zowel mannen als vrouwen direct tot God komen, Hem dienen op gelijke basis en zonder tussenpersoon. Daarom is het verbondsteken van de doop zinvol.

In L'Abri hebben wij vaak lange discussies over het feit dat iemand, die zich beheersen laat door de rede, niet volkomen zeker kan zijn dat morgenochtend de zon op zal komen: hij heeft niet anders dan statistieken en waarschijnlijkheden. De christen heeft dienaangaande zekerheid. En die zekerheid is niet gebaseerd op de observatie van tien miljoen zonsopgangen, maar is gebaseerd op een totaal systeem dat vaststaat, omdat dat systeem weer rust op Gods belofte. Zolang de aarde in deze bedeling om de zon cirkelt kunnen wij zeker zijn dat de zon zal opgaan en ondergaan, en de jaargetijden zullen elkaar opvolgen in de bestaande volgorde. Want dit is Gods belofte: "Voortaan zullen, zolang de aarde bestaat, zaaiing en oogst, koude en hitte, zomer en winter, dag en nacht, niet ophouden" (Genesis 8:22).

Een nieuwe ontwikkeling in de Messiaanse profetie

De eerste Messiaanse profetie vinden wij in Genesis 3:15: dat het zaad der vrouw de kop van het slangenzaad vermorzelen zal. Een bepaalde vrouw zal hierbij betrokken zijn, maar de vervulling van deze belofte wordt niet toegespitst. Het zal "een" vrouw zijn. Later wordt duidelijk gemaakt dat deze vrouw zal voortkomen uit het geslacht van Seth en niet uit het geslacht van Kaïn. En in de passage die wij nu vinden, Genesis 9:26-27, wordt de belofte nog verder toegespitst: "Voorts zei hij: Geprezen zij de HERE, de God van Sem, maar Kanaän zij hem tot knecht. God breide Jafeth uit, en hij wone in de tenten van Sem, en Kanaän zij hem tot knecht". Met andere woorden: de belofte is nu toegespitst op de Semitische volkeren. De Semitische volkeren vormen een grote groep, verwant in taal, en wonende in wat wij nu noemen: het Midden-Oosten. Toch maken deze verzen van Genesis het duidelijk, dat hoewel de belofte vervuld zal worden door het volk der Semieten, toch het hele menselijke ras hierin betrokken zal zijn. Het betekent eenvoudig, dat de Semitische volkeren het kanaal zullen zijn, als het ware de bakermat, van waaruit de zegen uitgaat tot het hele mensdom.

Geslachtsregisters zijn geen chronologie

Hoofdstuk 10 heeft weer geslachtsregisters, en zoals wij al eerder gezegd hebben, de geslachtsregisters zelf maken het duidelijk, dat zij geen chronologie willen zijn. Genesis 10:2 b.v. spreekt over een man die vier *landen* 'voortbrengt': "De zonen van Jafeth waren Gomer, Magog, Madai, Javan, Tubal, Mesech en Tiras". Gomer, Magog en Tubal zijn landen. Vers 4 spreekt over een man die volkeren voortbrengt. Dit komt duidelijker uit in het Hebreeuws, waar de eindletters "îm" een meervoud aanduiden. God zegt dus: "Wil je de loop der geschiedenis volgen? Die loop is belangrijk, en hier is hij". In vers 7 brengt een man plaatsen voort, want Kusch, Seba en Havila zijn plaatsen, geen mensen. Vers 13 heeft weer "îm" als eindletters: volkeren brengen volkeren voort, en er wordt niet gezegd dat vaders kinderen voortbrengen. Vers 15 spreekt over een man die een plaats voortbrengt. Tenslotte wordt ons gezegd, in de verzen 16-18, dat de verschillende stammen, de Jebusieten, Amoriëten, Girgasiëten enz. van één man komen - Kanaän. Hoewel er ook wel personen genoemd worden - het zijn niet allemaal stammen - het wordt duidelijk dat zij die de geslachtsregisters als chronologie zien, de waarheid geweld aandoen.

De geslachten van Noachs zonen

In Genesis 10:1 vinden we weer de uitdrukking die typisch is voor de literaire opzet van het boek "dit zijn de nakomelingen van" .... Het gaat hier over de zonen van Noach: "Dit zijn de nakomelingen der zonen van Noach: Sem, Cham en Jafeth; hun werden namelijk zonen geboren na de vloed". Te beginnen met vers 2 wordt dan eerst wat onbelangrijk is behandeld, met korte vluchtige lijnen - ook al is de inhoud historisch betrouwbaar. Maar dan gaat het verhaal verder met het geslacht dat belangrijk is, dat van Sem, waarvan de ontwikkeling is na te gaan in de hele Schrift.

Wij hebben er al eerder op gewezen dat de uitdrukking “dit zijn de nakomelingen van” terug te vinden is in het hele boek Genesis. Dit is het cement dat het boek tot een eenheid maakt. Het is volkomen willekeurig om de eenheid van het boek te verwerpen en Genesis in twee helften te splitsen, en dan die twee helften tegen elkaar uit te spelen. Sommige aanhangers van de “bronnensplitsing” proberen het argument te ontlopen door aan te nemen dat de uitdrukking “dit zijn de nakomelingen van” toegevoegd zijn door een latere bewerker, die met bijschaven en toevoegen de beide delen tot een eenheid heeft willen maken. Maar deze “oplossing” is zonder enige objectieve grond en is gebaseerd op naturalistische veronderstellingen. De feiten worden verwrongen om in een theorie te passen. Die bewerker, of redacteur, is een uitvindsel om een zwakke theorie te steunen.

Een andere literaire vorm die typisch is voor Genesis - we hebben het al eerder aangestipt - is, dat wij door het hele boek heen de opzet vinden, om de gegevens die niet centraal zijn kort weer te geven, waarna het verhaal het centrale thema hervat, en dan een beschrijving geeft tot in bijzonderheden. Deze twee karakteristieke eigenschappen vinden wij in het hele boek, van het eerste tot het laatste hoofdstuk. Wij geloven niet in bronnensplitsing. Integendeel: wij poneren de stelling dat het boek Genesis één van de Bijbelboeken is dat het duidelijkst een eenheid vormt. Wie het boek in stukken wil knippen als van verschillende bronnen, en daarvan de verklaring laat afhangen, moet beginnen met een geldige reden hiervoor op te geven. Het getuigenis van het Nieuwe Testament spreekt hier duidelijke taal: elke aanhaling uit Genesis wordt behandeld als een historisch gegeven, iets wat plaats gegrepen heeft in ruimte en tijd, tot in kleine bijzonderheden toe.

In Genesis 10:21 en 11:10 komen wij tot het geslacht van Sem omdat deze linie belangrijk is. In hoofdstuk 10: 25 lezen wij: “En aan Heber werden twee zonen geboren; de naam van de ene was Peleg, want in zijn dagen werd de aarde verdeeld”. Dit bepaalt in het nageslacht van Sem de tijd van de spraakverwarring van Babel. Vers 32 vat de ontwikkeling van de geslachten van de drie zonen van Noach samen: “Dit zijn de geslachten der zonen van Noach, naar hun afstammingen, in hun volken. En van dezen verdeelden zich de volken op de aarde na de vloed”. Dit vers en Genesis 9:19 geven aan, dat het hele huidige mensdom afstamt van de drie zonen van Noach.

Babel

De volgende ontwikkeling in de loop der historie is een interessante en belangrijke gebeurtenis. De plaats waar het gebeurt wordt duidelijk omschreven: het land van Sinear, dat is Babylonië in de ruimste zin. Genesis 11:1 zegt: “De gehele aarde nu was één van taal en één van spraak”. Er was maar één gemeenschappelijke taal op dit tijdstip in de historie.

Dit hoeft ons niet te verbazen: de mensen zijn niet geneigd hun moedertaal op te geven. In Zwitserland bijvoorbeeld zijn vier talen en alle vier de taalgroepen vechten voor het behoud van hun eigen taal. In één zo'n groep, de Romaanse, van ongeveer 60.000 mensen, worden twee dialecten gesproken en het ziet er niet naar uit dat deze situatie ooit veranderen zal. Wij mogen dus verwachten dat mensen van dezelfde afkomst dezelfde taal spreken.

Wij zouden kunnen zeggen dat in vers 4 de eerste publieke humanistische declaratie gevonden wordt: “Ook zeiden zij: Welaan, laten wij ons een stad bouwen met een toren, waarvan de top tot de hemel reikt en laten wij ons een naam maken, opdat wij niet over de gehele aarde verstrooid worden”. Dit soort humanisme waren wij al tegengekomen bij de nakomelingen van Kain. Maar wat een trotse humanistische verklaring wordt hier gegeven: Laten wij ons een naam maken, zodat wij een sterke eenheid kunnen vormen en dat wij maatschappelijk sterk kunnen zijn.

In vers 7 lezen wij hoe God in deze situatie ingrijpt: “Welaan, laat Ons (let hier op de communicatie tussen de Personen van de Drieëenheid!) nederdalen en daar hun taal verwarren, zodat zij el-kanders taal niet verstaan”. De grondoorzaak van de vervreemding tussen de mensen wordt hier duidelijk aangegeven als verschil in taal -niet in die van de huidskleur, niet van ras, niet van natie. Taal is de sleutel voor de verdeeldheid van de volkeren der wereld.

De Bijbel laat uitkomen dat hier, evenals in de eerste hoofdstukken van Genesis, de scheidingen en breuken over de hele linie gevolg zijn van de zonde en van het rechtvaardig oordeel Gods. De mensen zeiden: Laat ons een naam maken voor onszelf, opdat we niet verspreid raken, om dan vervolgens een eenheid te vormen op hun eigen basis; maar de HERE verstrooide hen vandaar over de gehele aarde (vers 8). Hij deed dit met het instrument van hun eigen taal.

Zo is er een nieuwe breuk ontstaan - niet maar tussen God en mens, tussen de mens en zichzelf, tussen mens en mens, tussen de mens en de natuur, of in de natuur zelf, maar tussen de mensen op aarde in hun nationaliteiten, met uitlopers in ras- en cultuurverschillen, samenhangend met de taalverschillen. Het komt alles uit één wortel voort - de zonde van de mens. Hier, bij de toren van Babel, streeft de mens, zoals altijd, naar autonomie.

Het woord Babel is interessant, omdat het twee verschillende betekenissen heeft. Genesis 11:9 zegt: “Daarom noemt men haar Babel, omdat de HERE daar de taal der gehele aarde verward heeft”. In het Hebreeuws betekent het woord Babel: verwarring. Maar de Babyloniërs gebruikten hetzelfde woord in de betekenis: de poort van God. Zo zeiden de Babyloniërs: “Wij zijn de poort van God”, en de Joden zeiden: “Nee, jullie zijn verwarring”. Door de hele Schrift heen, tot in Openbaringen toe, is Babylon een omstreden begrip, waar Babylon zelf zegt: wij zijn de poort Gods en de Bijbel antwoordt: nee, het is de stad waar de taalverwarring ontstond - jullie zijn verwarring! Ons woord Babylon is gewoon het woord Babel met een Griekse uitgang.

De geslachten van Sem

Genesis 11:10 begint dan de nakomelingen van Sem op te noemen. De geschiedenis stroomt verder. En wij krijgen opnieuw te doen met het probleem van geslachtsregister en chronologie. Enkele opmerkingen moeten hierover gemaakt worden.

In de Septuaginta (de Griekse vertaling van het Oude Testament, daterende van vóór Christus) wordt in vers 12 een extra naam genoemd (Kainan). Van deze Kainan wordt vermeld dat hij 130 jaar oud werd, en wat de woordkeuze betreft past de mededeling volkomen in dit hoofdstuk. Als de naam inderdaad hier thuis hoort - maar dat is zuiver onderstelling - dan krijgen wij de interessante situatie, dat dit geslachtsregister tien generaties noemt, evenveel als in het register van vóór de zondvloed in Genesis 5. De vraag kan dan gesteld worden of we hier een parallel vinden met het geslachtsregister van Christus in Mattheüs 1, waar allerlei namen worden weggelaten en dan vermeld wordt dat er veertien geslachten zijn van Abraham tot David, veertien van David tot de Babylonische gevangenschap en veertien van de Babylonische gevangenschap tot Christus (Mattheüs 1:17).

De vraag is vaak gesteld of Genesis 11:10 vv geen chronologie kan zijn, gezien al de bijzonderheden die vermeld worden. Lees b.v. de verzen 12-13: “Toen Arpachsad vijf en dertig jaar geleefd had, verwekte hij Selah. En Arpachsad leefde, nadat hij Selah verwekt had, vier honderd jaar, en hij verwekte zonen en dochteren”.

In Mattheüs 1:8 vinden wij, zoals ik al aantoonde, een grote sprong in het register. Een vergissing is uitgesloten, want de mensen die deze registers opstelden, wisten goed wat zij deden. Mattheüs 1:8 zegt: “Asa verwekte Josaphat, Josaphat verwekte Joram, Joram verwekte Uzzia”. Wij zagen echter, dat volgens 1 Kronieken 3:11-12 Uzzia's, vader, grootvader en overgrootvader weggelaten worden in het register van Mattheüs. Er is dus een lang hiaat. Wat Mattheüs dus feitelijk zegt is: Toen Joram een bepaalde (ongenoemde) leeftijd had bereikt, verwekte hij een zoon die een voorvader van Uzzia was. Nadat Joram deze (niet met name genoemde) zoon verwekt had, leefde hij zoveel jaren en stierf. Dat is de betekenis van Mattheüs 1:8: het legt geen jaartallen vast, maar het geeft ons de vorm. De vorm vinden wij in heel Genesis 11. Met andere woorden: het woord “verwekte” in Genesis 11 hoeft niet te spreken over de directe relatie van vader en zoon, maar kan ook betekenen: verwekte iemand die de voorvader was van. Als wij deze uitdrukking in zouden voegen in het geslachtsregister van Mattheüs, zou er niets veranderen. Als wij b.v. deze uitdrukking invoegen in Genesis 11:14-15, dan zouden wij precies dezelfde situatie hebben als in Mattheüs 1:8, want dan zou er staan dat Selah een zoon verwekte die de voorvader was van Heber. Dat is precies wat Mattheüs 1:8 zegt over Joram en Uzzia. Bijgevolg is er geen enkele reden in Genesis 11 die ons dwingt onze conclusie, dat de geslachtsregisters geen chronologie zijn, te wijzigen.

De vraag is gesteld: maar waarom worden er zoveel bijzonderheden vermeld? Het beste antwoord, naar mijn mening is, dat we hier eenvoudig een parallel vinden met de registers van vóór de zondvloed, waar ook een bepaalde vorm gegeven werd, waarvan het einde was: en hij stierf. Hier staan deze woorden er niet bij, maar het is toch alles op hetzelfde stramien geborduurd. De bijzonderhe

den worden vermeld: en hij leefde zoveel jaren, en daarna - natuurlijk - stierf hij. Alleen de belangrijke namen worden genoemd, want die geven de afstamming aan.

Als wij ons realiseren dat deze geslachtsregisters ons geen houvast geven voor een datering, dan kunnen wij begrijpen wat Prof. B.B. Warfield zei: “Voor de theologie als zodanig is het volkomen onbelangrijk hoe lang de mens op aarde geleefd heeft”.

In de loop der geschiedenis van Genesis 1 tot 11 is er dus, naar mijn overtuiging, geen mogelijkheid om ergens jaartallen bij te zetten. Er hoeft hier geen conflict te zijn tussen Bijbel en wetenschap. Aan de kant van de Bijbel zijn de vragen die wij zo juist besproken hebben en aan de kant van de moderne wetenschap zijn er heel wat dateringen die beslist twijfelachtig zijn. Zoals ik zei over het gebruik van het Hebreeuwse woord dag in Genesis 1: wij hoeven niet het idee van de moderne wetenschap te aanvaarden van enorm lange tijdperken. Onze stelling is dat er geen duidelijk bepaalde termen zijn waarop wij momenteel een beslissend debat kunnen voeren.

De eerste samenhang met ongewijde geschiedenis

In Genesis 11:26 horen we van Abraham en daarmee komen wij in een andere situatie: voor het eerst kunnen wij nu gaan dateren. Tot nu toe hebben wij Bijbelse geschiedenis gehad die geen aanwijsbaar verband had met de ongewijde geschiedenis. Dat betekent niet dat het voorafgaande minder historisch is dan wat nu volgt. Maar voor Abraham kunnen wij bij benadering een datum vaststellen: 2000 vóór Christus.

In Genesis 11:28 lezen wij, dat Abraham uit Ur der Chaldeeën kwam. Wij weten heel wat van Ur der Chaldeeën in de tijd dat Abraham daar woonde, en zelfs nog van vóór die tijd. Dat is bekend geworden door de opgravingen die Sir Charles Leonard Woolley in 1922 en 1934 daar verrichtte. Zo weten wij dat de inwoners de maangodin aanbaden, maar ook dat zij in beschaving en cultuur ver gevorderd waren. Abraham was niet maar een zwerver, een Bedoeïen ergens uit de woestijn, primitief en onwetend. De opgravingen lieten zien dat de huizen van steen waren gebouwd en fraai witgekalkt waren. De meeste waren twee verdiepingen hoog. In de grotere huizen waren tien tot twintig kamers. Zij hadden prachtig uitgeruste keukens, een goed afwateringssysteem en zelfs sanitaire voorzieningen. Zij hadden scholen, en men beweert dat daar de derde-machtswortel werd geleerd. De universiteit van Pennsylvanië bezit een beker uit de tijd van twee honderd jaar vóór Abraham, en die vormt een bewijs van de verbazingwekkende techniek die daar ontwikkeld was. Deze beker is zo prachtig gemaakt, dat zelfs in onze tijd niemand het zou kunnen verbeteren. Hij spreekt ons ook van de luxe die daar gevonden werd. Woolley's foto's van de opgravingen tonen de koninklijke grafkamers, en daar zien wij hetzelfde prachtige werk in goud en albast. In Genesis 12:1-3 lezen wij: “De HERE nu zeide tot Abraham: Ga uit uw land (dat was dus dit gebied van hoge cultuur) en uit uw maagschap en uit uws vaders huis naar het land, dat Ik u wijzen zal; en Ik zal u tot een groot volk maken, en u zegenen, en uw naam groot maken, en gij zult tot een zegen zijn .... en met u zullen alle geslachten des aardbodems gezegend worden”. De apostel Paulus haalt in zijn brief aan de Galaten dit gedeelte van Genesis aan en wat hij zegt, verbindt hij nauw aan de belofte die wij hier vinden: “Op dezelfde wijze heeft ook Abraham God geloofd en het is hem tot gerechtigheid gerekend. God bemerkt dus, dat zij, die uit het geloof zijn, kinderen van Abraham zijn. En de Schrift, die tevoren zag, dat God de heidenen uit geloof rechtvaardigt, heeft tevoren aan Abraham het evangelie verkondigd: In u zullen alle volken gezegend worden. Zij, die uit het geloof zijn, worden dus gezegend tezamen met de gelovige Abraham” (Galaten 3:6-9).

Gods beloften, teruggrijpend op Genesis 3:15, komen in de tijd van Abraham in een historische omlijsting te staan, die wij nu duidelijk vast kunnen stellen. Via Abraham zal de Goddelijke oplossing komen van het gruwelijk dilemma van de mens. De menselijke schuld tegenover een heilige eeuwig levende God, en de gevolgen ervan, zullen opgeheven worden. Na Abraham stroomt de geschiedenis verder, en de belofte, door het hele Oude Testament heen herhaald, wordt steeds duidelijker. Tot wij bij de laatste profeet van het Oude Testament komen, Johannes de Doper, die - toen hij Jezus zag komen, en besefte dat het ogenblik van de vervulling aanstaande was - zeggen kon: “Zie, het lam Gods, dat de zonde der wereld wegneemt” (Johannes 1:29).

De loop der historie: de betekenis van de mens

Zo stroomt de geschiedenis verder. Geschiedenis komt ‘ergens vandaan’, heeft een oorsprong. De geschiedenis gaat ook ergens naar toe, heeft een doel. Wij worden niet geboren zonder achtergrond. En midden in de geschiedenis is een oplossing voor het gruwelijk dilemma van de mens. Wat een verschil met de moderne mens die tot de angstwekkende conclusie is gekomen dat de geschiedenis geen doel heeft omdat hij niet weet dat de geschiedenis van Genesis 1-10 waar is. Maar dat geldt voor ons allemaal. Wij moeten ook luisteren om te begrijpen.

Veel gebeurtenissen vonden plaats voordat wij geboren werden, en veel dingen gebeurden toen wij jong waren, die we ons niet meer herinneren kunnen. Als het dingen zijn die wij moeten weten, dan is het de taak der ouders om ons in te lichten. Een massa dingen die voor mijn tijd plaats vonden en die mij toch persoonlijk raken, moet ik te weten komen van anderen. Geschiedenis is iets waar wij midden in zitten - echt historische gebeurtenissen, maar die ik van een ander moet horen. En er zijn geen uitzonderingen; dit geldt voor elk mens.

Kennis van de geschiedenis grijpt verder en verder terug door het vinden van oudere geschriften en door verdere opgravingen en beter begrip van opgegraven gebruiksvoorwerpen. De ongewijde geschiedenis kan ons veel vertellen over het verleden van de mensheid en kan ons laten zien wat onze plaats daarin is. Maar hoeveel geschriften wij ook opgraven en vertalen, hoeveel opgravingen wij ook doen en hoeveel gebruiksvoorwerpen wij ook bestuderen, de ongewijde geschiedenis heeft nooit de sleutel gevonden waarmee wij het laatste “waarom” kunnen ontsluiten. Hoeveel wij ook vinden, de vraag blijft bestaan: waarom?

De mens in de oertijd blijkt toch altijd “mens” te zijn. Waar wij ook zoeken - in de grotten van de Pyreneeën, bij de Soemeriërs en nog verder terug: bij de Neanderthal-mens, die zijn doden begrooft in bloemen - het maakt geen verschil: overal toonden de mensen door hun kunst en hun daden, dat zij zichzelf als uniek beschouwden. En zij waren uniek, uniek als mensen temidden van rietmensen. En toch droegen zij, evenals wij, de zware last van het menselijk dilemma, verscheurd, verdeeld, in een gebroken leven.

Evenals een kind iets weten moet van zijn persoonlijke geschiedenis, moet het mensdom iets weten van zijn geschiedenis. Tenzij wij weten van de oorsprong van de mens - iets wat de ongewijde geschiedenis nooit kan naspeuren - kunnen wij geen verstandig woord zeggen over de geschiedenis die wij nu beleven. De mens van de twintigste eeuw bestudeert iets - zichzelf en de feiten van de geschiedenis. Hij beseft dat er iets zijn moet, maar hij weet niet wat. En Genesis 1 tot 11 vertellen ons dat. In deze hoofdstukken vinden wij de geschiedenis die voorafgaat aan alles wat de historici die alleen maar afgaan op wat ze zelf ontdekten, ooit hebben, kunnen vinden. Toch geeft de geschiedenis die voorafgaat aan de ongewijde geschiedenis zin en betekenis aan de moderne geschiedenis.

Stel u voor een klein kind, dat nooit gehoord heeft dat hij wettig erfgenaam van de troon is. Hij leeft in bedelaarskleren. Dan komt er iemand die hem inlicht over zijn geschiedenis, en hij neemt dan de plaats in die hem toekomt. Dit is nu precies wat wij nodig hebben. En dit is wat Genesis 1 tot 11 ons ook werkelijk geeft. Het plaatst de geschiedenis, ook de profane geschiedenis, in het juiste perspectief.

Er zijn mensen die geloven dat wij de eerste elf hoofdstukken van Genesis kunnen vergeestelijken, zonder dat het enig verschil maakt. Zij geloven dat we het leerstellig karakter van deze hoofdstukken kunnen afzwakken als het gaat over geschiedenis en kosmos, en dat toch niets veranderen zal. Maar een feit is, dat dan alles verandert! Deze hoofdstukken geven ons het antwoord op het “waarom?” van alle geschiedenis die de mens kent door zijn studie, met inbegrip van het “waarom” in ieders persoonlijke geschiedenis. Daarom is Genesis, in de hoofdstukken 1 tot 11 van het hoogste belang.

In deze hoofdstukken wordt ons verteld van de historische, plaats en tijd tevoorschijn roepende schepping uit niets; van de schepping van de mens naar Gods beeld; van een historische, in de tijd en op een concrete plek plaats gevonden hebbende morele zondeval; van de oorzaak voor de abnormaliteit van ons leven in de kloof die ontstaan is tussen God en mens, tussen de mens en zichzelf, tussen mens en mens, tussen de mens en de natuur, en tussen natuur en natuur. Deze hoofd

stukken vertellen ons ook hoe de belofte al voortgaande zich ontwikkelt, de belofte die God in het grijze verleden gaf, hoe al die scheuringen weer geheeld zouden worden. Dit is het wat Genesis 1 tot 11 ons geeft, en het beweegt zich naar een climax. Naturalistische, rationalistische geschiedenis heeft alleen maar oog voor de resultaten. Als ik de wereld begrijpen wil en als ik mezelf begrijpen wil, dan moet ik de stroom van de geschiedenis, als beschreven in deze hoofdstukken, kennen. Neem dit weg, en de doelgerichte loop der geschiedenis verandert voor u in een doolhof.

Wie een verkeerde oorzaak aangeeft voor het dilemma van de mens, en zijn verscheurde leven, zal nooit, met de beste wil van de wereld, het juiste antwoord vinden. De mens na de zondeval is niet normaal en bijgevolg moet de oplossing, na een juiste diagnose, zich concentreren op de oorzaak van de problemen. Een zuiver natuurlijke oplossing is niet toereikend, want het menselijk dilemma is niet natuurlijk. Het is ook niet boven-natuurlijk, want het probleem van de mens, zoals we dat leren kennen in Genesis, is niet allereerst boven-natuurlijk. Het probleem van de mens is moreel, want uit vrije wil heeft hij besloten om tegen God op te staan. Elke oplossing die toereikend wil zijn, moet het antwoord weten op deze morele schuld.

Hij, die het zaad der vrouw is, heeft de kop van het slangenzaad vermorzeld. Maar wat helpt dat ons, als wij niet luisteren willen

Verstaat ge ook hetgeen ge leest? Wie niet luistert, verstaat zeker niet!

APPENDIX

Over de boeken van Francis en Edith Schaeffer

Sinds 1964 is een reeks boeken verschenen van mijn vrouw Edith en mij, die een zekere samenhang vertoont. Dit boek is er een van.

Wij in 1'Abri hebben een poging gedaan, aan te tonen dat het christendom evenwichtig is: dat Bijbelse exegese intellectuele diepgang heeft, en ook, dat op het terrein van het dagelijks leven in al zijn facetten, inbegrepen dat van kunst en schoonheid, het christelijk geloof betrekking heeft op de hele mens. Als wij het christelijk 'systeem' gaan zien zoals God dat aan de mensen gegeven heeft in de op schrift gestelde leer en openbaring van de Bijbel -hetgeen in mijn boek 'De God Die leeft' zijn neerslag vond - kunnen wij verder gaan, en wij zien dan dat elk terrein van het leven betrokken is op de Waarheid, en een lofzang wordt. In het, nog niet in het Nederlands verschenen, boekje 'Escape from Reason' wordt dit principe filosofisch uitgewerkt, voornamelijk door de verhouding van natuur en genade te laten zien, en aan te tonen dat de moderne cultuur voortkomt uit vervuilde wortels, die hun begin hebben in de late Middeleeuwen.

Een derde boek van mijn hand, eveneens fundamenteel van aard, en samenhangend met 'De God Die leeft' is 'He Is There and He Is Not Silent' - en ook dit zal D.V. in het Nederlands verschijnen.

Inmiddels is de reeks uitgebreid met boeken die het grondthema van ons Abri-werk op allerlei terrein uitwerken. 'De dood over de stad' behandelt gedeelten van Jeremia en Romeinen met het oog op de westerse cultuur die zich van God heeft afgewend, en bezig is Zijn oordeel over zich te brengen. 'Milieuvervuiling en de dood van de mens' gaat over de bedreiging van ons leefmilieu en geeft een christelijke visie op het ecologisch probleem. Het ganse schepsel zucht, en wacht op het openbaar worden van de kinderen Gods. Hun levenswandel is van het grootste belang voor deze wereld. Dit wordt onder meer aan de orde gesteld in 'Het kenmerk van de christen', een boekje van 43 pagina's, waarin Christus' woord 'Hieraan zullen allen weten, dat gij discipelen van Mij zijt, indien gij liefde hebt onder elkander' centraal staat.

Voortdurend bijbelonderzoek over de vraag wat de heilige Schrift over de werkelijkheid voor een christen te zeggen heeft, wat de betekenis is van het volbrachte werk van Christus voor ons dagelijks leven, leidde tot de publicatie van 'Leven door de Geest'. Hierin spreek ik over de verlossing van de boeien der zonde en van de gevolgen der zonde in dit leven.

Inmiddels verscheen in Amsterdam ook het boekje 25 Bijbelstudies, waarin de leer van de H. Schrift aan de hand van vele teksten geordend ontvouwd wordt. Op de onderhavige studie 'Genesis in plaats en tijd' hopen wij Nederlandse vertalingen - thans reeds in bewerking - te laten volgen

van 'The Church at the End of the Twentieth Century', dat zich beweegt op het terrein van de sociologie en de ecclesiologie, met het aanhangsel 'The New Super-spirituality' dat ingaat op moderne geestelijke verschijnselen.